

UČEBNICE PRO
STUDENTY VE VĚKU

15 – 18 LET

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SOCIÁLNÍ KOMPETENCE:

jak čelit výzvám

digitálního věku

SOCIÁLNÍ KOMPETENCE: JAK ČELIT VÝZVÁM DIGITÁLNÍHO VĚKU

UČEBNICE PRO STUDENTY 15 – 18 LET

VÝSLEDEK PROJEKTU ERASMUS+
„SOCIAL COMPETENCE IN DIGITAL ERA“

CZ – HU – IT – GR – RO – SK

2018 – 2021

Tento projekt byl realizován v rámci programu Erasmus+, provozovaného Centrem pro vzdělávání a mládež Evropské unie Ministerstvem Evropské unie (Česká národní agentura, <http://www.dzs.cz>) a realizován s grantem poskytovaným Evropskou komisí. Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Evropská komise nemůže být zodpovědná za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.

KOORDINACE PROJEKTU: David Smetana

Školy Březová – střední odborná škola, základní škola a mateřská škola, Březová, Czech Republic

ŘEDITEL ŠKOLY: PaedDr. Ludvík Zimčík

PARTNEŘI PROJEKTU:

Istituto di Istruzione „Lorenzo Guetti”, Tione di Trento, Italy

Hlavní členové projektu: Viviana Sbardella, Rosa Russo, Agnese d’Annibale, Paola Ferrari, Mirella Bertolini

Fondazione don “Lorenzo Guetti”, Bleggio Superiore, Italy

Hlavní členové projektu: Alessandra Piccoli, Armin Wiedenhofer

4 EPAL KAVALAS, Kavala, Greece

Hlavní členové projektu: Aggeliki Karanasiou, Maria Katsikari

Základná škola s materskou školou, Červeník, Slovakia

Hlavní členové projektu: Jarmila Gáborová, Magdalena Vranáková, Adriana Demešová

Vrakúň Municipality, Vrakúň, Slovakia

Hlavní členové projektu: Stefan Fazekas, Noemi Varga, Ladislav Kusenda, Janos Csaplár

Suprex Ltd., Felsonyek, Hungary

Hlavní členové projektu: Bela Balogh, Tiborne Fabian, Margit Szabo-Bakosne Rosta, Edit Gyocsi, Bne Nemeth Etelka

Școala Gimnazială „Alexandru Roman”, Auseu, Romania

Hlavní členové projektu: Adrian Matei Botici, Anca Lucia Mucha, Diana Popa, Ioana Popescu

Školy Březová – střední odborná škola, základní škola a mateřská škola, Březová, Czech Republic

Ředitel školy: PaedDr. Ludvík Zimčík

Hlavní členové projektu: David Smetana, Ivana Tálská, Vojtěch Král

OBSAH

ÚVOD	6
I. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST.....	8
A. CHARAKTERISTIKA A STRUKTURA SPOLEČNOSTI	8
B. DIGITÁLNÍ VĚK.....	14
C. ROZTŘÍŠTĚNOST SPOLEČNOSTI V DIGITÁLNÍM VĚKU	20
II. OD VĚDOMOSTÍ KE KOMPETENCÍM.....	27
A. VĚDOMOSTI A KOMPETENCE	27
B. VĚDOMOSTI V DIGITÁLNÍM VĚKU	33
C. DIGITÁLNÍ KOMPETENCE	46
III. KRITICKÉ MYŠLENÍ A POROZUMĚNÍ V DIGITÁLNÍM VĚKU	57
A. MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST; FAKTA VS NÁZORY; SVOBODA PROJEVU.....	57
B. KRITICKÉ CHÁPÁNÍ SEBE SAMA.....	64
C. KRITICKÉ CHÁPÁNÍ SVĚTA.....	69
IV. ROZHODOVÁNÍ SE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ V DIGITALNÍM VĚKU	78
A. ROZHODOVÁNÍ SE, ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ.....	78
B. SCHOPNOST ŘEŠIT A SPRAVOVAT KONFLIKTY V DIGITÁLNÍM VĚKU 87	
C. ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ JAKO HNACÍ SÍLA VÝVOJE.....	95
V. EMOCIONÁLNÍ INTELIGENCE V DIGITÁLNÍM VĚKU	102
A. EMOCILNÁLNÍ INTELIGENCE	102
B. OSOBNÍ A ELEKTRONICKÁ KOMUNIKACE	115
C. MOTIVACE A MANIPULACE V DIGITÁLNÍM VĚKU.....	125

VI. ZNALOST A POROZUMĚNÍ GLOBÁLNÍM PROBLÉMŮM V DIGITÁLNÍM VĚKU.....	133
A. SVĚT DŘÍVE A NYNÍ.....	133
B. GLOBALIZOVANÁ DIGITÁLNÍ SPOLEČNOST	140
C. GLOBALNÍ SMÝŠLENÍ, GLOBALNÍ OBČANSTVÍ.....	147
VII. OCEŇOVÁNÍ LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI A PRÁV V DIGITÁLNÍM VĚKU	157
A. RESPEKT K ROZDÍLNOSTI; TOLERANCE	157
B. OSOBNÍ, SKUPINOVÉ, NÁRODNÍ HODNOTY	165
C. EVROPSKÉ A SVĚTOVÉ HODNOTY	174
VIII. DEMOKRACIE, PRÁVO, SPRAVEDLNOST, ROVNOST, PRÁVNÍ STÁT .	181
A. DEMOCRACIE - BRZDY A ROVNOVÁHY	181
B. SPRAVEDLNOST A ROVNOST	190
C. PRÁVNÍ STÁT	198
PŘÍLOHA.....	209
OBČANSKÁ SOCIÁLNÍ ODPOVĚDNOST – CSR	209

ÚVOD

Milí studenti!

Všichni žijeme ve společnosti a nemůžeme žít mimo ni. Může to být menší společenství, jako je naše rodina, ale také větší, jako je naše třída, nebo komunita, ve které žijeme. Můžeme však jít ještě dále. Společností se může rozumět také země, ve které žijeme, Evropa, ale může to být celý svět. Záleží na našem úhlu pohledu.

Společnost nás chrání, to nám má dát pocit bezpečnosti. Určitá práva máme právě proto, že jsme členy dané komunity. Za tuto bezpečnost, za tato práva, však existuje „cena“: máme také povinnosti, odpovědnost vůči společnosti. (Odpovědnost a povinnosti jsou často používány jako synonyma, ale nejsou zcela stejnými pojmy. Povinnosti jsou diktovány zákonem a nařízeními, takže pokud se jimi nebudeme řídit, čeká zákonný trest, zatímco odpovědnost je diktována morálkou, etikou společnosti - tj. žádný zákonný trest nehrozí, ani když se podle nich nebudeme řídit. Pravdou však je, společnost očekává, že budeme taktéž odpovědní.)

Otázka práv a povinností je známa už ze starověkých společností. Vždy záviselo na konkrétní společnosti a čase, jaká práva svým členům poskytla a jaké plnění povinností očekávala. Některé nabízely více práv, jiné méně; některé předepisovaly více povinností, některé méně. Vždy to záviselo na historických okolnostech a postoji dané společnosti nebo komunity.

Se vznikem mikroelektroniky se náš život dramaticky změnil. V první řadě nesmírně vzrostl význam informací. Říkáme, že žijeme v informační společnosti. Vynalezená technická řešení nám dále poskytují dosud nevídané příležitosti. Náš život a naše společnost se za posledních patnáct let výrazně změnily. Svou dobu nazýváme digitální érou (svět internetu, mobilních telefonů, e-mailů, Facebooku, virtuálních společností, atd.). Tato nová éra nám poskytuje nová práva, zároveň ale očekává plnění nových odpovědností. Tato učebnice se dotýká několika složek.

Otázka práv a povinností je velmi složité a komplexní téma, které zde nelze pojmut zcela. Museli jsme proto vybrat jen některé důležité aspekty. Volba sice byla na nás, ale před samotnou tvorbou této učebnice jsme shromáždili názory žáků a jejich učitelů k jednotlivým tématům. Kromě toho jsou témata (každé se skládá ze tří modulů)

vzájemně nezávislá, tj. vy a vaši učitelé si můžete vybrat kterýkoli z nich, který se více hodí k vašim zájmům a přáním, není nutné postupovat od začátku do konce, modul po modulu. Naleznete zde i další materiály pro individuální čtení. Tuto vybranou problematiku můžete studovat v této učebnici, zpracovali jsme však i elektronické verze pro vaše učitele a dokonce i verzi pro chytré telefony - takže můžete procházet danými materiály také doma nebo dokonce při cestě v autobuse. Vy a vaši učitelé se sami rozhodnete, jakou metodu použijete.

Přejeme vám mnoho úspěchů při studiu těchto nesmírně důležitých témat.

Mezinárodní projektový tým, který pro Vás tuto učebnici připravil.

I. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

A. CHARAKTERISTIKA A STRUKTURA SPOLEČNOSTI

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamená informace a informační společnost;*
- *jaká je charakteristika informační společnosti;*
- *jak vypadá nová sociální transformace naší společnosti.*

Dnešní společnost si jen těžko umíme představit bez věcí jako je internet, chytré telefony, bezdrátové sítě, technologie internetové komunikace (ICT), atd. Některé z nich jsou dokonce důležitými klíči k fungování naší společnosti, tzv. informační společnosti, neboť jsou významnými faktory urychlujícími rozvoj informací, technologií, komunikace a ekonomiky. Informační společnosti využívají znalosti a informace jako základní sílu a základní kapitál v každodenním životě. Společnosti se přestěhovaly od průmyslové společnosti - společnosti založené na zboží - na společnost založenou na znalostech a informacích. Informace jsou tedy komoditou, ale je to možná jediná komodita, kterou lze „prodat“ a stále ji mít.

K viditelnému informačnímu vlivu dochází bez ohledu na velikost nebo úroveň rozvoje země nebo komunity. *Informační sektor* se jevil jako charakteristický rys informační společnosti, aby splnila nová očekávání informačních služeb. Důležitá část / role sektoru je zapojena do *infrastruktury*: téměř ve všech informačních společnostech velmi rychle roste síť telekomunikací a počítačů. Vlády v mnoha zemích zavádějí

politické programy na podporu využívání nových technologií ve školách nebo v práci - obecně, v celém soukromém i veřejném sektoru.

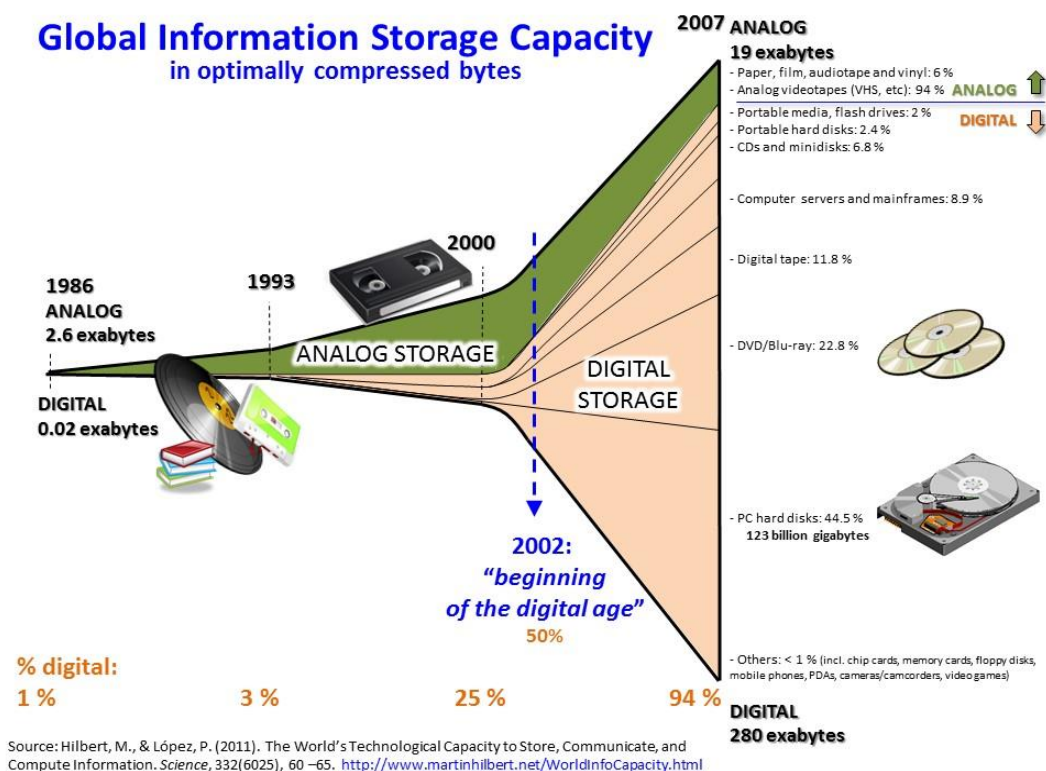
Informace se skutečně staly tou mocí, o níž nám říkaly předchozí generace, a nyní je zásadní, jak s nimi dokážeme zacházet. Mladé generace se musí naučit, jak se orientovat uprostřed této „záplavy“ informací. Internet, tablety, chytré telefony nebo jiné pomůcky se staly každodenní a běžnou součástí toku informací. Slovo *informace* je převzato z latinského *informatio* a může být přeloženo jako *dávat formu*. Termín je používán v různých kontextech a v minulých letech byl slavnými vědci (Shannon, Bateson, Sukovic, Bates) definován odlišně. Ačkoli to někteří vědci považují za poněkud vágní pojem, protože je používán různými způsoby různými lidmi, pojem informace se široce používá společně s problematikou současných změn v naší společnosti.

Americký sociolog Daniel Bell již psal o „informační společnosti“ v 70. letech 20. století. Domníval se, že lidé se přesunuli z pouhé výroby zboží k ekonomice služeb. Podle jeho názoru jsou znalosti, technologie a informace hlavními komoditami.

Hlavních rysy informační společnosti:

- znalosti jsou nezbytným zdrojem a informace lze považovat za věc, která je z hlediska ekonomiky cenná a má svoji ekonomickou hodnotu;
- mít základní zdroje je předmětem určité soutěže;
- ve srovnání s průmyslovou společností je informační společnost více zaměřená a rozšířená;
- ve své podstatě je globální;
- podporuje srozumitelnost, přesnost, rovné příležitosti a otevřenost;
- vědci se shodují na tom, že její počátek nalezneme již v 70. letech, ale teprve dnes mění zásadním způsobem fungování společnosti;
- usiluje o společnost, která je charakterizována reakcí na lidské potřeby;
- shromažďování a třídění informací, zpracování údajů, vyhodnocování údajů jsou specifické činnosti;
- tok informací se stává přinejmenším stejně důležitým jako tok zboží nebo kapitálu;
- technologie řídí tendence a příležitosti v informační společnosti, ale také legitimizuje veřejné politiky;
- organizace používají informace ke zvýšení efektivity a inovací.

Růst informační společnosti (a také data a způsob ukládání informací) lze vidět na následujícím obrázku:

Transformace společnosti

Informační a komunikační technologie vedou k různým sociálním vztahům a novým sociálním strukturám. Jsou charakterizovány „zvláštním“ jazykem, novými pracovními místy, komunitními standardy, netiketou, sítí osobních kontaktů. Lze také říci, že vzdálenost a geografie již nejsou problémem. Z domova máte přístup k potřebným informacím, chatovacím místnostem, obchodům, bankovním účtům nebo jiným zdrojům informací a služeb. V minulých letech to však nebylo možné.

Po tisíce let byly informace vždy nezbytné a důležité, ale především nyní je můžeme nazývat „dynamickým zdrojem“. Nejsou jen základní, nejsou předávány už jen převážně ústně, nejsou přístupné jen bohatým rodinám, jako tomu bylo v 19. století. Proto můžeme konstatovat, že se společnosti vyvíjely od zemědělských, průmyslových a ekonomických „stádií“ po „stádia“ informační.

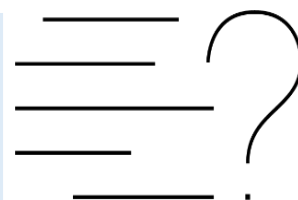
Transformace naší kultury z průmyslového věku do informačního věku vyžaduje také transformaci ve vzdělávání. Ve vzdělávacích systémech ve většině zemí, od základních škol po univerzity, se proto používají a pečlivě studují specifické charakteristiky a infrastruktura informační společnosti.

Zde jsou některé hlavní sociální transformace (William H. Dutton, Oxford Internet Institute):

- nové formy přístupu k lidem, vládě a službám;
- měnící se vzorce sociální a ekonomické interakce;
- formování sociálního a ekonomického začlenění nebo vyloučení;
- snadný přístup k datům a tržním informacím;
- silné mediální vlivy na publikum;
- elektronické podání plateb, daní a dalších veřejných služeb;
- oživení demokratických procesů;
- produkce osobního digitálního obsahu;
- nový a snadný přístup ke vzdělávacím programům;
- informační politika a komunikační moc;
- zaujatost a flexibilita ICT;
- digitální konvergence a multimediální exploze;
- rostoucí závislost na internetu a zařízeních;
- měnící se struktura nákladů;
- vytváření, ale také eliminace pracovních míst;
- ICT jsou jako mince se dvěma stranami = může být prospěšný, ale také ublížit;
- řízení, podnikání a organizační změny;
- obrovské množství informací nás může držet na povrchní úrovni;
- obrovské množství informací může uživatele zmást;
- potřeba lepší ochrany osobních údajů;
- nelegální a nebezpečný obsah atd.

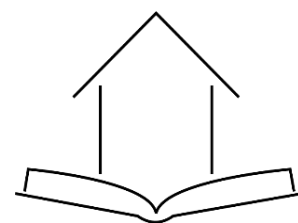
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je informace?
2. Jak může být definována informační společnost?
3. Co je charakteristické pro informační společnost?
4. Kdo byl jedním z prvních lidí, kteří použili termín informační společnost?
5. Jaké sociální proměny v současné "informační společnosti" bys mohl najít?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Přečti si znovu seznam sociálních proměn v informační společnosti a popiš jednu, která je "viditelná" ve tvé škole nebo ve tvém sousedství.

2. **Metoda pěti klobouků:** Jste rozděleni do pěti skupin. Každá skupina má svůj vlastní klobouk. Připravte si odpovědi na následující otázky a situace tak, aby bylo možno vést debatu.

Bílý klobouk: jsste neutrální; soustředíte se na dostupné definice a charakteristiky. (*Jak můžeme definovat informační společnost? Jaké jsou charakteristiky a změny informační společnosti?*) Připravte alespoň pět příkladů.

Černý klobouk: berete v potaz pouze negativní výstupy; zaměřte se na problémy informační společnosti. Připravte si pět příkladů možných problémů. (*Přemýšlejte o tom, k jakým problémům může tak velké množství dostupných informací vést. Uveďte příklady možných internetových hrozeb a nevýhod informační společnosti.*)

Žlutý klobouk: vy myslíte pouze pozitivně, najděte výhody tohoto informačního/digitálního věku.

Zelený klobouk: vy představujete tvořivost a inovativnost; najděte řešení problémů, které se objevují v informační společnosti. Zamyslete se nad pěti možnými problémy a nabídněte řešení. Zkuste předpovědět, co na vaše řešení problémů řekne černý klobouk.

Modrý klobouk: vaším úkolem je shrnutí a vyvození závěrů. Budete muset předvídat, co budou prezentovat všechny ostatní klobouky, a připravit závěry. (*Existují pouze výhody? Existují nějaké nevýhody? Můžeme vyřešit možné problémy? Jak?*)

B. DIGITÁLNÍ VĚK

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamenají pojmy digitální a digitální věk;*
- *jaké jsou charakteristiky digitálního věku;*
- *co/kdo jsou to digitální občané a co znamená pojem ICT;*
- *jaké jsou výhody a nevýhody moderních digitálních technologií.*

Pokud se podíváme na termín digitální věk do slovníku, zjistíme, že digitální éra odkazuje na historické období, které je charakterizováno existencí digitální technologie. Proto dříve, než porozumíme digitální éře, musíme vědět, co znamenají pojmy „digitální“ a „digitální technologie“. Slovo *digitální* se používá pro signály nebo data vyjádřená jako série čísel, a to v binárním systému číslic 1 a 0, které ukazují, zdali je signál buď přítomen, nebo chybí (Cambridge Dictionary). Vztahuje se také na používání a ukládání informací ve formě digitálních signálů. *Digitální technologie zahrnuje všechny typy elektronických zařízení a aplikací, které používají informace ve formě číselného / digitálního kódu.*

Časté a celosvětové používání digitálních zařízení vedlo ke zlepšení a zjednodušení života. Digitální technologie daly nový význam pojmům život a práce, vzdělávání a zábava, volný čas a příležitosti. Informační společnost vyžaduje občany, kteří jsou schopni používat digitální technologie pro osobní, profesní nebo vzdělávací účely. Tito

občané musí být rovněž odpovědnými uživateli. Měli by znát svou vlastní úroveň digitálních dovedností a měli by se je vždy snažit vylepšit. Ne všechny děti narozené v digitální éře jsou totiž zvyklé na digitální technologie - *digitálními občany* se stávají. Přestože jsme obklopeni technologií a zdá se, že většina z nás má základní digitální dovednosti, ne všichni jsme digitálně způsobilí. *Digitálně způsobilá osoba* chápe a kriticky hodnotí různé aspekty a obsah digitálních médií. Chápe důležitost digitálních dovedností a kriticky zvažuje, zdali jsou nové technologie řešení / příležitost nebo ne. Digitální občané rozumí etickým důsledkům chování online i offline a přijímají morální rozhodnutí.

Mluvíme-li o digitální éře, musíme zde také zahrnout ICT - informační a komunikační technologie. Termín se vztahuje na širší seznam všech počítačových a digitálních technologií / zařízení. Seznam ICT neustále roste a každým dnem jsou ICT integrovány do našeho pracovního nebo osobního života, protože digitální komunikace je stále dostupnější a umožňuje miliardám lidí zlepšit kvalitu (nejen) jejich vzdělávání a života. Informační a komunikační technologie se vyznačují rychlým rozvojem.

Způsoby získávání informací se mění každý den. K tomu, aby lidé vynikali v úplně novém digitálním světě, jsou zapotřebí nové dovednosti a výzvou je, jak rychle se uživatelé mohou přizpůsobit této nové éře. Jedná se doslova o *digitální revoluci*, která očekává, že lidé budou informováni a budou se zajímat o společnost, ve které žijí.

Přestože moderní technologie život usnadnily a přinesly nové příležitosti, existuje i mnoho nevýhod jejich použití. Zde je seznam výhod a nevýhod digitálního věku:

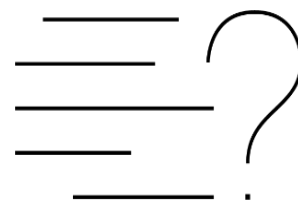
MODERNÍ TECHNOLOGIE A DIGITÁLNÍ VĚK	
VÝHODY	NEVÝHODY
Snadný přístup k informacím	Závislost a další zdravotní problémy Přílišné spoléhání se na zařízení
Nové, rychlé a jednoduché způsoby komunikace	Zvýšená osamělost
Snížení množství lidské práce	Lenost, nejistota v zaměstnání
Zvýšení produkce v podnikání Nákladová efektivita	Přetížení prací
Online a mobilní výuka	Přístup k nevhodnému obsahu
Zlepšení ve zdravotnictví	Schopnější a výkonnější zbraně
Podpora inovací a kreativity	Rozšíření kratší pozornosti
Inovace v mnoha oblastech	Plagiátorství, autorská práva
Umělá inteligence (a její výhody)	Umělá inteligence (a její nevýhody)
Sociální sítě (a jejich výhody)	Sociální sítě (a jejich nevýhody)
Vytváření nových pracovních míst	Neexistence některých tradičních pracovních míst
Spousta dat publikována každodenně	Zabezpečení dat, ochrana soukromí Přetížení informacemi a zmatek
Zlepšení bydlení a životního stylu	Hackování a krádež identity
Předvídatelnost	Složitost

Vylepšení zábavy	Kyberšikana a manipulace s digitálními médii
Zjednodušení mobility	Odosobnění

Digitální technologie se vyvíjejí velmi rychle a ovlivňují všechny oblasti lidské činnosti: vzdělávání, práci, ekonomiku, zdravotní péči atd. Jak jsme viděli, dnešní společnosti se mění, někdy k lepšímu, ale rozhodně tomu tak není vždy. Objevují se složité výzvy: soukromí, kontrola dat, bezpečnost dat, atd. Proto bychom při všech těchto změnách měli mít něco neměnného a velmi důležitého: kritické myšlení, zdravý rozum, respekt a odpovědnost.

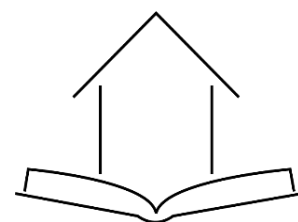
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co znamená pojem digitální?
2. Jak zní definice digitálního věku?
3. Jak by se měli digitální občané chovat?
4. Co znamená zkratka ICT?
5. Vyjmenuj pět výhod a pět nevýhod moderních technologií a jejich použití.

DOMÁCÍ ÚKOL

1. **Digitální stopa** odkazuje na jedinečný soubor sledovatelných digitálních aktivit a komunikace na internetu. Použijte stopu níže a napište nebo nakreslete weby a sociální aplikace, které používáte. Co o vás říká stopa?

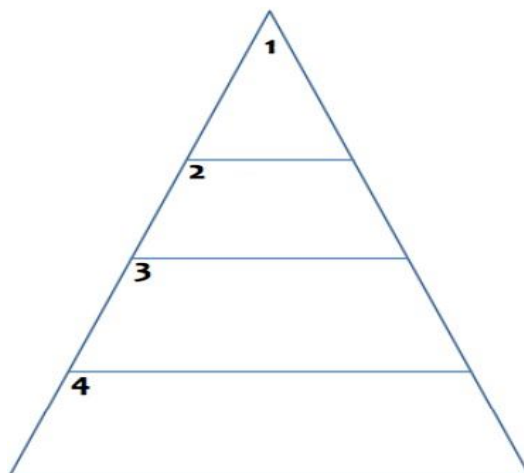

My Digital Footprint

2. Dokonči *Reflexní (úvahovou) pyramidu* dle zadaných vět.

- 1) Důležité věci k zapamatování.
- 2) Věci, o kterých by ses chtěl dozvědět více.
- 3) Věci, které jsem už znal dříve.
- 4) Věci, které ses naučil a považuješ je za důležité.

C. ROZTRÍŠTĚNOST SPOLEČNOSTI V DIGITÁLNÍM VĚKU

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co je to roztríštěnost (fragmentace);*
- *jak rozpoznáte jednotlivé podoby roztríštěnosti;*
- *proč k ní dochází a jak může být zastavena.*

Technologie řídí tendence a příležitosti ve všech informačních společnostech. Stále více lidí je připojeno k internetu. Ceny počítačů, chytrých telefonů a dalších digitálních zařízení klesly a jejich kapacita se znásobila. Objevilo se mnoho mobilních aplikací a všude se používají podobná ICT zařízení. K dispozici je podobný obsah a přístup k němu je technologiemi vždy umožněn. Mobilní aplikace se snadno používají a často jsou zdarma. I přes všechny výše uvedené se *digitální propast / fragmentace* prohlubuje.

CO ZNAMENÁ POJEM ROZTRÍŠTĚNOST (FRAGMENTACE)?

Ačkoli mají technologie spíše snižovat rozdíly ve společnosti a ne je zvyšovat, existují rozdíly mezi vrstvami stejné společnosti, mezi různým hospodářským a kulturním zázemím, mezi věkovými skupinami atd. Z digitálního hlediska jsme svědky nárůstu *sociálních nerovností*.

První propast je v *přístupu*, protože technologický a vědecký vývoj ovlivňuje jednotlivce, ale ne všechny stejným způsobem. Existují lidé, kteří stále nemají přístup k internetu nebo k moderním technologiím. Ne každý si může dovolit nové ICT. Život ve světě se špatným přístupem k informacím může znamenat, že tito lidé bez informací nemají plnou kontrolu nad vlastním životem. *Pokud je zaručen přístup, nástroje a zdroje, je možné zajistit rovnost příležitostí.* Tato *fyzická fragmentace* spojená s přístupem se však postupně uzavírá, protože stále více lidí má přístup k informacím.

Druhá propast je spojena s *chytrým a kritickým využitím* ICT. Jde o *kritické přemýšlení* o tom, jaká technologie ve skutečnosti je. Existuje mnoho lidí, kteří mají připojení k internetu a novým technologiím, ale nepoužívají je chytře nebo kritickým způsobem. Existuje propast mezi těmi, kteří kriticky a s rozmyslem používají ICT, kteří vytvářejí digitální obsah nebo využívají nástroje ICT ke vzdělání, nebo v nich spatřují občanskou příležitost, a těmi, kteří jsou pouze spotřebiteli.

PROČ JE ROZTŘÍŠTĚNOST (FRAGMENTACE) STÁLE PROBLÉM?

Prohlubuje se, protože rozdíly mezi digitálními dovednostmi uživatelů se zvyšují. Zvyšují se rozdíly v dovednostech, ale také v používání a využívání ICT. Někteří říkají, že problém s přístupem je vyřešen a že fragmentace již neexistuje, protože více než 85 procent populace (alespoň v Evropě) má počítač a / nebo internet. Nezohledňují však druhou mezeru: kritické využívání a digitální kompetence. Používání internetu vyžaduje větší „akci“, než použití jiných médií. Existují specifické dovednosti (například tvorba obsahu), které se používají k získání / poskytnutí informací nebo ke komunikaci.

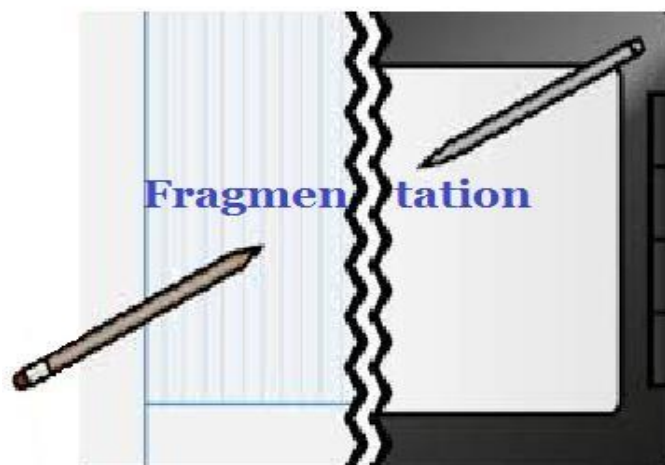
Rovněž je třeba rozvíjet sociální a intelektuální dovednosti!

Významnou roli hraje i motivace člověka, a to nejen při rozhodování o koupi počítače s připojením k internetu, ale i v oblasti učení se nezbytných digitálních dovedností, které mohou poskytnout kritické využití přístroje. Skutečná digitální propast tedy přesahuje fyzický přístup k získávání dovedností a jejich správnému používání. Digitální znalosti a technické dovednosti jsou nezbytné pro využití informačních technologií. Například roste využívání internetu pro zdravotnické služby. Zde jsou jen dva další jednoduché příklady: design atraktivního profilu na vaší sociální síti vyžaduje komunikaci a strategické digitální dovednosti, nebo lidé, kteří platí vládní daně online, dostávají v některých státech slevy.

Nízké digitální dovednosti mnoha studentů a dospělých snižují jejich produktivitu a inovační kapacitu ve školách nebo na pracovišti, čímž mohou omezit jejich aktivní účast ve společnosti. Mladí lidé s vyšším vzděláním a ti, kteří nalézají práci v nových odvětvích, využívají ICT a internet nejen při zaměstnání, ale i vzdělávání. Zvykli si na nové technologie, což vede k novým formám učení - celoživotnímu učení v rychle se měnícím světě. Ten, kdo má přístup a digitální dovednosti, má výhody v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, vzdělávací atd.

Pokud někteří lidé, často s lepším sociálním postavením a vysokoškolským vzděláním, používají při práci a studiu internetové aplikace a jiní lidé, řekněme s nižším vzděláním, používají aplikace pouze pro zábavu a jednoduchou komunikaci, jedná se o příklad vzdělávací a digitální fragmentace.

Úřady a dotčené orgány by měly a jsou ochotny spojit síly, aby překonaly tuto roztržičnost. Zvláštní pozornost by měla být věnována také znevýhodněným skupinám, žákům s nízkou úrovní úspěchu nebo s poruchami učení. Je třeba vytvořit programy sociální integrace, abychom se ujistili, že všichni žijeme ve spravedlivější společnosti, která upřednostňuje rovnost mezi jejími členy.

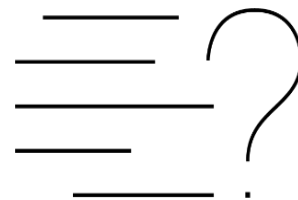

Přístup vytváří příležitosti. Internet a ICT by tudíž měly být přístupné pro všechny. Lidé z většiny zemí považují přístup k internetu za základní právo, protože podporuje hospodářský, sociální a osobní rozvoj, a domnívají se, že národní ústavy mají toto základní právo zajistit všem (Finsko je první zemí na světě, kde je přístup k internetu zákonným právem). Digitálně způsobilí lidé používají ICT častěji a delší dobu, což může znamenat lepší účast v informační společnosti.

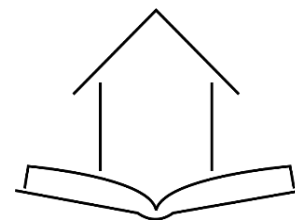
V efektivní informační společnosti by věci týkající se vzdělávání měly začínat s nabídkou ICT, příležitostmi a přístupem, ale co nejdříve by se měly posunout směrem k relevantnosti a kvalitě obsahu a metod. Digitální kompetence je klíčem k informační společnosti a internet k tradičním formám přidává nové formy sociálního kapitálu. Sociální média nebo weby sociálních sítí jsou hlavními faktory. Mít zařízení a připojení je pouze jedním krokem v procesu. Informační společnost podporuje učení ve školním systému i mimo něj, učí, jak vyhledávat a využívat dostupné informace selektivně a kriticky, rozvíjí komplexní myšlení, aby plně využila všech dostupných nástrojů a moderních technologií.

KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to roztržitost (fragmentace)?
2. Jaké podoby fragmentace můžeme nalézt?
3. Proč se fragmentace objevuje?
4. Kdo může být ovlivněn fragmentací?
5. Jak mohou dotčené orgány bojovat proti roztržitosti?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. **Jeden den bez technologie.** Musíte si vybrat jeden den v týdnu, kdy nepoužijete **žádnou** technologii. Napište své dojmy, výhody a nevýhody, se kterými jste se v ten den setkali.
2. **Vytvořte kartičky o fragmentaci** pomocí informací z této kapitoly. Studenti jsou rozděleni do dvou skupin. Jedna skupina má vytvářet flash karty bez jakéhokoli přístupu k technologii a druhá s přístupem a dostupnými digitálními schopnostmi svých členů. Každá skupina má napsat problémy, s nimiž se setkala.
3. **Porozumění roztržitosti (extra aktivita)**

Privilegovaná procházka: Studenti se postaví do řady a učitel čte následující věty. Pokud jsou věty v jejich případě pravdivé, udělají krok vpřed. Pokud ne, zůstanou tam, kde jsou.

- Vyrostl/a jsi v domácnosti, kde byl jeden nebo více počítačů.
- Účastnil/a jsi se letního placeného tábora.
- Tvoji rodiče používají počítač ve své práci.
- K narozeninám jsi dostal/a mobilní telefon.
- Vlastníš e-mail.
- Vytvořil/a jsi kanál na youtube.
- Nahlásil/a jsi někoho na sociální síti pro “špatný/závadný” obsah.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Technologie, vzdělávání a fragmentace

Současná společnost je založena na neustálých změnách v technologii a přístup k internetu je základní součástí učení. Technologický rozvoj postupuje rychleji než sociální nebo profesní prostředí, a proto školy mají důležitou povinnost zajistit řádné digitální vzdělávání a zabezpečit, aby byli studenti dobře informováni a schopni efektivně řídit svou vlastní existenci, což vede k uspokojivému životu.

Podle zprávy předložené Evropskou komisí (Brusel, 2013) 50% až 70% studentů v EU nikdy nepoužívá digitální učebnice, softwary pro simulaci cvičení nebo výukové hry. Technologie může zvýšit efektivitu a rovnost ve vzdělávání. Výhody jsou velké: jednotlivci mohou snadno vyhledávat a získávat znalosti z bezplatných zdrojů, učení se již neomezuje pouze na konkrétní rozvrhy ve třídě, lze přizpůsobit metody, studenti mohou snadno sdílet a vytvářet obsah s ostatními studenty z různých zemí.

Přestože jsou digitální kompetence považovány za zásadní pro učení a práci, zpráva dospěla k závěru, že dnešní mladí lidé nemají schopnost kreativně a kriticky využívat ICT. Narodit se v digitální éře není dostatečnou podmínkou pro digitální schopnost!

Pouze 30% studentů v EU je digitálně způsobilých a stále téměř 28% nemá přístup k ICT ani ve škole, ani doma. První údaj - procenta vztahující se k digitálně kompetentním studentům - se možná zvýšil do roku 2018 (na 40–50%), ale stále ještě zbývá hodně práce vykonat! Studenti jsou vyzváni, aby rozuměli a obhájili etické používání digitálních informací, respektovali soukromí a svobodu projevu, autorská práva a duševní vlastnictví.¹

Vzdělávání může studentům pomoci překlenout účinky roztříštěnosti tak, aby si osvojili digitální dovednosti, které budou potřebovat k určitému předmětu, aby byli v dospělosti úspěšní.

Zvyšování digitálních dovedností je klíčem k překonání fragmentace!

¹ Převzato z: <http://europedia.moussis.eu>

II. OD VĚDOMOSTÍ KE KOMPETENCÍM

A. VĚDOMOSTI A KOMPETENCE

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co vědomost a kompetence znamená;*
- *proč jsou oba pojmy tak důležité;*
- *proč je kompetence daleko důležitější než vědomost;*
- *jak získat vědomost a jak kompetenci.*

Náplní vzdělání ve škole je získat vědomosti, což vede k rozvoji kompetencí potřebných pro každodenní život. Úkolem vzdělání je vést studenty k pochopení základních myšlenek, principů a rozvinout ve studentech logické a kritické myšlení, což má podpořit schopnost komunikovat a argumentovat, spolupracovat během řešení problémů a vést studenty k používání získaných vědomostí a dovedností v jejich budoucím životě. Digitální technologie pomáhají dosáhnout těchto vzdělávacích cílů. Zároveň napomáhají rozvinout studentovo myšlení, schopnost analyzovat a syntetizovat, zobecňovat, vyvinout vhodné strategie k řešení problémů a ověřit tyto strategie v praxi. Je důležité vzdělávat studenty efektivně, používat informační nástroje civilizace a zároveň respektovat zákon a etická pravidla během používání informačních technologií. Je důležité dosáhnout tohoto cíle s využitím digitálních technologií ve školních předmětech, mezinárodních a školních projektech.

Jak vědomosti, tak i kompetence jsou pro nás velmi důležité. Bez vědomostí se nemůžeme orientovat ve světě, nerozuměli bychom, proč se to či ono děje, a co očekávat v budoucnu. Vědomost je získaná učením se. Nejdůležitějším místem učení je škola – ale můžeme se učit i mimo školu. Co je opravdu důležité, je být otevřený novým názorům světa, sledovat, co se děje a chápat, proč se to děje. Nové informace a vědomosti můžeme získat také od našich přátel, z televize nebo jiných zdrojů. V dnešní době je internet nejdůležitějším mimoškolním vzdělávacím zdrojem.

Vědomost nám dává možnost pochopení venkovního světa a různých jevů. Ovšem obvykle to není dost, neboť vědomost je často jen pasivní pozorování, zatímco my potřebujeme aktivně žít v naší menší i větší společnosti. To znamená, že potřebujeme přeměnit naše vědomosti v činy, potřebujeme používat naše vědomosti. **Umění použít získané vědomosti se nazývá kompetence.** V určitém slova smyslu tedy vědomost aktivitou **pasivní** (sledujeme a chápeme), zatímco používání vědomosti, kompetence, procesem **aktivním**.

Zatímco vědomost může být získaná učením se z informací, kompetence může být získaná hlavně učením se toho, jak to dělají ostatní. Je to také vzdělávací proces, ale zde se neučíme informace, ale chování a činy druhých, které následujeme. Proto můžeme říct, že **kompetence může být získaná děláním (činy)**. A protože kompetence jsou znalosti, které jsou používané, můžeme říci, že kompetence jsou důležitější než znalosti. Znalosti jsou nezbytné, ale nestačí k úspěšnému životu. K tomu je nezbytná kompetence.

Za pomoci níže uvedeného materiálu a s pomoci vašeho učitele si zkuste dále rozšířit a prohloubit své znalosti k tomuto tématu.

Cvičení 1

Poskytneme text o Bloomově taxonomii vzdělávacích cílů, které se můžou dát do pyramidy. Tento text říká: základním cílem získání vědomostí je pojmenovat, definovat a popsat fakta. To je **základní stupeň** pyramidy. **Druhý stupeň** je vysvětlit, rozlišit, dát příklad a shrnout vědomosti. **Třetí stupeň** je vyřešit problém, vybrat a přidat informaci. **Čtvrtý stupeň** je srovnat, analyzovat a kategorizovat informace. **Pátý stupeň** pyramidy je schopnost obhájit svůj přístup, posoudit a být schopen podat argumenty. **Nejvyšší stupeň** pyramidy je schopnost studentů rozvíjet, vymyslet, formovat a přizpůsobit se.

Studenti uvidí následující výrazy na interaktivní tabuli: **pochopit, ohodnotit, vytvořit, zapamatovat si, analyzovat, aplikovat**. Správný výraz poté spojí s charakteristikami pyramidy. Mohou použít interaktivní tabuli. Výrazy spojí na základě jejich diskuze o nich.

Charakteristiky stupňů pyramidy

spoj správný výraz

pojmenovat, definovat, popsat fakta	- zapamatovat
vysvětlit, rozlišit, dát příklad a shrnout vědomosti	- pochopit
vyřešit problém, vybrat a přidat informaci	- aplikovat
srovnat, analyzovat, kategorizovat informace	- analyzovat
obhájit svůj přístup, posoudit, být schopen podat argument	- ohodnotit
rozvíjet, vymyslet formovat, přizpůsobit	- vytvořit

Studenti dají slova do pyramidy. Vytvoří pyramidu na základě textu, který přečetli. Učitel si připraví prázdnou pyramidu před hodinou. Studenti dají správné výrazy do pyramidy na interaktivní tabuli.

Prodiskutujeme charakteristiky různých stupňů pyramidy. Probereme, které stupně tvoří základ získání vědomostí a které stupně tvoří vyšší poznávací procesy, které vyžadují komplexnější uvažování vedoucí k rozvoji klíčových kompetencí.

Cvičení 2

Vytvořte dvojice. Studenti mají seznam kompetencí na tabuli a pod tabulí mají seznam vzdělávacích cílů, které tyto kompetence rozvíjí. Studenti přemýšlí o významu těchto didaktických cílů a spojují každý cíl s určitou kompetencí. Studenti diskutují a analyzují cíle a kompetence ve dvojici a musí rozhodnout o finálním výsledku. Každá dvojice mluví o svých výsledcích před ostatními studenty. Dvojice srovnávají své výsledky. Shodné přiřazení vysvětlují různé dvojice studentů, kteří zdůvodňují, proč spojili určitý cíl s danou kompetencí. Pokud má někdo jiný názor, mohou ho přednést a vysvětlit, obhájit a argumentovat. Výsledek spojování by měl být následující:

Klíčové kompetence (schopnosti)	Didaktický cíl
Životní vzdělávací kompetence	D
Sociálně komunikační kompetence	F
Kompetence aplikující matematické myšlení, základní vědomosti o vědě a technologii	H
Kompetence informační and komunikační technologie	B
Kompetence k řešení problémů	E
Sociální a osobnostní kompetence	A
Pracovní kompetence	C
Kompetence směřující k iniciativě a podnikavosti	G

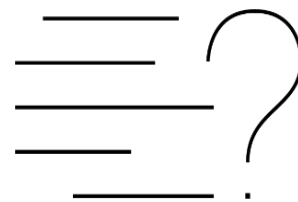
Získat základní metody efektivní spolupráce ve dvojicích a skupinách

- A.** Získat základní schopnosti v IT k umožnění dalšího rozvoje.
- B.** Být schopen nastavit cíle podle profesionálních zájmů a být kritický ke svým výsledkům.
- C.** Uvědomit si potřebu vzdělávání jakožto nástroje pro seberealizaci a osobní rozvoj.

- D.** Aplikovat vhodné metody na základě analyticko-kritického a kreativního myšlení během řešení problémů.
- E.** Efektivně používat formy komunikace během procesu a slovního vyjádření různých informací.
- F.** Být schopen zinovovat zaužívané praktiky během řešení problémů a vést nové projekty k dosažení cílů, ale nejen v práci, ale také v každodenním životě.
- G.** Použít vědomosti z gramotnosti přírodní vědy, která umožňuje činit rozhodnutí zaštitěné vědou

KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je základním pilířem Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů?
2. Co tvoří nejvyšší stupeň taxonomie vzdělávacích cílů pyramidy?
3. Mohou digitální technologie pomoci rozvinout klíčové kompetence? Zdůvodni.
4. Vyjmenuj klíčové kompetence, které mohou být rozvinuty ve vzdělávacím procesu.
5. Patří kompetence argumentovat a aplikovat kreativní myšlení k základnímu nebo vyššímu didaktickému cíli? Zdůvodni.

B. VĚDOMOSTI V DIGITÁLNÍM VĚKU

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *jak se vědomost v digitálním věku mění;*
- *co znamenají tyto změny v učebním procesu;*
- *proč digitální znalost a znalost v digitálním věku jsou různé pojmy;*
- *jak se v současnosti orientovat ve znalostech.*

Jak jsme se dozvěděli v předchozím modulu (Modulu A), vědomost je pochopená informace – je potřeba se orientovat ve světě, pochopit, proč se věci dějí, jak se dějí, být schopen předvídat akce a jevy, a tudíž vytvářet plány.

Příchod digitální doby nezměnil definici vědomosti. Vědomost nezměnila definici, avšak metodologie a obzvláště používané zdroje se zásadně změnily. Dříve byly vědomosti obsaženy hlavně v knihách, takže kdo se chtěl učit, musel hodně číst. V minulosti byli někteří lidé trénováni, aby se učili nazpaměť a recitovali obrovské množství materiálů, např. celou Bibli, Korán, Talmud. Pro takzvané mnemotechniky bylo recitovat Iliadu z Homera jednoduchý úkol. Tisíce starověkých příběhů, básní, knih zůstalo živými z generace na generaci právě díky mnemotechnikům. Mnemotechnika, nebo jak je nyní nazváno „umění paměti“, se dnes znovu používá. Pokud se někdo chtěl něco naučit mimo školu, musel se obrátit na knihy, mnemotechniky nebo encyklopedii. Lidé, kteří věděli více, byli považováni za „chytré“, „moudré“, „informované“ a „bystré“ osobnosti.

Situace se zásadně změnila.

- I. Množství „vědomostních komponentů“ se stalo nezvladatelné už dávno. V minulých stoletích existovali lidé, kterým se říkalo „polyhistorikové“ (ze starověkého Řecka „velmi vzdělaní“). Ti ovládali neobvyklé množství vědomostí z různých vědních oborů. Dnes je množství informací tak velké, že nikdo nemůže znát ani všechny vědomosti z jednoho druhu profese. Dříve byli „doktoři“, později byli rozděleni na „internisty“, „plícaře“, „kardiology“, chirurgy, atd. A ještě později byl „chirurg“ rozdělen do „neurochirurgie“, „transplantační

chirurgie“, „plastické chirurgie“, atd. Tento proces ještě neskončil ... „laparoskopická chirurgie“ je také velmi novým odvětvím.

- II. Se vznikem digitálních technologií a digitálních pamětí, se kapacita uskladnění stala neuvěřitelně vysokou. Data jsou uložena digitální formou (viz. Téma 1, Modul B.) V roce 2020 se množství kapacity digitálního uskladnění ve světě odhaduje na 2 zettabytů, do roku 2025 by se mohla vyšplhat na 175 zettabytů. (1 zettabyte je 10^{21} bytů). S touto kapacitou může být vše uloženo do pamětí, tzn., že veškeré vědomosti mohou být digitalizovány. Proto pro dnešní generaci je skutečnou otázkou ne co on/ona ví, ale jak rychle může on/ona najít nezbytné informace. Vědomosti se staly digitálně ovladatelné.

- III. „Digitální vědomosti“ a „digitálně řízené vědomosti“ nejsou to samé. Digitální vědomosti jsou vědomosti v digitálních vědách, zatímco digitálně řízené vědomosti jsou jen z části uložené v digitální formě. Slovo „digitální“ naznačuje jen nástroj. Nemusíme být odborníky, abychom věděli, jak pracuje naftový motor, stačí nám, že umíme řídit auto.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že se vzdělávací proces, tedy získávání vědomostí, v digitální době taktéž změnil. Měli bychom vždy být seznámeni se základními vědomostmi, vědeckými fakty, ale stejně tak je důležité, abychom se stali mistry v získávání informací ze zdánlivě nekonečného množství informací uložených elektronicky (digitálně).

Za pomoci níže uvedeného materiálu a s pomoci vašeho učitele si zkuste dále rozšířit a prohloubit své znalosti k tomuto tématu.

Cvičení 1

Brainstorming – používáme na začátku hodiny k určení vědomostí a názoru studentů o využití internetu a k přípravě studentů. Učitel se ptá: „*Na co vy a vaši rodiče využíváte internet? Vaše nápady a odpovědi budou zaznamenány do kruhu na interaktivní tabuli. Studenti pracují volně bez jakéhokoli pořadí. Učitel nezasahuje, ale může pomoci s formulací odpovědí. Pokud studenti nemohou přijít na žádnou odpověď, učitel je může inspirovat svým nápadem. Studenti pokračují s jejich vlastními nápady. Po tom, co cvičení skončí, učitel zhodnotí výsledky. Následuje krátká diskuze o výhodách a nevýhodách používání internetu v digitální době.*

Cvičení 2

Na interaktivní tabuli můžeme promítnout tabulku s předměty, aktivitami a digitálními nástroji, které používáme k získání vědomostí použitím digitálních technologií. Studenti spojují různé aktivity a digitální nástroje se školními předměty, ve kterých je používají. Studenti mohou zapsat své vlastní nápady aktivit a digitálních nástrojů používaných v hodinách, které nejsou zmíněny v seznamu pod tabulkou. Pokud používají některé nástroje nebo aktivity ve více než jednom předmětu, mohou je zapsat do tabulky více než jednou. Tabulka může vypadat jinak dle toho, jaké aktivity a digitální nástroje jsou používané v hodinách. Následující tabulka je uvedena jako příklad.

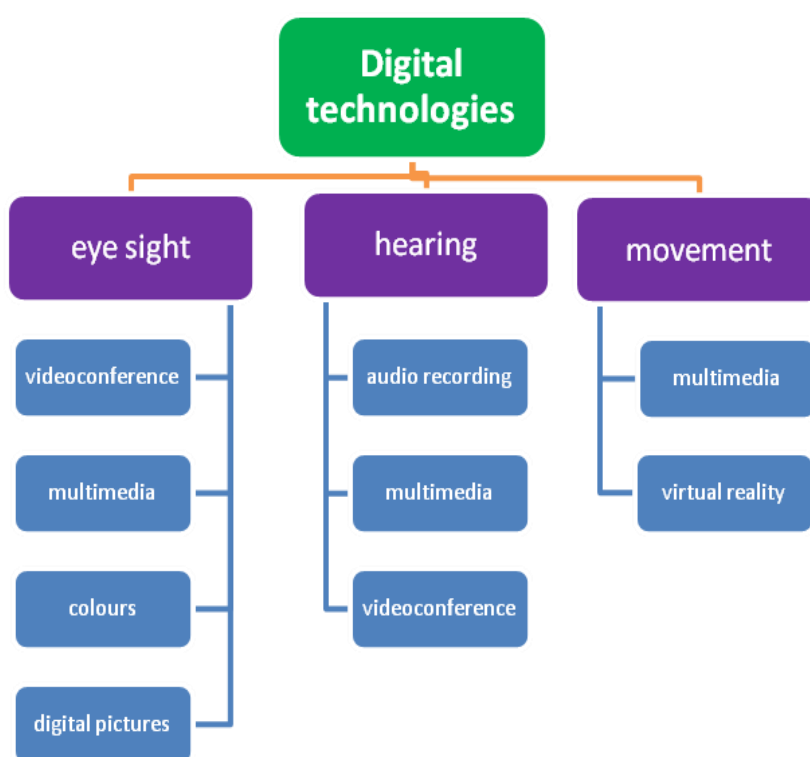
Jazyková hodina	Cizí jazyk	Historie	Zeměpis
Úkoly s použitím interaktivní tabule	Audio nahrávky, překlad cizích slov	Dokumentární film, Vyhledávání informací na internetu	Grafická prezentace, Příklady životních stylů lidí
Matematika	IT	Fyzika	Chemie
Geometrie, Grafická ilustrace	Práce s použitím didaktických softwarů, hledání informací na internetu	Informace v tabulkách, Ukázka experimentu	Video ukázka experimentu
Biologie	Výtvarná výchova	Hudební výchova	TV
Dokumentární film, Fotky	Modelování a kresba	Audio nahrávky	Vysílání sledování sportů

Když je tabulka vyplněna, studenti diskutují a dávají specifické příklady toho, kde a kdy používali digitální technologie v hodinách a jaký vliv to mělo na získávání nových vědomostí, pochopení hlavních principů, zapamatování si nových vědomostí, utváření správných obrazů a ve kterých případech mělo použití digitálních technologií motivační vliv.

Cvičení 3

Učitel připraví karty s následujícími výrazy: audio nahrávky, digitální obraz, barvy, multimedia 3x, video konference 2x, virtuální realita. Studenti jsou rozděleni do 3 skupin podle počtu studentů ve třídě. Každá skupina si vybere 3 karty. Studenti se baví o pojmech na kartách, o způsobu, jakým používáme digitální technologie, jak nám to pomáhá získat vědomosti a jaké smysly ovlivňují.

Učitel ukazuje nedokončený náčrt na tabuli. Studenti se ve skupinách rozhodnou, kam dají své karty. Zástupce každé skupiny položí karty na tento náčrt a vysvětlí, jak tento určitý způsob užití digitálních technologií napsaný na kartě ovlivňuje naše smysly. Učitel pozoruje práci studentů. V případě, že studenti nevědí, kam mají své karty dát, učitel jim pomáhá doplňujícími otázkami. Výrazy jsou uspořádány na grafu následně:

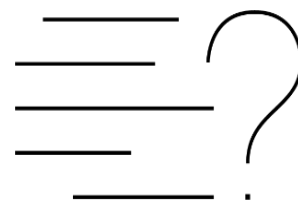

Otázky k zopakování:

- 1) Mohou digitální technologie motivovat člověka k získání nových vědomostí a samostatné práci? Uveď příklad, kdy mohou mít digitální technologie motivační vliv.
- 2) Kdy mohou digitální technologie zesílit naše smyslové vnímání? Uveď příklady.
- 3) Zvaž, jak mohou mapy, grafy a diagramy udělat učení více efektivní.
- 4) Během kterých hodin používáte digitální technologie ve škole? Myslíš, že užití digitálních technologií ve škole je dostačující?
- 5) Najdi definice slova digitální gramotnost na internetu. Srovnej definice. Co mají společného a v čem se liší?

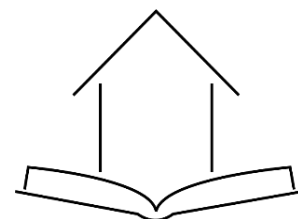
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Odkud lidé získávali vědomosti dříve?
2. Co je mnemotechnika?
3. Co je digitální paměť?
4. Jak dnes získat informace?
5. Jaký je rozdíl mezi „digitálními vědomostmi“ a „digitálně řízenými vědomostmi“?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Najdi v knihovně, co se lidé museli učit před sto až dvě stě lety ve škole.
2. Zjisti u svých rodičů nebo prarodičů, co znají z toho, co znáš ty.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Manažer digitálních vědomostí v marketingu²

Nástup dnešních nových inteligentních služeb (Google Assistant/Home, Cortana, Siri a jiné) vytvořil nadprůměrnou křivku. Google, Bing, Apple, Yahoo, Amazon a jiné vysoce inteligentní služby zajišťují obrovskou změnu s velkým očekáváním ještě v budoucnosti.

Tato evoluce nemusí být děsivá pro manažery zdokonalení vyhledávačů, manažery obchodních značek, sociálních médií nebo vedoucích marketingových úředníků. Jde vlastně o vzrušující příležitost, která vytváří pracovní možnosti pro ty, co chtějí nové příležitosti.

Ve skutečnosti dnešní světová strukturovaná data potřebují profesionály k poskytnutí kontextu pro mapy, informační karty a specifické odpovědi. Zákazníci a společnosti podobně více vyžadují nejpřesnější data od nejvíce směrodatných zdrojů. Nakonec, jak může být inteligentní služba inteligentní, když se mýlí?

Související: [Vědomost není síla, pokud způsobuje zmatek](#)

Společnosti mají novou roli: Digitální vědomostní manažer. Zde chápeme „manažera“ jako čin, ne titul. Příklady ze skutečného života jsou například Sam Dresser, vicepresident Vědomostního managementu a zapojení na rockové škole. Pozice Glenna Maye v TMobile je Manažer vedoucí kategorie – pro místní marketing. Další firmy se aktivně snaží vytvořit podobné pozice. V širším smyslu se tyto nové role zaměřují na pět dovedností: výzkum, jednání, komunikace, myšlenkové vedení a sestavování.

Dovednost 1: Výzkum

Digitální vědomostní manažer, DVM, je zejména někdo kdo dokáže vystopovat spolehlivé zdroje vědomostí o vaší značce, lidech, produktech, událostech a místech zevnitř vaší organizace. To by mohla být jednoduchá práce v malé společnosti. Ale mohlo by jít o obrovský závazek pro větší korporace. Pravděpodobně by to vyžadovalo

² Převzato: <https://www.entrepreneur.com/article/299178>

rozhovory s odděleními jako je Marketing, IT, Právní, Prostředkové, Vedení obchodu a jiné. Nejde o nic malého identifikovat a najít všechny veřejné fakta o vašem podnikání, které chcete v zákaznickových rukách.

Dobrý DVM se nespokojí jen s fakty, které organizace tvrdí, že má. Namísto toho, DVM zjišťuje, co zákazníci požadují a pak se snaží najít fakta zevnitř organizace. Například, Google ukazuje, že 70 procent hotelových vyhledání zahrnuje specifický typ komfortu. DVM se ještě vrtá v těch specifikách. Jaký komfort nebo drobné detaily zákazníci hledají na lidech, produktech, událostech nebo místech dnes? Jaké budou zítra? Vyšetřovací DVM je zásadně důležitý v této fázi.

of hotel searches on mobile are for a specific type of amenity, such as "hotel with an indoor pool" and "hotel with jacuzzi in room."

Google Data, U.S. Mar. 2016.

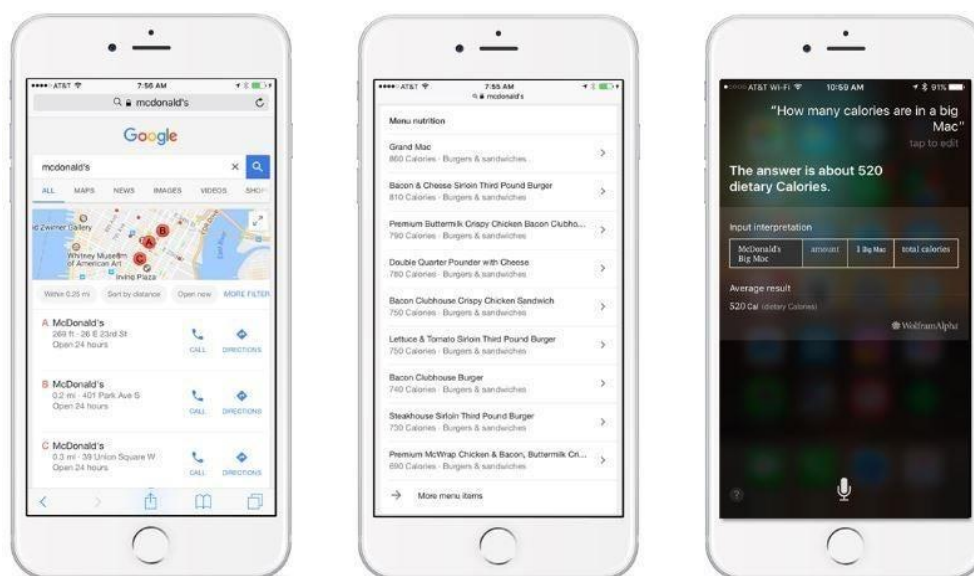
Dovednost 2: Jednání

Jelikož DVM musí pracovat s mnoha týmy, musí také umět pomoci rozsoudit konflikty mezi zdroji dat a lidmi uvnitř organizace. DVM zestručnit všechny vaše data, aby objasnil pravdivé zdroje. Aby tomu tak bylo, konflikty musí být vyřešeny způsoby, aby zajistili přesnost, stabilitu a efektivitu.

Někteří klienti k nám do Yext přichází s různými zdroji dat z různých druhů materiálů ze svého systému obsahového managementu (SOM) až po základní tabulky. Tito klienti potřebují někoho, kdo by určil, spravoval a pečlivě vedl jejich data k nejlepšímu výsledku.

Podívejme se na to v kontextu. Když si vezmeme vnitřní týmy a dokonce provozovatele licence, kteří vlastní data McDonaldu: místo, menu, nutriční informace a více. Aby doručili tato podrobná data přes dnešní inteligentní služby, DVM musí vyjednávat a oprostít se od vnitřní politiky a daňové politiky, aby zajistili, že zákazník uvidí jednu značku, uslyší jeden hlas a může se spolehnout na jedny přesná data nastavená na odpověď jeho potřebám v momentě, kdy to bude potřeba.

Související: [Proč je efektivní vnitřní komunikace kritická k blahobytu organizace](#)

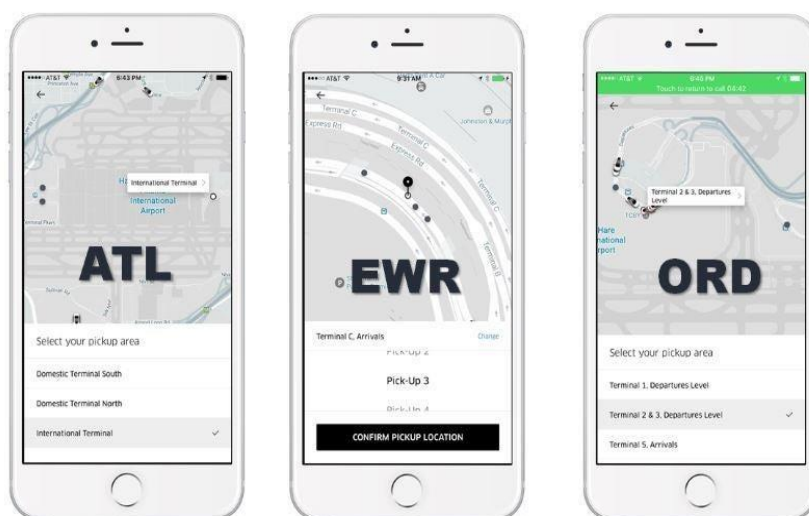

Dovednost 3: Komunikace

Tak jak se vyvíjí technologie, vyvíjí se i odpovědnosti značky a příležitosti spojené s digitálními vědomostmi.

Například, DVM by měl být první v organizaci, kdo ví o nových znacích inteligenčních služeb, které budou vyžadovat velkou řadu digitálních vědomostí. Příkladem je třeba Uber. V těch hlavních vzdušných střediscích jako je Atlanta, Chicago, Dallas nebo San Francisco, si zákazníci Uberu mohou vybrat z mnoha specifických míst k vyzvednutí/vysazení v širší lokalitě. Je to role DVM postřehnout příležitost a komunikovat s vhodnými týmy. Takto právě společnosti získávají informace a plně využívají tyto data k poskytnutí hodnoty zákazníkovi. Uber, využil příležitosti a vydělával na této mezeře.

Související: [3 nástroje k povzbuzení vědomostí ve vaší společnosti](#)

Dovednost 4: Myšlenkové vedení

DVM musí být vždy jedním okem v budoucnosti, aby zaznamenal, jak se inteligentní služby vyvíjí. Skutečný profesionál zachytí, co je nového a vyvine plán další akce. Bude se ptát otázkami: Co to znamená pro naši společnost? Naše zákazníky? Jak technologie mění chování našich zákazníků?

Související: [5 tipů k posílení základních znalostí vaší webové stránky](#)

Věřte tomu nebo ne, jeden z partnerů Lego vytvořil „bot“ v Alexově zásobě vědomostí. Brickbot dovolí jakémukoli Echo uživateli ptát se a dostávat detailní odpovědi o nových a starých Lego sadách, tématech a jiných produktech. Jelikož 20 procent Google vyhledávání jde přes hlasový pokyn, je na místě myslet na to, jak připravit veškeré digitální vědomosti k propojení s hlasovým vyhledáváním.

(Zdroj obrázku: [Think With Google](#))

Dovednost 5: Výstavba

Konečně DVM musí strukturovat lidi, procesy a technologie, které zajistí přesné včasné vytvoření, distribuci a probíhající péči o základní digitální vědomosti společnosti.

Zatímco programy jako naše mohou pomoci s technologií, lidé a procesy zůstávají s individuálními klienty. Pokud je to správně, digitální vědomosti se stávají soutěživým značkovým rozlišovačem. Může pomoci přitáhnout více zákazníků přes stále se zvyšující soubor inteligenčních služeb.

Všech 5 dovedností dohromady

Není potřeba mít superschopnosti k tomu být DVM. Ve skutečnosti jádro dovedností vypadá obdobně jako ty potřebné na mnoha pozicích. Ale role DVM je větší. Má širší dopad na společnost, pracuje přes více týmů a zaměřuje se na cíle přes jednoduché vyhledávání nebo sdílení sociálních médií.

DVM chrání společnost tím, že zajišťuje její digitální vědomosti a jejich vývoj a rozmístění nejlepšími způsoby, vnitřními, tak i vnějšími, k zajištění provozu. Uvnitř organizace, pozice takovéto role může být více nebo méně nadřízený, s úkoly, cíli a srovnávanými odpovědnostmi. Zde je v modelu popis práce, což pomůže definovat rozsah DVM.

Tento velký přesun je opravdu změnou významu, postoje a investice. Vedoucí si uvědomují, že jsou blíž k tomuto závěru než by věřili, že mají potenciál stát se DVM a vlastnit své místo na trhu.

C. DIGITÁLNÍ KOMPETENCE

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamená pojem digitální kompetence;*
- *jaké jsou komponenty digitální kompetence;*
- *proč je digitální kompetence tak důležitá; jak být mediálně gramotný.*

Jak již bylo řečeno v předchozím tématu a modulech, pod pojmem „digitální“ chápeme (zásadně technické) řešení, kdy jsou data nahrána a uložena v jejich digitální formě, zatímco kompetence je způsobilost vykonat určitý čin. Digitální data umožňují vytvoření internetu, mobilních telefonů, emailů, Facebooku, atd. To znamená, že pod pojmem digitální kompetence chápeme chytré využití digitální techniky, chytré použití internetu, chytrých telefonů, datové komunikace, informační obratnosti, atd.

Digitální kompetence je velmi komplexní dovednost; skládá se z pěti oblastí nebo 21 schopnostních složek. Pět hlavních oblastí zahrnuje:

1. Informační a datovou gramotnost
2. Schopnost komunikace a spolupráce
3. Schopnost tvoření digitálního obsahu
4. Vědomí bezpečnosti
5. Schopnost umění řešení problémů

Těchto pět oblastí ukazuje, že digitální schopnost je zatím daleko komplikovanější a hlubší než jen být schopen používat Word či Excel (viz. „Individuální četba“).

Vzhledem k tomu, že v digitálním věku jsou prakticky všechny důležité informace uloženy digitálně, digitální nezpůsobilost je rovná negramotnosti před 50 lety. Je pravda, že digitální gramotnost je potřebná nejen pro to být schopen číst na Wikipedii nebo jiné zdroje na internetu, ale pro bezpečnou zběhlost všech služeb, které internet (a jiné digitální nástroje jako elektronická komunikace) poskytují. Internet nabízí nejen pozitivní věci, ale také nebezpečí (zejména jmenovitě manipulaci), a proto je důležité stát se „mistrem“ v používání digitálních služeb. Způsoby a nástroje informační komunikace jsou nazývány média (množné; jednotné: médium) a „mistr médií“ je jinými slovy „mediálně gramotný“.

Za pomoci níže uvedeného materiálu a s pomoci vašeho učitele si zkuste dále rozšířit a prohloubit své znalosti k tomuto tématu.

Cvičení 1

Práce s textem a metoda laviny: Studentům je poskytnut následující text k přečtení.

V dnešní době bychom neměli přehlížet fakt, že se společnost a životní styl mění. Zaznamenali jsme také změny na pracovním trhu a v požadavcích pro zaměstnance. Tyto změny se odrážejí v potřebě změnit formální výuku, přehodnotit obsah vzdělávání a reagovat na nové potřeby produktivního života společnosti. Předměty jako je matematika, ekonomika, jazyk, cizí jazyky, dějepis, občanka, zeměpis, fyzika, chemie, biologie neztrácí jejich hlavní funkci, ale jsou rozšířeny o nová témata a přístupy. Moderní vzdělávání jde ruku v ruce s rozvojem klíčových kompetencí, včetně digitálních kompetencí. Digitální technologie pomáhají rozvoji těchto kompetencí. Důležité kompetence v digitální době zahrnují:

- kreativitu a smysl pro inovaci,
- komunikaci a spolupráci,
- vědecké myšlení a práci s informacemi,
- kritické myšlení, řešení problémů a učinění rozhodnutí,
- digitální občanství a odhodlání vzdělávat se po celý život,
- efektivní využití technologií.

Jednotlivé kroky při metodě laviny:

1. Po přečtení tohoto textu budou studenti přemýšlet nad zmíněnými kompetencemi, jejich významem ve zlepšování digitální gramotnosti a každý student uspořádá kompetence do správného pořadí od nejdůležitějších po nejméně důležité.
2. Studenti utvoří dvojice a pracují na stejném úkolu znovu společně – diskutují, tvoří argumenty a dávají kompetence do pořadí dle jejich důležitosti.
3. Po ukončení práce každý student hledá další dvojici k vytvoření skupiny po 4. Úkol je stále stejný- diskutují, tvoří argumenty a uspořádávají kompetence dle jejich důležitosti.

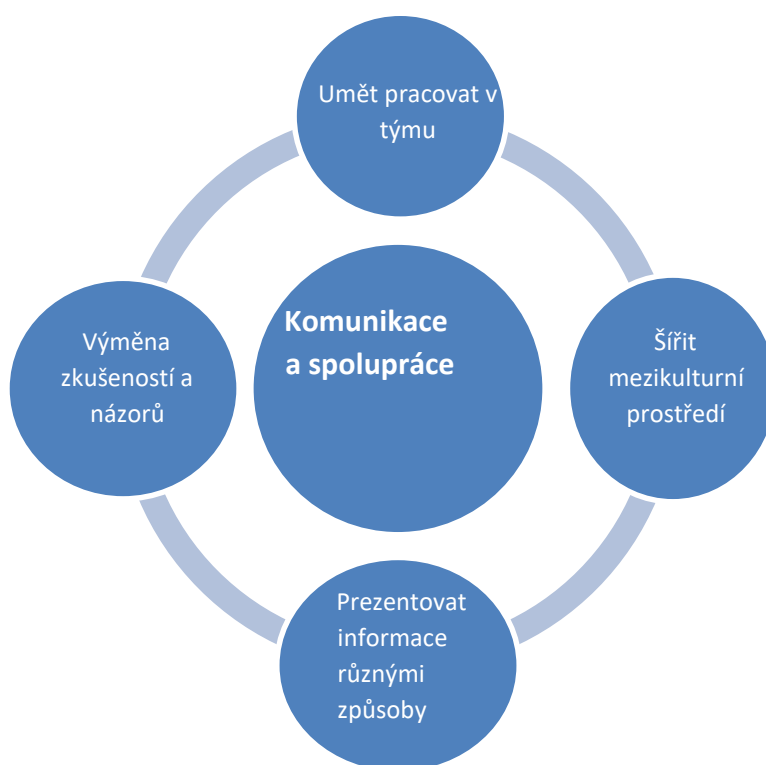
4. Každá skupina si vybere zástupce – mluvčího. Ten prezentuje a vysvětluje výsledky skupiny zbytku třídy.
5. Studenti spolu s učitelem srovnávají výsledky každé skupiny a diskutují o rozdílech.

Cvičení 2

Studenti zůstávají rozděleni do skupin po 4. Každá skupina má před sebou grafický model – kruhy. Každý kruh obsahuje charakteristiky popisující určitou schopnost (kompetenci). Studenti pracují ve skupinách, identifikují a vyjmenovávají kompetence uprostřed každého kruhu. Studenti mohou používat text ze cvičení 1. Učitel ukazuje ty samé kruhy na interaktivní tabuli. Když studenti ukončí svou práci ve skupině, učitel se ptá na jejich výsledek, srovnávají odpovědi a napíší názvy kompetencí do kruhů na interaktivní tabuli.

Konečný vzhled **Kruhu 1** :

Konečné názvy kompetencí přidané do kruhů:

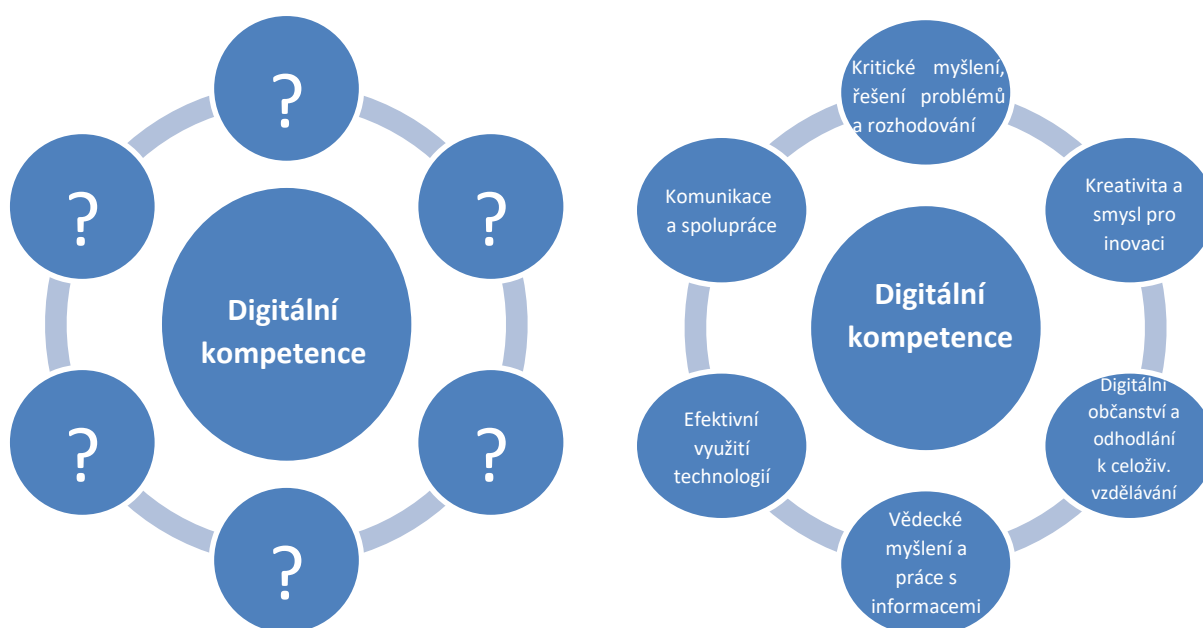
- **Kruh 2** – Kritické myšlení, řešení problémů, rozhodování
- **Kruh 3** – kreativita a smysl pro inovaci
- **Kruh 4** – Digitální občanství a odhodlání k celoživotnímu vzdělávání se
- **Kruh 5** – Vědecké myšlení a práce s informacemi
- **Kruh 6** – Efektivní použití technologií

Na konci tohoto cvičení učitel upozorní na to, že tyto kompetence jsou součástí digitálních kompetencí a moderního vzdělání a jejich rozvoj je pro náš osobní rozvoj v moderní digitální době nezbytný.

Cvičení 3

1. Přidej chybějící části do diagramu – klíčové kompetence, které jsou součástí digitálních kompetencí.

Řešení:

Cvičení 4: Následující výrazy doplň do vět:

Problémy, vybrat si, rozvinout, osobní, kriticky, kreativně, následky, efektivně, potřeba, informace, etika, analyzovat.

Digitální gramotnost je komplex schopností:

- Používat digitální nástroje pro naše potřeby, sebe vyjádření a pro osobní _____ smysluplně a _____.
- Řešit úkoly a _____ v digitálním světě _____.
- Odborně si _____ a použít vhodné digitální technologie k nalezení, vypracování, použití nebo vytvoření a rozšíření _____.
- _____ ohodnotit a _____ vědomosti získané z digitálních zdrojů.
- Pochopit sociální _____, včetně bezpečnosti a _____, které jsou vytvořeny v digitálním světě.
- Cítit _____ tyto dovednosti.

Řešení:

Digitální gramotnost je komplex schopností:

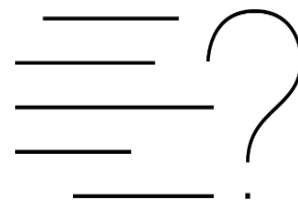
- Používat digitální nástroje pro naše potřeby, sebe vyjádření a pro osobní **rozvoj** smysluplně a **kreativně**.
- Řešit úkoly a **problémy** v digitálním světě **efektivně**.
- Odborně si **vybrat** a použít vhodné digitální technologie k nalezení, vypracování, použití nebo vytvoření a rozšíření **informací**.
- **Kriticky** ohodnotit a **analyzovat** vědomosti získané z digitálních zdrojů.
- Pochopit sociální **následky**, včetně bezpečnosti a **etiky**, které jsou vytvořeny v digitálním světě.
- Cítit **potřebu rozvinout** tyto dovednosti.

Otázky:

1. Jakou roli hrají tradiční předměty jako je matematika, ekonomika, jazyk, cizí jazyky, dějepis, občanka, zeměpis, fyzika, chemie, biologie v moderním vzdělání?
2. Jaké dovednosti a aktivity považujete za důležité pro lidi dnes a proč?
3. Prohledejte internet a zjistěte, kolik lidí ve vaší zemi pracuje v IT sektoru.

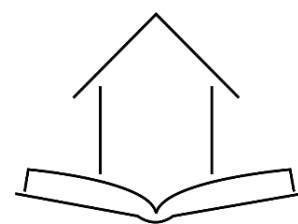
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co rozumíme pod pojmem „digitální“?
2. Co rozumíme pod pojmem „kompetence“?
3. Co je digitální kompetence?
4. Jaké jsou komponenty digitální kompetence?
5. Co je to mediální gramotnost?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Vlastními slovy uveďte rozdíl mezi digitální kompetencí a dovedností používat „Office“.
2. Vlastními slovy objasněte, co je „mediální gramotnost“.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Digitální kompetence: Zásadní schopnost 21. století pro učitele a studenty ³

image: DIGCOMP 2.0

Digitální kompetence je důležitá pro učení, práci a aktivní účast ve společnosti. Pro školní vzdělání je důležité, stejně jako pochopení samotné kompetence, i vědomí toho, jak ji rozvinout.

CO JE DIGITÁLNÍ KOMPETENCE?

Digitální kompetence je jedna z 8 klíčových kompetencí, která se zaměřuje na kritické využívání obrovské škály digitálních technologií, informací, komunikace a základního řešení problémů ve všech aspektech života. Pro mnohé z nás je tato definice srozumitelná, ale dle Digital Agenda Scoreboard 2015 má 40% populace EU nedostačující stupeň digitální kompetence, včetně 22 %, kteří nepoužívají internet. Dle Riiny Vuorikari je důležité si také uvědomit to, že nám digitální kompetence pomáhají zvládat další klíčové kompetence jako je komunikace, jazykové schopnosti nebo základní schopnosti v matematice a vědě.

Pro lepší pochopení podstaty této kompetence vytvořila Evropská komise tzv. Rámec evropské digitální kompetence pro občany, v rámci které je tato kompetence rozdělena

³ Převzato: <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/resources/tutorials/digital-competence-thevital-.htm>

do pěti oblastí: informace a informační gramotnost; komunikace a spolupráce; digitální obsahová tvorba; bezpečnost; řešení problémů. Celkem obsahuje 21 kompetencí. Viz obrázek níže.

V blízké budoucnosti budou mít svůj vlastní rámec i vzdělavatelé. Tento program bude nazvaný Vzdělání digitální kompetence. V předběžném návrhu najdeme 6 oblastí rozvoje zahrnující profesionální prostředí; vytvoření a sdílení digitálních zdrojů; použití digitálních nástrojů; hodnocení; posílení studentů; a umožnění digitální kompetence studentů.

JAK JE DIGITÁLNÍ KOMPETENCE ROZVINUTÁ V EVROPĚ?

Zpráva Eurydice (2012) nám ukazuje, že téměř všechny evropské země mají specifickou národní strategii spojenou s digitálními kompetencemi. V čase studie se digitální kompetence učili přes mezioborový přístup ve všech kromě dvou EU zemích na prvním stupni a ve všech zemích na druhém stupni. V mnoha zemích byla ICT zahrnuta do dalších vyučovacích předmětů, nebo jeho výuka probíhala v samostatném předmětu.

Klíčovým faktorem je však umožnit samotným učitelům dostatečně rozvíjet své digitální kompetence. Poslední OECD TALIS Studie (2013) ukázala, že 18% lektorů a učitelů cítí, že potřebují více rozvoje ICT schopností k učení a 16% by uvítala větší využívání nových technologií na pracovišti.

Největší síť pro učitele v Evropě, eTwinning, poskytuje dobré prostředí pro učitele ke spolupráci s kolegy a k učení se novým způsobům užití ICT ve výuce. Jejich studie (2015) ukázala, že podle 29 % dotázaných učitelů měl eTwinning velký přínos na rozšíření technologií ve výuce a 37% tvrdilo, že jeho dopad byl alespoň průměrný. ETwinneři také potvrdili nárůst využití digitálních technologií ve výuce a ve vzdělávacích aktivitách jako účast na online kurzech (78%), společná tvorba materiálů se studenty (77%), nebo použití sociálních sítí se studenty (76%).

JAK MOHU PODPOŘIT DIGITÁLNÍ KOMPETENCI VE SVÉ TŘIDĚ?

Předpokládá se, že rozvoj digitálních kompetencí by měl člověk začít v raném věku, nicméně bychom měli velmi zvážit rozhodování, jaký typ technologií a kolik času s nimi strávíme. Například principy programování se mohou děti naučit použitím papírových šálků nebo stavebních kostek. Článek Evropská věda ve školách vysvětluje jak.

eTwinning taktéž vytvořil projekt Mluvicí obrázky, který učí studenty z prvního stupně základní školy používat fotky a videa jako další jazyk komunikace. Děti se v rámci tohoto projektu naučily, že věci nejsou vždy takové, jaké se zdají, fotky mohou být zmanipulované, proto je potřeba se na věci dívat z různých úhlů pohledu.

III. KRITICKÉ MYŠLENÍ A POROZUMĚNÍ V DIGITÁLNÍM VĚKU

A. MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST; FAKTA VS NÁZORY; SVOBODA PROJEVU

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *proč je kontrola zdrojů nezbytná;*
- *co je kontrola a ověřování si informací;*
- *jak být zodpovědným tvůrcem informací;*
- *co je a co není svoboda projevu.*

KONTROLUJ SVÉ ZDROJE

Vzhledem k rozšířenému přístupu k různým informacím musí být pečlivě vybráno to, co čteme a reprodukuje. Internet je obrovského úložiště informací, kde prakticky každý může vytvářet materiál. Océán dat by měl být viděn kriticky. Velmi obtížné je však zkontrolovat, zda informace, které čteme, jsou přesné nebo ne. Prvním krokem k verifikaci informací je identifikace autorů a přesnost informací, které poskytují. Poté bychom se měli ujistit, že navštěvujeme uznávané weby, které poskytují spolehlivé informace. Můžeme zkontrolovat datum, ověřit TLD a doménu. Navíc si můžeme přečíst i jiné články na stránkách. V neposlední řadě bychom neměli zapomínat na to, že internet může být skvělým zdrojem informací, ale pokud preferujeme přesnost informací, je knihovna stále jedním z nejlepších míst pro výzkum. Po kontrole všech těchto informací se můžete rozhodnout, zda si myslíte, že je zdroj důvěryhodný nebo ne.

Pamatuj: Internet je otevřený všem, mějme na paměti, že možná pročítáte nepravdivé, či dokonce škodlivé informace. Nejsme-li si jistí zjištěnými fakty, dohledáme informace v knihovně, nebo požádáme o pomoc znalce z daného oboru.

INFORMACE O OTÁZKÁCH

Pokud chcete zhodnotit, co jste našli, položte si tyto otázky:

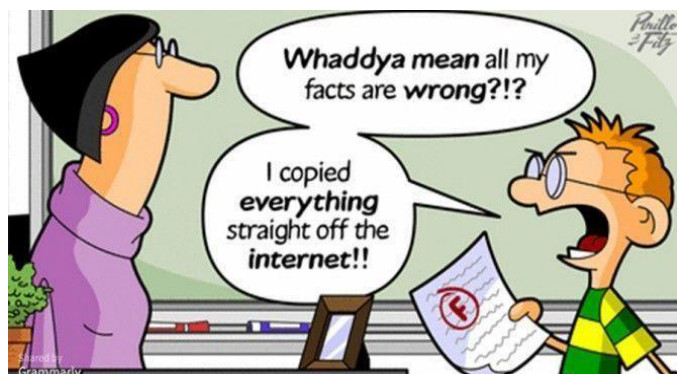
- **Kdo** je autorem zdroje informací? Kdo vložil informace? Jakou odbornost mají v této oblasti?
- **Proč** byl zdroj vytvořen?
- **Kdy** byl zdroj naposledy aktualizován?

Dalším důležitým krokem je rozlišit, zda informace pocházejí z *primárního*, nebo *sekundárního* zdroje. Obvykle se primární zdroje ukázaly být přesnější než sekundární.

Primární zdroje zahrnují vše, co může být pokládáno za originální data (výsledky výzkumu, účet z první ruky, originální práce atd.). Informace z první ruky jsou většinou historické a právní dokumenty, výpovědi očitých svědků, výsledky experimentů, statistické údaje, kousky tvůrčího psaní, zvukové a obrazové záznamy, projevy a umělecké předměty. Primární zdroje jsou také rozhovory, průzkumy, práce v terénu a internetová komunikace prostřednictvím e-mailu, blogů a diskusních skupin.

Sekundární zdroje interpretují primární zdroje (články v časopisech, knihy, dokumenty atd.). Popisují, diskutují, interpretují, komentují, analyzují, hodnotí, sumarizují a zpracovávají primární zdroje. Sekundárními zdrojovými materiály mohou být články v novinách nebo populárních časopisech, recenze knih nebo filmů nebo články nalezené ve vědeckých časopisech, které diskutují nebo hodnotí původní výzkum někoho jiného. Při vyhodnocování zdrojů vždy používejte své kritické myšlení!

Vyhodnocování informací by vás mělo vyburcovat ke kritickému přemýšlení o spolehlivosti, platnosti, přesnosti, pravomoci, aktuálnosti, úhlu pohledu nebo zkrslení zdrojů informací.

Co je test **CRAAP**:

- **Currency**: aktuálnost informací.
- **Reliability**: důležitost informací.
- **Authority**: zdroj informace.
- **Accuracy**: spolehlivost, pravdivost a správnost informací.
- **Purpose**: důvod, proč informace existuje.

Mějte na paměti, že ne všechny zdroje jsou vytvořeny stejně. To, že je materiál vytištěný nebo dostupný na internetu, nezaručuje, že je přesný nebo správný. Při vyhledávání na webu je důležité kriticky zhodnotit výsledky vyhledávání:

- Hledejte články publikované ve vědeckých časopisech.
- Hledejte materiály na webových stránkách, které se zaměřují na vědecké zdroje.
- Porovnejte několik názorů.
- Obráťte se na svého instruktora.

BUĎTE ZODPOVĚNÝM TVŮRCEM

Morální odpovědnost se týká lidské činnosti a jejích záměrů a důsledků (Fisher 1999, Eshleman 2016). Abychom mohli někoho charakterizovat jako morálně orientovaného, musí mít na tuto oblast nějaký vliv. Totéž platí, když produkuje psaný nebo jiný druh materiálu.

Principy etického tvůrce:

- Ujistí se, že uvádí svůj názor.
- Reprodukuj pouze ty informace, které byly dříve ověřené.
- Uváděj pravdivé informace.
- Uváděj zdroje, ze kterých jsi čerpal.
- Buď zodpovědný.
- Buď férový a nestranný.

Odpovědný tvůrce je ten, který promyšleně a záměrně tvoří takovými způsoby, kterými ctí sebe i ostatní. Promyšlený záměr je jednou z nejvýznamnějších charakteristik procesu myšlení, protože mu přidává hodnotu. Pokud myšlenka vytváří energii, ovlivňuje to, co se stane po jejím vytvoření. Řízení myšlenek je prvním krokem k vytvoření odpovědnosti. Jinými slovy, řízení našich myšlenek na vyšší úroveň vytváří a vydává příznivou energii. Trénování této praxe vyžaduje určité úsilí, ale časem se stává snazším.

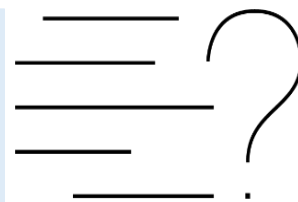
SVOBODA PROJEVU

Je dobře známo, že svoboda slova je jedním z nejzákladnějších lidských práv. V rámci této svobody může každý (včetně komunit) svobodně formulovat svůj názor, myšlenku nebo návrh, aniž by se obával, že bude za tento projev potrestán. Nicméně i svoboda slova má také svá omezení. Jak se obvykle říká: „právo mé pěsti končí u tvého nosu“ - to znamená, že moje práva nemohou poškozovat práva ostatních lidí.

Nejviditelnějším omezením svobody slova je zákaz nenávistných projevů. (Tímto projevem vyjadřujeme nenávist vůči jiným lidem, skupině lidí nebo komunit; často z důvodu antisemitismu nebo xenofobie). V praxi to znamená, že žádná svoboda nemá absolutní, neomezenou moc. „Moje svoboda nebo právo nemůže poškozovat svobodu nebo právo ostatních lidí.“ Podobně jako všude jinde, je zakázáno používat takové projevy i na internetu.

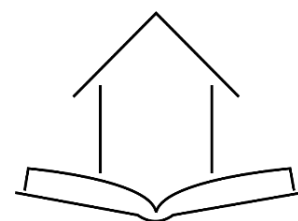
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Jak si můžeš být jistý zdroji na internetu?
2. Kde můžeme najít relativně důvěryhodné informace?
3. Uveď, proč není dobré plně důvěřovat Wikipedii, když hledáš informace na internetu.
4. Co je to CRAAP test a jak ti může pomoci při procesu hodnocení informace?
5. Porovnej primární a sekundární zdroje. Který z nich je, dle tvého názoru, lepší a hodnotnější.
6. Proč je důležité kontrolovat zdroje?
7. Proč by měl být tvůrce zdrojů informací při tvorbě etický?
8. Vyjmenuj 3 atributy etického tvůrce.
9. Co je to nenávistný projev?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Urči, zda je tento článek přesný, či ne a odůvodni argumenty:

Digitální gramotnost zahrnuje více než pouhou schopnost používat software nebo obsluhovat digitální zařízení; zahrnuje velké množství komplexních kognitivních, motorických, sociologických a emocionálních dovedností, které uživatelé potřebují, aby mohli efektivně fungovat v digitálním prostředí. Mezi úkoly požadované v této oblasti patří například instrukce „čtení“ z grafických displejů v uživatelských rozhraních; využití digitální reprodukce k vytvoření nových, smysluplných materiálů ze stávajících; vytváření znalostí z nelineární hypertextové navigace; hodnocení kvality a platnosti informací. Uživatelé by také měli mít zralé a realistické porozumění „pravidlům“, která v kyberprostoru převládají. Tento nově vznikající koncept „digitální gramotnosti“ lze

využít jako měřítko kvality práce studentů v digitálních prostředích a poskytnout vědcům a vývojářům účinnější komunikační prostředky při navrhování lepších uživatelsky orientovaných prostředí. Tento příspěvek navrhuje holistický, rafinovaný koncepční rámec pro digitální gramotnost, který zahrnuje foto-vizuální gramotnost; reprodukční gramotnost; větvení gramotnosti; informační gramotnost; a socio-emoční gramotnost.

2. Do tabulky doplň příklady. Můžeš použít i příklady, které nebyly v hodině zmíněny a popsány.

Primární zdroje	Sekundární zdroje

□

3. Napiš článek zaměřující se na oblast tvého zájmu se základními principy etického tvůrce. Poté jej přečti a na téma ved'te diskuzi.

B. KRITICKÉ CHÁPÁNÍ SEBE SAMA

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co je sebepojetí;*
- *jaké jsou komponenty sebepojetí;*
- *jak nepřeceňovat zpětnou vazbu o sobě.*

VLIV ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ PŘI POPISU KONCEPTU SEBEPOJETÍ

Digitální identita je způsob, jak určit něčí roli v digitálním světě. V obrovském digitálním světě je však pro někoho běžným jevem představit více než jednu identitu prostřednictvím několika komunit nebo dokonce vytváření identity falešné. Pokud jde o správu digitální identity, klíčovými oblastmi zájmu jsou *bezpečnost a soukromí*.

Dnes existují tři typy identity:

- **Fyzická identita** je ta, kterou s sebou bereme všude. Představuje naše fyzické vlastnosti a odlišuje nás od ostatních. Identita však přesahuje fyzické rysy.
- Naše **osobnostní rysy** jsou také součástí naší identity. Naše koníčky, naše preference, naše oblíbené jídlo atd. jsou jeho součástí. I když se mohou v průběhu let měnit, stále charakterizují naši osobnost.
- **Digitální identity** jsou ve světě relativně nové a zahrnují všechny výše uvedené identity. Jedná se o uživatelská jména a hesla pro všechny vaše online účty, historii vyhledávání, příspěvky v sociálních médiích, digitální fotografie, naskenované obrázky z pasů atd. Všechny jsou vázány na vaši digitální identitu a jsou zpětně spojené s vaší osobou. Rozhodujícím faktorem v digitální identitě je to, že jsou trvalé. Digitální identita se snadno využívá a je vysoce výnosná. Celý průmysl se vyvinul za jediným účelem, který má dát smysl datovým stopám, které necháváme online.

CO JE TO KONCEPT SEBEPOJETÍ?

Sebepojetí se obecně považuje za individuální vnímání našeho chování, schopností a jedinečných charakteristik. Ukazuje mentální představu o tom, kdo jsme jako člověk. Existují různé způsoby, jak definovat sebepojetí.

"How much for the mirror?"

Humanistický psycholog Carl Rogers věří, že existují *tři různé části* sebepojetí:

- Self – image / jak vnímáme sami sebe. Self-image každého jednotlivce je směsí různých atributů, včetně našich fyzických charakteristik, osobnostních rysů a sociálních rolí. Self – image nemusí nutně odpovídat realitě. Někteří lidé mohou mít nafouknutý obraz sebe sama, zatímco jiní mohou vnímat nebo zveličovat nedostatky a slabosti, které ostatní nevidí.
- Sebevědomí, neboli to, jak si vážíme sami sebe. Sebevědomí může ovlivnit řada faktorů, včetně toho, jak se porovnáváme s ostatními a jak na nás ostatní reagují. Když lidé kladně reagují na naše chování, je pravděpodobnější, že si vytvoříme pozitivní sebevědomí. Když se porovnáme s ostatními a připadáme si nedostateční, může to mít negativní dopad na naši sebeúctu.
- Ideální já neboli to, jací si přejeme být. V mnoha případech se způsob, jakým se vidíme, a to, jak bychom se chtěli sami vidět, zcela neshoduje.

Podle Rogerse, míra, do které pojetí sebe sama odpovídá realitě, je známá jako *shoda* a *nesoulad*. To, čemu říká „shoda“, je úroveň korespondence sebepojetí s realitou. Opak nazývá jako nesoulad. Podle jeho názoru se kořeny nesouladu (inkongruence) vyskytují v dětství, kdy rodiče kladou podmínky náklonnosti ke svým dětem.

JAK OBČAS PŘECEŇUJEME MÍRU PŘESNOSTI, SE KTEROU NÁS VIDÍ OSTATNÍ

Jak opravdové jsou naše obavy z toho, co si o nás ostatní myslí? Občas přeháníme z obavy, do jaké míry si ostatní lidé všimnou našeho vzhledu a chování? Lidé obecně věří, že tzv. „sociální reflektor“ na ně svítí jasněji, než tomu je ve skutečnosti. Tento jev se nazývá reflektorový efekt (the spotlight effect - Gilovich, Kruger a Medvec, 2000; Gilovich, Medvec a Savitsky, 2000; Gilovich & Savitsky, 1999).

Jednou z příčin efektu reflektoru je pravděpodobně tendence přeceňovat význam něčí činnosti v očích druhých. (Gilovich, Medvec, & Savitsky, 2000). Efekt reflektoru navíc souvisí s dalšími jevy z hlediska psychologie. Některé z dalších souvisejících psychologických konceptů jsou⁴:

- Ukotvení a přizpůsobení. Lidé používají své pocity jako kotvu, což vede k nadhodnocení odhadu přesnosti, s jakou ostatní lidé vnímají svou úzkost.
- Falešný konsensuální efekt, ke kterému dochází, když jednotlivci přeceňují rozsah, v jakém ostatní lidé sdílejí své názory, postoje a chování. To vede k falešnému závěru, který zvyšuje něčí sebeúctu.
- Zaujetí sebou samým, kdy lidé věří, že jsou terčem událostí, které se jim dějí.
- Iluze průhlednosti, kdy lidé mají tendenci přeceňovat míru, do jaké je ostatním znám osobní stav jejich mysli.

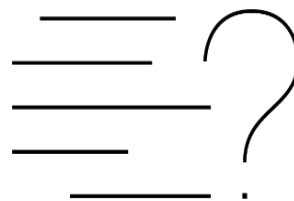
⁴ Převzato z: https://en.wikipedia.org/wiki/Spotlight_effect

I když je však zaznamenán nedostatek, jsou úsudky pozorovatelů mnohem shovívavější, než očekáváme. Jedním z důvodů je iluze zaměření, tendence soustředit se na konkrétní událost a podceňovat vliv jiných, ústředních událostí.

Přesto může být snadné ztratit ze zřetele dopad cizích, nedůležitých podnětů na to, jak bude někdo souzen podle jiných, zejména když se člověk právě dopustil chyby.

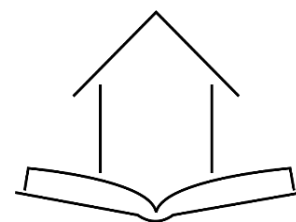
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to digitální identita?
2. Jaké typy identity může člověk mít?
3. Co je to sebepojetí?
4. Jak technologie ovlivňuje naše sebepojetí?
5. Proč mají lidé tendence věřit, že jejich činy mají větší efekt, než je realita?
6. Co je to efekt reflektoru (spotlight effect)?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Odpověz na následující dotazník týkající se sebevědomí. Uveď, do jaké míry je daný výrok o vás pravdivý na stupnici od 1 do 5, přičemž:

1 = pravda, **2** = většinou pravda, **3** = téměř pravda, **4** = spíše nepravda, **5** = nepravda

Často se cítím méněcenný než ostatní.

- Raději se vyhýbám svým problémům, než abych jim čelil.
- Jiní mě často brzdí v mých úspěších.
- Věřím, že dokážu překonat budoucí překážky.
- Příliš často žiji podle měřítek jiných lidí.

Udělejte si test osobnosti, který najdete na internetu, a odpovězte na něj upřímně. Napište výsledek a poté proveďte test znovu s přítelem nebo členem rodiny a nechte ho/ji, aby odpověděl, jak si mysleli, že jste odpověděli. Pak si запиšte rozdíly.

C. KRITICKÉ CHÁPÁNÍ SVĚTA

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- jak se ve světě chováme;
- jaké jsou rozdíly mezi akcí a reakcí;
- jaký je rozdíl mezi reakcí a odezvou;
- jak vytváříme naše přesvědčení.

JAK JEDNÁME A REAGUJEME VE SVĚTĚ

Kritické porozumění je způsob myšlení. Základní dovednost pro účast v demokratických procesech. Je to výsledek zkoušek, nápadů, problémů a zdrojů. Tvoří však kritické chápání světa způsob, jakým ve světě jednáme a reagujeme?

„Nic nemůže zabránit někomu, kdo má správný mentální přístup, aby dosáhl svého cíle; nic na zemi nemůže někomu pomoci se špatným mentálním přístupem.“ Thomas Jefferson

Všichni reagujeme na přicházející podněty. Mnohokrát dokonce reagujeme bez rozmyslu, což je často příčinou konfliktů nebo špatných situací. Konkrétněji po akci (čin) následuje pozitivní postoj, zatímco po reakci následuje negativní postoj. Je to malý zázrak, že lze porozumět člověku v tom, jak přistupuje ke konfliktu. Negativní přístup způsobí, že se konflikt prohloubí, zatímco pozitivní způsobí to, že problém bude vyřešen.

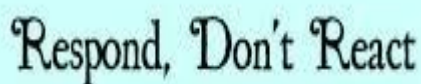

Kromě toho mají lidé tendence trávit čas a úsilí obviňováním Boha nebo jiných za své vlastní problémy. Nesnaží se přijít na řešení, kterými by vyřešily své problémy. Preferují rychlý úspěch nebo snadný život a poté obviňují ostatní z následků. Je nezbytné, aby se všichni naučili spíše jednat než reagovat. Pokud se to lidé naučí, zlepší svůj život a přestanou ztrácet drahocennou energii v situacích, které nemají pod kontrolou.

JAKÝ JE VŠAK ROZDÍL MEZI REAKCÍ (REACT) A ODEZVOU (RESPOND)?

Mezi reakcí a odezvou je obrovský rozdíl. Reakce je obvykle rychlá, bez přemýšlení, napjatá a agresivní. Odezva je promyšlená, klidná a neohrožující. Reakce obvykle vyvolává více reakcí - udržování dlouhé řady nenávisti bez jakéhokoliv pozitivního výsledku.⁵

Život závisí na cestě, kterou si vyberete, a na vašich rozhodnutích. Život je plný výzev a lidé čelí problémům od kolébky až po hrob. Odezva na rozdíl od reakce dává smysl a pomáhá životu být klidný a příjemný. Pomáhá vám také vcítit se do pocitů ostatních, když mají vlastní problémy.⁶

Respond, Don't React

Je však možné naučit se správnou odezvu, raději než nevhodně reagovat?

1. Soustřeď se na odezvu, ne reakci.
2. Buď si vědomý/vědomá svého chování.
3. Pokus se uvědomit si, kdy ti reakce neposloužila dobrým způsobem.
4. Plně si uvědomuj negativní důsledky reakce.
5. Nebuď k sobě příliš přísný. Přiznej si, že také můžeš chybovat.
6. Pokus se uvědomit si, co v minulosti bylo spouštěčem toho, že jsi přehnaně reagoval/a. Použij tento poznatek v budoucnu.
7. Zkus si tento poznatek zapamatovat a v budoucnu jej použij k lepší odezvě.

⁵ <https://www.acaciahrsolutions.com/reacting-vsresponding/>

⁶ <https://trainingmag.com/don%E2%80%99t-react-act/>

JAK FORMUJEME NAŠE PŘESVĚDČENÍ (VÍRU)

Každý člověk má řadu přesvědčení, která formují jeho život, utvářejí způsob jeho myšlení a následně přímo ovlivňují emoce a činy. To je důvod, proč jsou velmi důležité a rozhodně stojí za to je prozkoumat a porozumět jim.

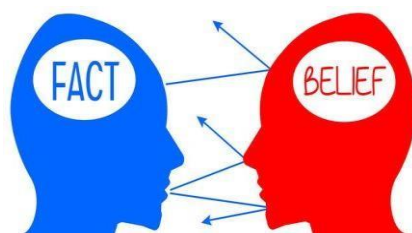
Vědci neustále studují lidský mozek skenováním, aby objasnili různé způsoby, jak fungující mozek vytváří přesvědčení. Kromě toho psychologové studují lidskou činnost i interakce a přirozenou tendenci vytvářet přesvědčení.

Jaké jsou faktory, které je charakterizují, jak to ovlivňuje duši a mysl člověka? Je zřejmé, že existuje mnoho studií ze všech vědních oborů.

Co je to přesvědčení (víra)?

Rychlou a konkrétní odpověď může být to, že přesvědčení (víra) je považování daného jevu za skutečnost. Víra dává lidem pocit bezpečí a naviguje je po celém světě. Je to cenná hodnota našeho života, a proto se snažíme ji pečlivě střežit.

Naše přesvědčení slouží jako náš podvědomý autopilot. Jakmile se utvoří, zakoření v nás.⁷ Poté ho považujeme za samozřejmost a předpokládáme, že je stejně silný jako fakta, ať už jsou skutečně pravdivá nebo nepravdivá. Díky naší víře si myslíme, že něco nebo někdo je laskavý nebo zlý, správný nebo nepravdivý, dobře vypadající nebo ošklivý, atraktivní nebo neatraktivní, bezpečný nebo riskantní, nepřijatelný nebo nepřijatelný, dokonce tím hodnotíme i to, co je možné nebo dosažitelné pro nás.

⁷ <http://www.skilledatlife.com/how-beliefs-are-formed-and-how-to-change-them/>

Jak jsou naše přesvědčení formována?

Přesvědčení se většinou formuje ve velmi mladém věku. Během našeho raného života si nejsme jistí, jak rozpoznat variabilitu ve smyslu pravdy a lži. Absorbujeme proto veškeré informace přicházející z našeho prostředí. Obecně se formuje přesvědčení dvěma způsoby:

- zkušenostmi, domněnkami a různými předpoklady;
- považováním výroků jiných za pravdivá fakta.

Oběma způsoby ukládáme tyto informace do naší podvědomé mysli, která nemá skener pro zjištění informační hodnoty. Náš „stroj přesvědčení“ se vrací zpět do naší minulosti, shromažďuje informace, zkoumá jejich zdroj, kontroluje jejich kompatibilitu s existujícími přesvědčeními, občas je podrobuje logické analýze, a pak bez námahy vytváří nové přesvědčení a udržuje nebo upravuje staré. Nejčastěji k tomu dochází bez vědomí „operátora“, kterým jsi ty. A stejně jako počítač, naše mozky jako stroje přesvědčení obsahují hardware i software.⁸

Jak nás naše přesvědčení ovlivňují?

Všichni hledáme totožnost a pozici v tomto světě. Vytváření přesvědčení je u člověka neodmyslitelnou vlastností, protože určuje naše prostředí nebo pozadí našeho života. Díky přesvědčení je možné, aby člověk udělal neuvěřitelné věci. Ale být jen přesvědčen o tom, že je něco pravdivého a dobrého, nemusí vždy odpovídat realitě. Na jedné úrovni poskytuje morální rámec, určuje preference a řídí vztahy. Na druhé straně může být ničující, protože se může projevit jako předsudek nebo našim

⁸ <https://www.psychologytoday.com/us/blog/belief/201802/we-are-our-beliefs>

přesvědčením můžeme někoho přimět, aby vyhodil do vzduchu sebe a ostatní ve jménu politické nebo náboženské věci.⁹

DOVEDNOSTI KRITICKÉHO MYŠLENÍ/KRITICKÝ DUCH

Kritické myšlení je schopnost jasně a racionálně myslet, porozumět logickému spojení mezi myšlenkami. Jinými slovy ho lze popsat jako schopnost zapojit se do reflexivního a nezávislého myšlení.¹⁰

Kritické myšlení vyžaduje použití rozumu. Racionální způsob myšlení se používá pouze v případě, že jste spíše aktivní student než pasivní příjemce informací. To znamená, že kritičtí myslitelé mají tendenci nejen absorbovat všechny informace, které dostávají, ale nejprve zpochybnit myšlenky a pokusit se zajistit, zda odpovídají jejich stavu mysli.

Je však důležité mít na paměti, že kritické myšlení, zejména z akademického hlediska, zahrnuje jak dovednosti, tak dispozice. Zahrnuje intelektuální dovednosti, ale také kritického ducha, což je postoj nebo tendence. Protože pokud získáte kritické myšlení, ale nejste ochotni nebo nemáte žádné sklony tyto dovednosti aplikovat, nemůže být tato dovednost efektivní.

Které intelektuální dovednosti jsou však zapojené při kritickém myšlení?:

- Pozorování
- Analýza
- Interpretace
- Reflexe
- Hodnocení
- Inference Interference

⁹ <https://www.theguardian.com/science/2005/jun/30/psychology.neuroscience>

¹⁰ <https://www.skillsyouneed.com/learn/critical-thinking.html>

- Vysvětlení s argumenty
- Identifikace problémů při návrhu případného řešení.

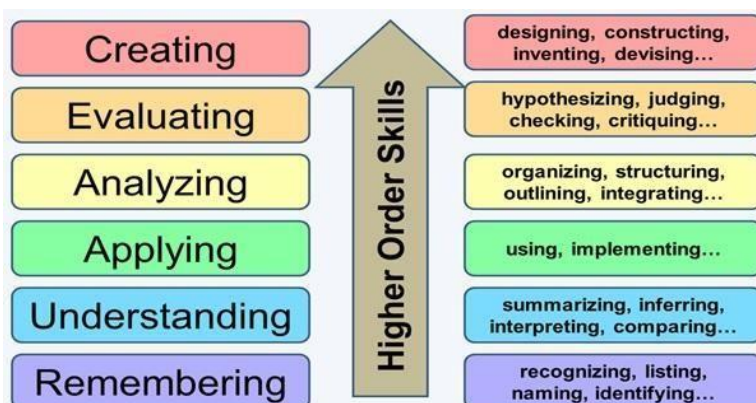
A proč jsou dovednosti kritického myšlení cenné? Jak mohou pomoci v životě jednotlivce? V případě, že si osvojíme kritické myšlení, budeme schopni:

- Pochopit souvislost mezi myšlenkami.
- Propojovat argumenty a myšlenky.
- Rozpoznávat, tvořit a hodnotit argumenty.
- Poukázat na chyby a odůvodnit je.
- Najít nejlepší řešení na problémy, které se mohou vyskytnout.

Detailněji musíme být schopni:

- Uvažovat kriticky.
- Identifikovat rozdílné argumenty.
- Vyhodnotit úhel pohledu jako silný/slabý.
- Být schopni poskytnout odůvodnění a podpořit ho argumentací.

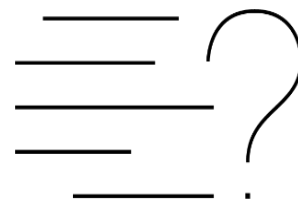
Závěrem lze říci, že kritické myšlení a kritický duch jsou základy, které potřebujeme k dosažení nejlepších možných výsledků při jakékoliv okolnosti. Zní to jednoduše, ale není to nic snadného. Je nezbytné sestavit a posoudit jakýkoliv pohled z co největšího počtu různých zdrojů a hledisek. Hodnocení vašich osobních silných a slabých stránek je také zásadní a vede k rozvoji a využití předvídání, je-li to možné. Zahrnuje také provádění změn tam, kde je to možné.

V Digitální éře se svět zmenšil. Říkáme, že žijeme v globální vesnici. To znamená, že vzdálené věci jsou nám nyní mnohem blíže. Máme za to, že je pro nás vše bližší a známější - tj. stále více si myslíme, že cokoliv se ve světě děje, nějak se týká i nás. Dříve byl „svět“ pravděpodobně pouze komunitou, ve které jsme žili, v dnešní době je svět globální - a dokonce můžeme jít ještě dále. Proto je kritické přemýšlení „nejen“ o světě tak důležité a čím dál tím více nabývá na významu.

KONTROLNÍ OTÁZKY

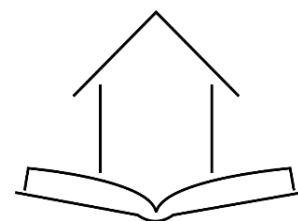
1. Co je lepší: reakce nebo odezva?
2. Je možné se naučit, jak použít odezvu než reakci?
3. Proč je formování přesvědčení tak důležité?
4. Jak je přesvědčení formováno?
5. Ovlivňuje naše přesvědčení to, kým jsme? Pokud ano, proč?
6. Co je to kritické uvažování?
7. Jaké jsou dovednosti kritického myšlení a proč jsou důležité?
8. Jaký může mít kritické uvažování vliv na tvůj každodenní život?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Zkus popřemýšlet o tom, jaká by byla tvá reakce/odezva na tyto situace:

- Učitel vám v hodině nadává bez důvodu. Co uděláš?
- Jeden z tvých spolužáků ukradl tvoje oblíbené pero. Co uděláš?
- Neuspěl jsi v testu, i když ses opravdu hodně učil. Co uděláš?
- Vidíš, že u zkoušky někteří tvoji spolužáci opisují. Co uděláš?
- (můžeš vytvořit vlastní hypotetické situace)

2. Najděte mytologický příběh online (např. mýtus o Akanovi, řecký mýtus o Artemis, bohyni lovu). Napište krátké shrnutí příběhu a zdůrazněte hlavní postavu nebo postavy, které jednají na základě svého přesvědčení (víry). Pak napište 5 příkladů, které ukazují symboliku nebo poučení, které příběh obsahuje.

3. Vzpomeň na postavu z knihy / filmu / seriálu / kresleného příběhu, která se ti líbí. Připomeň si jeho/její těžká rozhodnutí, která musel/a učinit, a na konečné rozhodnutí. Poté napiš malé shrnutí a po dokončení napiš a odpověz na kritické otázky, abys zjistil, zda bylo rozhodnutí moudré nebo ne (kritické otázky typu: co, proč, jak, kdy atd.).

IV. ROZHODOVÁNÍ SE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ V DIGITALNÍM VĚKU

A. ROZHODOVÁNÍ SE, ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamená rozhodnutí;*
- *co je proces rozhodování se;*
- *jaký druh problémů můžeme mít;*
- *jaké jsou kroky k řešení problémů;*
- *jak digitální věk mění tyto situace.*

ROZHODNUTÍ

Náš život je nepřetržitý, nekonečný řetězec rozhodnutí: kdy vstaneme, co jíme, kam jdeme, co děláme, atd. V zásadě neustále čelíme několika možnostem pro různé situace a musíme se rozhodnout, jak se zachovat a co udělat. Z tohoto důvodu se nemůžeme „nerozhodnout“. Žádné rozhodnutí je také a vždy určité rozhodnutí: můžeme rozhodnout, že proces rozhodování předáváme někomu jinému a jeho rozhodnutím se řídíme. Nebo se v této věci můžeme rozhodnout postoupit rozhodování jiné osobě, ale poté můžeme rozhodnout, že se nebudeme řídit jeho rozhodnutím. Jedna věc je pravda: nemůžeme se „nerozhodnout“. Proto říkáme, že život je nepřerušitelný řetězec rozhodování.

Decision Making

Při rozhodování musí existovat **možnosti rozhodování**. To znamená, že musíme mít na výběr z možností, které si můžeme (nebo musíme) vybrat. Pokud existuje pouze jedna možnost, není potřeba (a není možnost) rozhodovat. (V zásadě existuje také možnost rozhodnout se i v tom případě - zvolit tuto možnost nebo si nezvolit. Ve skutečnosti tedy máme v tomto případě dvě možnosti: zvolit pouze tuto možnost, nebo nezvolit žádnou.)

PROCES ROZHODOVÁNÍ SE

Prvním problémem je úplné rozpoznání a definice našeho současného postavení: kde jsme, co děláme, atd. Tato otázka se zdá jednoduchá, ale není tomu tak vždy. Rozpoznání skutečné pozice je někdy obtížné a existuje možnost nesprávného výkladu situace. Hodnocení současné situace je zřídka vědomé a „automatizované“ hodnocení, často může být zavádějící. **Prvním krokem v rozhodovacím procesu je proto řádné, důkladné a objektivní posouzení naší současné situace.**

Hodnocení má několik podmínek a kritérií - vždy musíme vyhodnotit situaci vzhledem k určitým hlediskům. Může existovat neomezený počet kritérií a nejdůležitější z těchto kritérií je zhodnocení naší současné pozice vůči našemu cíli. **Proto je druhým krokem v rozhodování jasně formulovat náš cíl.** To se může také zdát snadné. Ve skutečnosti to může být stejně obtížné jako první krok. Musíme své cíle definovat plně a objektivně - a to není vždy snadné. Může existovat spousta otázek „co kdyby ...“ a někdy je obtížné na ně odpovědět. Definice cíle je nicméně rozhodujícím faktorem a musíme jej udělat tak dobře a úplně, jak jen můžeme.

Třetím krokem v rozhodování je plánování - to znamená, jaké nástroje (zdroje) máme, či jaké nástroje (zdroje) jsou potřebné k dosažení daného cíle. Může se stát, že k dosažení cíle nemáme dostatek prostředků. V takovém případě je náš konečný cíl dočasně nahrazen „dílčím cílem“: jak získat zdroje k dosažení cíle konečného. Obvykle existuje více způsobů, jak dosáhnout stejného cíle. Náš plánovací proces pak musí obsahovat analýzu, a to s ohledem na naši současnou situaci a náš cíl, co je optimální způsob, jak toho dosáhnout. Takovou analýzou může být proces, kdy si danou situaci vedoucí k danému cíli představíme „v naší mysli“ - tj. představujeme si,

co děláme a jak dosáhneme svého cíle, pokud se budeme řídit tímto nebo jiným způsobem. Přesnost tohoto plánovacího procesu výrazně zajišťuje úspěch celé akce. Je zajímavé poznamenat, že ti, kteří „si přehrávají“ tuto fázi s imaginárním výsledkem dosažení cíle, většinou toho také dosáhnou; zatímco ti, kteří si představují, že cíle nemusí dosáhnout, selhávají. Často nedosahují cíle, i když se o to opravdu snaží. První druh lidí se nazývá cílený na úspěch, zatímco druhý - pesimistický, vyhýbající se problémům nebo orientovaný na selhání. První skupina lidí má takzvaný přístup „can do (zvládnu)“, který tvoří základní součást každého úspěchu.

Na základě posouzení, definice cíle a plánování se v zásadě rozhodujeme. Existují však dva další procesy, které považujeme za součást rozhodovacího procesu. Musíme implementovat náš plán (stanovíme si naplánovanou cestu) a také sledujeme a hodnotíme náš pokrok. Je to nezbytné, protože nemůžeme být úplně přesní ani při hodnocení, ani při definování cíle ani v procesu plánování, proto musíme sledovat, zda jsme na naplánované cestě, a pokud ne, musíme provést opravu. (Oprava je v zásadě dalším rozhodnutím; tj. dosažení našeho cíle je tedy výsledkem řady poměrně velké řady rozhodnutí.)

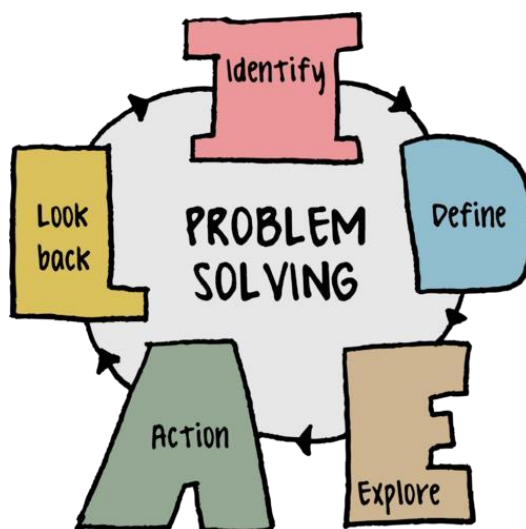

Postup rozhodování a implementace

PROBLÉMY

Problémem nazýváme jakoukoliv překážku, které čelíme v procesu dosahování cíle. To znamená, že překážky (problémy) mohou způsobovat, že se naše cíle stávají těžké, či dokonce nemožné.

Pokud jde o definici problému, **musíme nejprve vytvořit (sestavit) „prohlášení o odchylce“**, tzn., jaký je problém, v jakém smyslu je realita odlišná od toho, co jsme očekávali. Tento proces „identifikace-definování“ je velmi podobný „posouzení současné situace“ v rozhodovacím procesu. (Ve skutečnosti jsou řešení problémů a rozhodování velmi podobnými procesy - po vyhodnocení a definování problému a na základě prohlášení o odchylce se musíme rozhodnout, jak postupovat při řešení daného problému, tj. odstranit překážku).

Procesní postup řešení problému

Krok „prozkoumání“ problému je velmi podobný procesu plánování a po rozhodnutí o tom, jak vyřešit problém, se musíme pustit do akce „zpětné ohlédnutí“, které je stejně důležité jako hodnocení a sledování procesu. Musíme si uvědomit, že existuje více možností v rozhodování, existují různé cesty k řešení problému.

Jedním z nejvíce používaných modelů pro řešení problémů je tzv. kruh PDCA. Je to velmi podobné tomu, co bylo uvedeno výše.

Plan – Do – Check – Act kruh

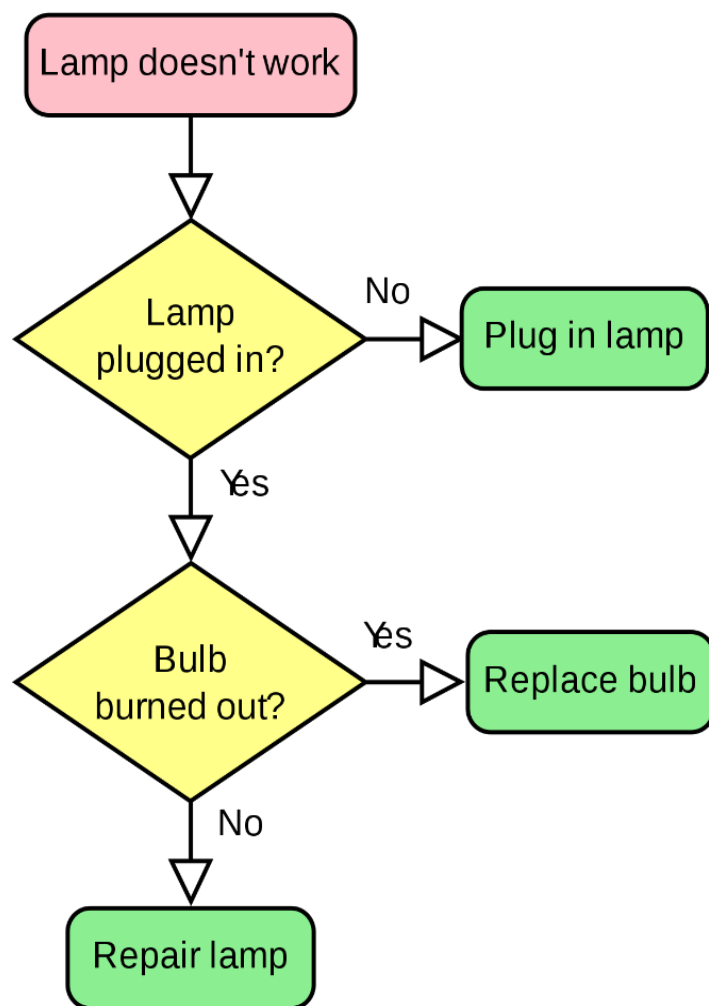
VLIV DIGITÁLNÍHO VĚKU

Digitální věk (a zejména digitální zpracování dat) ztížil proces rozhodování a řešení problémů (more complex), ale na druhou stranu tento proces také zjednodušil. Vzhledem k tomu, že dokážeme zpracovat řádově více dat, může se realita stát extrémně složitou a vyhodnocování (zejména „hodnocení starého typu“) může být velmi složité. Je třeba také zvažovat mnohem více možností a mnohem více cest řešení - a to může velmi ztěžovat rozhodování.

Proces rozhodování i řešení problémů se může stát „automatizovaným“ procesem. Vytváření počítačového vývojového diagramu zajišťuje to, že myslíme a vyhodnocujeme situace lépe a myslíme logičtěji, než bez počítače. **Proto platí, že digitální věk učinil proces rozhodování složitějším, ale zároveň je tento proces usnadněný počítačovým řešením problémů.**

Rozhodování se pomocí počítače plně sleduje sled procesů popsaných výše: na základě dodaných dat počítač provede vyhodnocení současné situace; počítač nám může vypočítat a poskytnout cílové možnosti; pomocí našich vstupních dat může vypočítat různé cesty k dosažení cíle a jejich požadavky na zdroje. Po provedení posledního kroku může vypočítat, zdali jsou naše zdroje dostatečné, či nikoliv a počítač sám může navrhnout různé cesty k vyřešení této nepřesnosti. Počítačové rozhodování je velmi dobře vyvinuté a používá se v mnoha případech. Například „autopilot“ letadla to dělá během letu neustále. Volí optimální způsob, jak dosáhnout

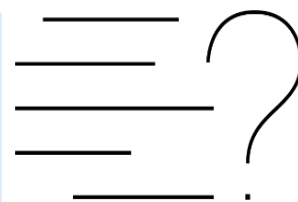
cíle. To znamená, že proces rozhodování může být (a obvykle je) kombinován s procesem optimalizace. Zde musíme znovu stanovit optimalizační kritéria (čas, náklady nebo jiné zdroje), která jsou nastavena lidmi.

Počítačový vývojový diagram k jednoduchému problému

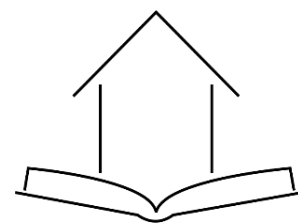
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to rozhodnutí?
2. Co rozumíme pod pojmem „proces rozhodování se“?
3. Jaké jsou kroky v procesu rozhodování se?
4. Co můžeme nazývat jako problém?
5. Jaká je posloupnost při řešení problému?
6. Je řešení problémů v digitálním věku složitější, nebo naopak snazší?

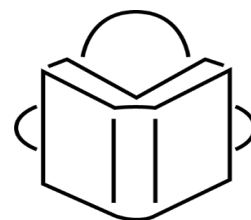
DOMÁCÍ ÚKOL

1. Popiš nějaký problém ve třídě a analyzuj ho. Navrhni možná řešení.
2. Popiš jednoduchý proces rozhodování se ve své rodině.
3. Sestav vývojový diagram pro jednoduchý proces řešení problému.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Řešení problémů

Každý z nás může těžit z dobrých dovedností při řešení problémů, protože se všichni potýkáme s problémy každý den. Některé z těchto problémů jsou samozřejmě závažnější nebo složitější než jiné. Bylo by skvělé mít schopnost řešit všechny problémy efektivně a včas bez problémů, bohužel však neexistuje jediný univerzální způsob, jak vyřešit všechny problémy.

Tento proces je však složitý. Ať už jsme připraveni na řešení problémů, vždy zde existuje prvek neznámého. Přestože plánování a strukturování pomůže zvýšit pravděpodobnost úspěšnosti procesu řešení problémů, dobrý úsudek a prvek štěstí nakonec určí, zda řešení problémů bylo úspěšné. Mezilidské i obchodní vztahy selhávají kvůli špatnému řešení problémů. **To je často způsobeno tím, že jako problémy nebyly uznány nebo uznávány, a nebyly náležitě řešeny.** Zaměstnanci, kteří mají dobré dovednosti v oblasti řešení problémů, jsou velmi žádaní u zaměstnavatelů, protože mnoho společností spoléhá na své zaměstnance při identifikaci a řešení problémů. Spousta práce na řešení problémů zahrnuje pochopení toho, co je základem problému - nikoli jeho příznaky. Řešení stížnosti zákazníka lze považovat za problém, který je třeba vyřešit, a je vždy dobré to udělat. Zaměstnanec, který se stížností zabývá, by se měl nejprve zeptat, co způsobilo, že si zákazník stěžoval, pokud lze příčinu stížnosti odstranit, pak je problém vyřešen.

Pokud chcete být efektivní v řešení problémů, zcela jistě budete potřebovat další klíčové dovednosti, které zahrnují:

- **Kreativita.** Problémy se obvykle řeší intuitivně nebo systematicky. Intuice se používá, když nejsou potřeba žádné nové znalosti - víte dost, abyste mohli rychle rozhodnout a vyřešit problém, nebo k vyřešení problému používáte zdravý rozum nebo zkušenosti. Složitější problémy nebo problémy, které jste dosud nezažili, budou pravděpodobně vyžadovat systematictější a logičtější přístup k řešení, a právě zde budete muset použít kreativní myšlení.

- **Dovednosti v oblasti zkoumání.** Definování a řešení problémů často vyžaduje, abyste provedli nějaký výzkum: může to být jednoduché vyhledávání na Google, nebo mnohem složitější výzkumný projekt.
- **Týmová práce.** Mnoho problémů je nejlépe definováno a řešeno se vstupem ostatních lidí. Týmová práce může znít jako ryze „pracovní věc“, ale je stejně jako na pracovišti důležitá doma i ve škole.
- **Emocionální inteligence.** Je třeba zvážit dopad, který má problém a / nebo jeho řešení na vás a ostatní lidi. Emoční inteligence, schopnost rozpoznat emoce sebe i ostatních, vám pomůže najít vhodné řešení.
- **Řízení rizik.** Řešení problému zahrnuje určité množství rizika - toto riziko je třeba zvážit oproti možnosti problém neřešit vůbec.
- **Rozhodování se.** Řešení problémů a proces rozhodování se jsou úzce související dovednosti a rozhodování se je důležitou součástí procesu řešení problémů, protože často budete čelit různým možnostem a alternativám.

B. SCHOPNOST ŘEŠIT A SPRAVOVAT KONFLIKTY V DIGITÁLNÍM VĚKU

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co se rozumí pod pojmem konflikt;*
- *jaké druhy konfliktu můžeme mít;*
- *jaký je rozdíl mezi “řešením problému” a “spravováním konfliktu”;*
- *jaké jsou kroky k řešení konfliktu;*
- *jaké typy konfliktů můžeme vyřešit a jaké ne.*

KONFLIKTY

Konfliktem rozumíme neshodu mezi lidmi nebo skupinami s protichůdnými názory nebo principy. Pokud hovoříme o skrytých konfliktech, je neshoda známa, ale zatím nejsou patrné žádné známky konfliktu (boj, hádka, spory). Když se objeví důvody a objeví se i náznaky, říkáme, že **konflikt je otevřený**.

Staré přísloví správně uvádí, že: „*Problém není tak velký, jak je, ale jak jej cítíme*“, a podobně je to také s konflikty. Partnerům se může zdát, že mají protichůdné zájmy nebo názory, ale ve skutečnosti tyto zájmy ani názory být protichůdné nemusí. V takovém případě dochází ke konfliktu pouze na základě imaginárních protikladů - konflikt je skutečný, i když důvody skutečné nejsou.

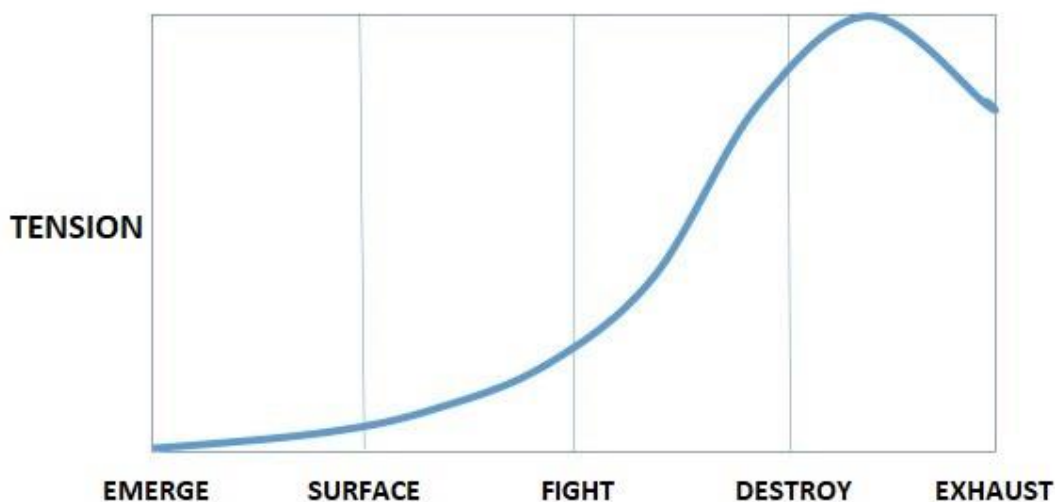
V závislosti na povaze protichůdného názoru a / nebo principů existují různé druhy konfliktů:

- **Konflikt v partnerských vztazích.** Tento typ se objevuje většinou mezi osobami (ale je možné i mezi skupinami) a často zahrnuje mnoho emocí. K chybné interpretaci chování druhé strany dochází velmi často.
- **Hodnotový konflikt.** Důvodem je rozdílný hodnotový systém jednotlivých stran.
- **Strukturální konflikt.** Hlavním problémem je nedostatečné množství zdrojů, o které strany bojují.
- **Konflikty založené na informacích.** Jsou podobné strukturálním problémům, ale zdrojem konfliktu jsou zde informace, o které se vede boj. Strany věří, že informace není šířena stejně a čestně.
- **Konflikty zájmů.** Důvodem konfliktu je zde rozdíl mezi cíli a použitými nástroji k jejich dosažení.

V konfliktu rozlišujeme i konkrétní fáze:

- **Fáze vzniku:** konflikt ještě není zcela patrný, ale strana (strany) už ho určitým způsobem cítí. Dá se to přirovnat ke "*klidu před bouří*". Jedna nebo obě strany si ani nemusí uvědomovat, že "se konflikt blíží".
- **Konflikt je na povrchu:** obě strany si uvědomují, že je mezi nimi konflikt. Ještě si ale nemusí zcela uvědomovat důvod konfliktu a jeho rozsah.
- **Hádka.** Zde již strany proti sobě "otevřeně pálí" jedna proti druhé. Na začátku může být ještě přání toho druhého bez použití "síly" dostat vše na svoji stranu, ale většinou se tyto pokusy změň v "boj" s použitím síly.
- **Ničení.** To je zoufalá fáze konfliktu; strany jsou obvykle ovlivněny emocemi a nezajímají se o správný úsudek. Hlavním cílem je poškodit druhou stranu za každou cenu - i když také na úkor vlastních ztrát a škod. Pokud konflikt dosáhl této fáze, není možné jej většinou vyřešit běžným způsobem.
- **Vyčerpání.** To je poslední fáze konfliktu; strany pravděpodobně vyčerpaly své zdroje. Konflikt není vyřešen, v nejlepším případě je „pohřben“.

Konflikty vytváří napětí a spotřebovávají velké množství energie v několika fázích:

ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ A JEJICH ŘÍZENÍ

Nejdůležitějším nástrojem při řešení problémů je **komunikace a vzájemné pochopení**. Ve všech druzích konfliktů existuje mnoho nedorozumění a nesprávného výkladu. Nejjednodušší způsob, jak se tomuto nedorozumění vyhnout, je otevřená komunikace s partnerem. K té musí dojít ještě před fází hádky, protože ve fázi „ničení“ racionální vysvětlení a diskuse nepomáhají, neboť převládají emoce a nenávisť. Komunikace ve virtuálních (imaginárních) konfliktech je nezbytná, nicméně je důležitá ve všech typech konfliktů. (V konfliktech hodnot nepomáhá komunikace, zde je jedinou prevencí nebo řešením vzájemné porozumění. Strany musí jednoduše akceptovat, že mají různé hodnotové systémy.) Komunikace je nutná k objasnění nejdůležitějších položek při řešení konfliktů:

- 1) Kde přesně dochází ke konfliktu a co za konflikt ještě nepovažujeme?
- 2) Jaké jsou formy a co jsou skutečné příčiny konfliktu?
- 3) Existuje takové řešení problému, kde mohou být „vítězem“ obě strany?
- 4) Jak se nedostat do fáze „ničení“; jak udržet komunikace mezi oběma stranami?

Vzájemné porozumění a vzájemná úcta jsou povinnými složkami řešení konfliktů. Pochopení zájmů druhé strany a uznání, že druhá strana má právo na jiný názor a cíl, je nutné k udržení konfliktu v jeho zvládnutelné fázi.

Řízení konfliktu není to samé, jako řešení konfliktu. Vyřešení problému znamená, že původní konflikt již neexistuje. Při řízení konfliktu však stále existují, ale jsou udržovány ve zvládnutelné fázi, obvykle ještě před fází hádky (boje). Zde je hlavním nástrojem opět komunikace umožňující stranám vzájemně porozumět pozicím jednotlivých stran. Jedním z nejlepších příkladů „konfliktu řízeného“ jsou dřívější sovětsko-americké smlouvy o omezení zbrojení. Strany věděly, že mají protichůdné zájmy a žádný z nich nebyl připraven vzdát se svých vlastních, ale souhlasili s tím, že se nepřiblíží k fázi boje a udrží pravidelnou komunikaci mezi nimi otevřenou.

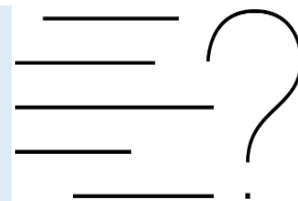
DIGITÁLNÍ VĚK A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Digitální éra se vyznačuje prudkým nárůstem elektronické komunikace a vznikem virtuálních komunit. Neosobní komunikace postrádá životně důležitou metakomunikační komponentu a způsobuje mnohem větší nedorozumění než dříve. Vysoký počet osob má sklon skrývat se za neosobní profily a myslí si, že si mohou dovolit více, protože nejsou vidět. K obtěžování a šikaně dochází mnohem častěji, než je běžné v osobní komunikaci. To znamená, že **digitální éra vytvořila více příležitostí ke konfliktům, než jsme měli dříve.**

Na druhou stranu digitální věk poskytuje mnohem více komunikace než dříve, a proto je v zásadě možné konflikty projednat a vyřešit (nebo minimálně zvládnout) snadněji. Neosobnost internetu však způsobuje mnohem více problémů, než je komunikace může zvládnout vyřešit. Abychom nevytvářeli konflikty ani neúmyslně, musíme si všichni být vědomi pravidel chování na síti, kterému se říká **netiketa**. Mediální gramotnost je také nezbytná, zejména pro nadcházející generaci, aby byla bezpečná (nebo alespoň bezpečnější) v nebezpečí a nástrahách, které přináší digitální éra - i když často neúmyslně.

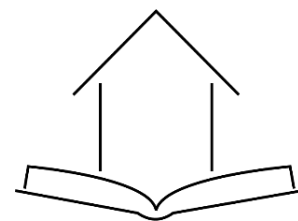
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to konflikt?
2. Jaké mohou být důvody, které vedou ke konfliktu?
3. Jaké typy konfliktu známe?
4. Co je to konflikt hodnot a jak může být vyřešen?
5. Jaké jsou obvyklé fáze konfliktu?
6. Co je nejdůležitějším nástrojem při řešení konfliktů?
7. Jak změnil digitální věk situaci ohledně konfliktů a jejich řešením?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Analyzuj jednoduchý konflikt, ke kterému došlo ve tvém okolí!
2. Popiš řešení konfliktu, které si nabídl!
3. Vysvětli a popiš, jestli jsi měl nějaký konflikt na internetu! Pokud ano, proč k němu došlo? Co jsi udělal/a?

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Pět kroků k vyřešení konfliktu¹¹

Existuje správný způsob řešení konfliktů? Jaké jsou důsledky špatného řízení? Konflikt např. na pracovišti může být nevyhnutelný, protože zaměstnanci mají různý charakter, cíle a názory. Naučit se, jak efektivně zvládat konflikty, je nezbytnou dovedností pro kohokoli na vedoucí pozici. Je klíčovým opatřením, které vede k tomu, aby nedošlo ke znemožnění profesního růstu zaměstnanců. Řešení konfliktů je pětistupňový proces:

Krok 1: Identifikujte zdroj konfliktu. Čím více informací o příčině konfliktu máte, tím snáze můžete tento problém vyřešit. Chcete-li získat informace, které potřebujete, použijte k identifikaci příčiny řadu otázek, například: „*Kdy jste se cítili rozrušení?*“ „*Vidíte vztah mezi rozrušením a incidentem?*“ „*Jak to začalo?*“

Jako vedoucí nebo nadřízený musíte dát oběma stranám šanci se podělit o svou část na příběhu. Umožní vám to lépe pochopit situaci a prokázat vaši nestrannost. Když posloucháte dotčeného ve sporu, projevte pochopení, aby byli povzbuzeni se vám i nadále otevírat.

Krok 2: Podívejte se “za” incident. Často to není situace, ale pohled na situaci, který způsobuje hněv a v konečném důsledku vede k zápasu nebo jinému viditelnému - a ničivému - důkazu konfliktu. Zdrojem konfliktu může být menší problém, ke kterému došlo před několika měsíci, ale úroveň stresu vzrostla do bodu, kdy obě strany na sebe začaly útočit namísto toho, aby se pokusily skutečný problém vyřešit. Jakožto určitý nestranný dozorce je můžete přimět, aby se podívaly za spouštěcí incident a viděly skutečnou příčinu. Ještě jednou vám pomohou sondážní otázky, například: „*Co si myslíte, že se tady stalo?*“ nebo „*Kdy si myslíte, že problém mezi vámi nastal poprvé?*“

Krok 3: Vyžádejte si řešení. Po získání stanoviska každé strany konfliktu je dalším krokem to, aby jednotlivé strany konfliktu samy navrhly, jak by se situace mohla změnit k lepšímu. Požádejte strany o jejich vlastní nápady a návrhy: „*Jak můžou mezi sebou situaci vylepšit?*“ Jako prostředník musíte být aktivním posluchačem, který si je vědom všech slovních nuancí a také dobrým čtenářem řeči těla. Jen poslouvejte. Chcete,

¹¹ <https://www.amanet.org/training/articles/the-five-steps-to-conflictresolution.aspx>

aby účastníci sporu přestali bojovat a začali spolupracovat, a to znamená, že diskusi odvrátíte od ukazování prstem směrem k řešení konfliktu.

Krok 4: Identifikujte řešení, která mohou být podporována oběma stranami sporu. Poslouchejte a vyberte nejpříjemnější postup. Poukažte na výhody různých myšlenek, a to nejen z pohledu druhých, ale z hlediska výhod pro organizaci. (Například byste mohli poukázat na potřebu větší spolupráce, aby bylo možné efektivně řešit týmové a resortní problémy.)

Krok 5: Dohoda. Prostředník musí přimět obě strany, aby v rámci řešení konfliktu souhlasili s jednou z alternativ identifikovaných v kroku 4. Někteří prostředníci zacházejí tak daleko, že uzavírají smlouvu, ve které jsou specifikovány kroky a časové rámce. Mohlo by však stačit setkat se s jednotlivci a nechat je, aby odpověděli na tyto otázky: *„Jaké akční plány budete oba zavádět, abyste zabránili vzniku konfliktů v budoucnosti?“* a *„Co uděláte, pokud v budoucnu problémy vzniknou?“*

Tento postup je účinný nejen mezi jednotlivci, ale i mezi skupinami.

C. ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ JAKO HNACÍ SÍLA VÝVOJE

Po prostudování tohoto modulu budou žáci schopni porozumět:

- *co „řešení problémů“ skutečně přináší;*
- *co je nejdůležitějším faktorem při řešení problémů;*
- *co se děje poté, co je problém vyřešen;*
- *co to je „vývoj“;*
- *proč je řešení konfliktů vynikajícím způsobem a nástrojem rozvoje.*

OSOBNÍ RŮST (VÝVOJ)

Člověk je „komplexní stvoření“, proto osobní rozvoj je také komplexním procesem. Zahrnuje fyzické, mentální, emoční, duchovní a sociální aspekty. Když se kterákoliv z těchto složek zlepšuje - člověk se vyvíjí.

V zásadě musíme také definovat, co chápeme pod pojmem „vývoj“. Každá osobnostní změna může být považována za vývoj a v tomto smyslu se lidské bytosti neustále vyvíjejí. Vývoj se však obvykle chápe jako „zlepšování“ - a „lepší“ znamená „**lépe zapadající do celkového hodnotového systému osoby**“.

Samozřejmě existuje obrovské množství „hodnotových systémů“. Ve společnosti zlodějů (Court of Miracles) ve hře Victora Huga „*The Hunchback of Notre Dame*“ čím více krade, tím lepší je - tj. „lepší“ v tomto smyslu znamená „lepší zloděj“. Obecně však chápeme, že vývoj znamená „stát se kvalitnějším člověkem“ jako jednotlivec, tak jako součást společnosti.

Osobní rozvoj obvykle probíhá dvěma způsoby: úmyslným, vědomým růstem a také nevědomým, přirozeným vývojem, který se děje většinou na základě zkušeností a příkladů. Protože vědomý vývoj je většinou efektivnější, může se zaměřovat na konkrétní kvalitativní sektor člověka (fyzický, emoční atd.), je vědomý vývoj považován za hodnotnější a účinnější.

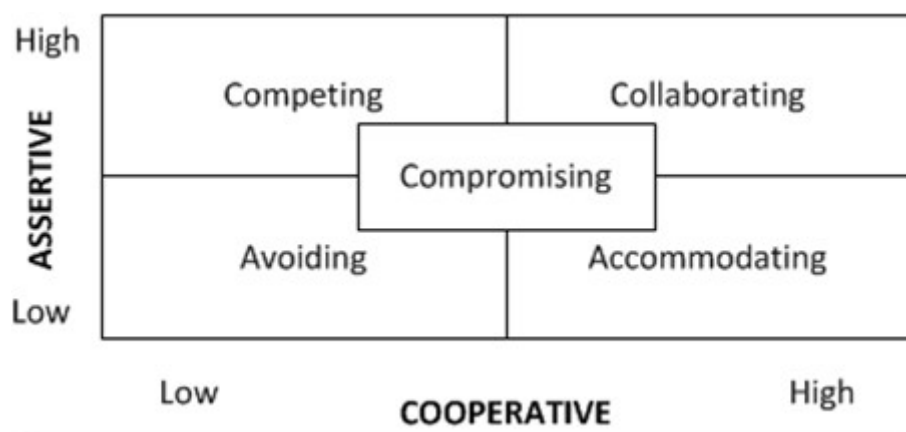
Specifickým procesem učení je pravidelné hodnocení a hodnocení různých případů a událostí, které se dějí dané osobě. V tomto případě se často nevědomý proces stane vědomým a stane se také účinnějším. Proto je „učení se vlastní zkušeností“ velmi cenným procesem učení a stojí za to jej praktikovat tak často, jak je to jen možné. Klíčovým momentem tohoto procesu učení je proměnit událost, která se stala, na vědomou analýzu a vyhodnocení.

Lidský život je neustálý tok rozhodování se a řešení problémů, proto pro vlastní rozvoj, učení se je nejjednodušším způsobem použití těchto procesů.

ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Jak bylo popsáno v předchozím modulu, konflikt je určitou aktivní neshodou hodnot, cílů a prostředků. Konflikty mají několik fází, které při svém vývoji vytvářejí značné množství stresu a spotřebovávají spoustu energie - nehledě přímých škod, které mohou způsobit. Řešení konfliktů je proto velkým úspěchem, protože snižuje stres a šetří energii.

Do řešení problému se zároveň promítají i různé typy osobností (spolupracující versus nespolupracující; asertivní versus neasertivní):

Typy osobností při řešení problémů

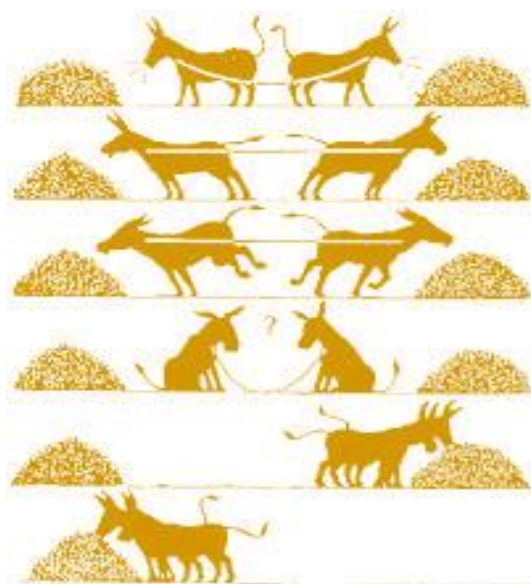
Podíváme-li se na proces řešení konfliktů, existuje několik vědomých činů, proto proces vědomého sebevývoje není obtížný. Úspěšné řešení konfliktů přináší řadu pozitivních otázek, které je třeba se naučit:

1. Nejdůležitější při řešení konfliktů je komunikace. Komunikační praxe je velmi užitečnou přidanou hodnotou v každém řešení konfliktů. Dále je to dovednost důležitá nejen pro komunikaci, ale také pro **úspěšnou komunikaci**.
2. Každé úspěšné vyřešení konfliktu je **aktem úspěchu** a je důležitým faktorem při rozvoji sebevědomí. Zdravé sebevědomí je nesmírně důležitou součástí úspěšného života.
3. Úspěšné řešení konfliktů rozvíjí schopnost **pochopit druhou stranu**, vidět a přijmout nebo se minimálně přizpůsobit jejím motivům. Porozumění druhé straně je pro úspěšného občana ve společnosti nesmírně důležitou vlastností. Zvláště nyní v době digitálního věku, kdy jsou konflikty na různých úrovních mnohem častějším jevem.
4. Řešení konfliktů rozhodně zahrnuje **vyjednávání**. Rozvíjí se tedy i vyjednávací praxe (úspěšná vyjednávací praxe!) a tyto znalosti a praxi můžeme využít v obrovském množství jiných případů v našem každodenním životě.
5. Řešení konfliktů zahrnuje spoustu **emocí**. Porozumění našim vlastním emocím a emocím druhé strany je velmi užitečné, neboť rozvíjí naši schopnost žít ve

společnosti. Díky zkušenostem s úspěšným řešením konfliktů se rozvíjí i naše **emoční inteligence (EQ)**.

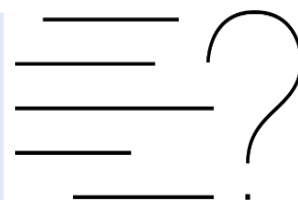
6. Řešení konfliktů a jeho „historie“ pomáhá vyvinout tzv. **„systém včasného varování“**; tj. při dalším konfliktu si uvědomíme jeho vznik již v jeho skryté fázi. A čím dříve si uvědomujeme, že „konflikt vzniká“, tím snáze ho pak zvládneme. (Slavné Machiavelliho přísloví tvrdí: *„Je těžké si uvědomit nemoc v její rané fázi, ale je snadné ji vyléčit; sice je snadné rozpoznat nemoc v její rozvinuté fázi, ale je těžké ji vyléčit“*. Toto platí i pro řešení konfliktů.)
7. Schopnosti řešit konflikty mají také souvislost s Darwinovým **„přežitím nejschopnějších“** - čím lépe dokážeme vyřešit naše konflikty, tím schopněji se dokážeme chovat ve společnosti.
8. Řešení konfliktů je také o minimalizaci spotřeby energie a dalších ztrát. To znamená, že na další užitečné úkoly zbývá více energie a zdrojů.
9. Řešení konfliktů nás také učí, jak vybudovat most mezi emocemi a racionálním uvažováním. Pokud se nám to podaří, máme silný nástroj pro všechny události v našem životě.

Samozřejmě nevytváříme konflikty jen proto, abychom je mohli vyřešit pro svůj osobní rozvoj. Pokud však vzniknou, můžeme využít zkušenosti s řešením konfliktů a vše implementovat pro náš osobní vývoj.

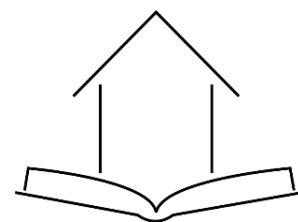
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to vývoj?
2. Co je to hodnotový systém?
3. Jak obvykle definujeme vývoj?
4. Jak můžeme využít naše zkušenosti s řešením konfliktů?
5. Co je to "systém včasného varování" a proč je užitečný?
6. Proč řešení konfliktů rozvíjí naše komunikační dovednosti?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Vyhledej, co je to vývoj.
2. Vysvětli, jak vypadají osobnostní komponenty.
3. Uveď příklad, jak konflikt (řešení konfliktu) pomohlo tvému osobnostnímu rozvoji.
4. Vysvětli konflikt a jeho řešení na výše uvedeném obrázku se dvěma osly.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

10 věcí, které můžete v každodenním životě udělat pro zlepšení osobního rozvoje¹²

Zde je seznam 10 věcí, které můžete udělat v každodenním v životě, jež povedou ke zlepšení vašeho osobnostního rozvoje

- 1. Čtěte o tom, co chcete zlepšit.** Chcete se zlepšit v určité dovednosti? Přečtěte si o tom. Být více meditativní? Přečtěte si knihy, které to podrobně vysvětlují. Chcete být produktivnější? Spontánní? Společenský? Sebejistý? Všechny tyto tematické oblasti jsou obsaženy v knihách, které můžete studovat - a dostat se tak na vrchol mysli.
- 2. Najděte si mentora.** Mentorem může být kdokoli z vrstevníků, který ví něco, co neznáte a chcete se to učit, až po někoho mnohem zkušenějšího, kdo je ochoten vzít si vás pod svá křídla (výměnou za vaši práci). Mentorování je zdaleka nejrychlejší cestou učení.
- 3. Na konci dne proveďte reflexi.** Pokud opravdu chcete brát sebevývoj vážně (a nejen o něm mluvit), musíte si být neustále vědomi toho, jak se můžete zlepšit. Jediným způsobem, jak zjistit, jak se zlepšit, je, když přemýšlíte a ptáte se sami sebe, kde, jak a na čem stále potřebujete zapracovat.
- 4. Vytvořte pevný tréninkový režim.** Jsou to vaše návyky, které rozvíjejí výsledky, ne naopak. Nemůžete žít jen ze dne na den a očekávat, že jednoho dne bude váš život lepší sám od sebe. Musíte zavést každodenní návyky, které umožní, aby se věci, které chcete změnit, změnily.
- 5. Najděte někoho, kdo s kým budete trénovat, kdo vám pomůže vpřed.** Vlastní rozvoj není jen sólová hra. Ve skutečnosti je nejlepší se rozvíjet v kolektivu, při interakci s ostatními. Pokud budete trávit čas s lidmi, kteří pracují na podobných věcech jako vy, zjistíte, že s nimi rostete rychleji, než kdybyste se růst pokoušeli sami.
- 6. Vytvořte systém odměn/trestů.** Ten je nezbytný především pro lidi, kteří se potřebují zbavit špatných návyků. Někdy je to odměna (nebo trest), která činí rozdíl mezi okamžitou a rychlou změnou a prázdnými sliby.

¹² <https://www.inc.com/nicolas-cole/10-things-you-can-do-in-your-daily-life-to-improve-yourpersonal-development.html>

- 7. Buďte k sobě upřímní.** Žádné množství pouhého mluvení nikdy nepřinese skutečnou změnu. To je pro lidi často nejtěžší. Je mnohem snazší koupit si knihu o vlastním rozvoji, nosit ji a říkat: „*Pracuji na tom, abych byl více přítomný,*“ zatímco ve skutečnosti zůstáváte neustále na telefonu, abyste svým přátelům např. poslali text o tom, jak se snažíte být více přítomný. Musíte být upřímní sami k sobě. Jen vy jste svými vlastními soudci.
- 8. Najděte vzory, ke kterým můžete vzhlížet.** Opět platí, že sebevývoj není snadný, takže je užitečné mít možnost hledat inspiraci, motivaci u jiných lidí, jak můžete na své cestě pokračovat vpřed.
- 9. Měřte svůj pokrok.** Jeden z mých mentorů mě učil: „*Pokud to nemůžeš změřit, nedělej to.*“ Trvalo mi dlouho pochopit, co to znamená. Bez ohledu na to, jak éterické je to, na čem chcete pracovat, musíte najít způsob, jak změřit váš pokrok. Je to jediný způsob, jak budete opravdu vědět, zda se pohybujete správným směrem - a kdy / kam se po cestě otáčet.
- 10. Klíčem je důslednost.** K vlastnímu rozvoji nedochází přes noc. Tento proces je pomalý a uvážený. Důslednost je to, co vytváří skutečně smysluplnou změnu. To dělá tento proces tak obtížným. Není to tak, že bys polkl kouzelnou pilulku a bylo hotovo. K vlastnímu rozvoji dochází pouze každodenní praxí tak, že se stane vaším životním stylem.

V. EMOCIONÁLNÍ INTELIGENCE V DIGITÁLNÍM VĚKU

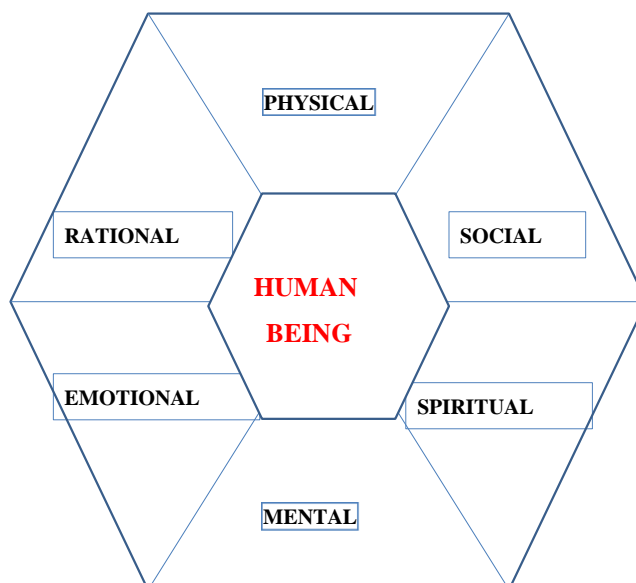
A. EMOCIONÁLNÍ INTELIGENCE

Po prostudování tohoto modulu, budou studenti schopni porozumět:

- *co jsou to emoce;*
- *proč jsou emoce tak důležité;*
- *jaké druhy inteligence lidé mají;*
- *proč je emocionální inteligence tak důležitá;*
- *jak digitální věk ovlivňuje emocionální inteligenci.*

EMOCE

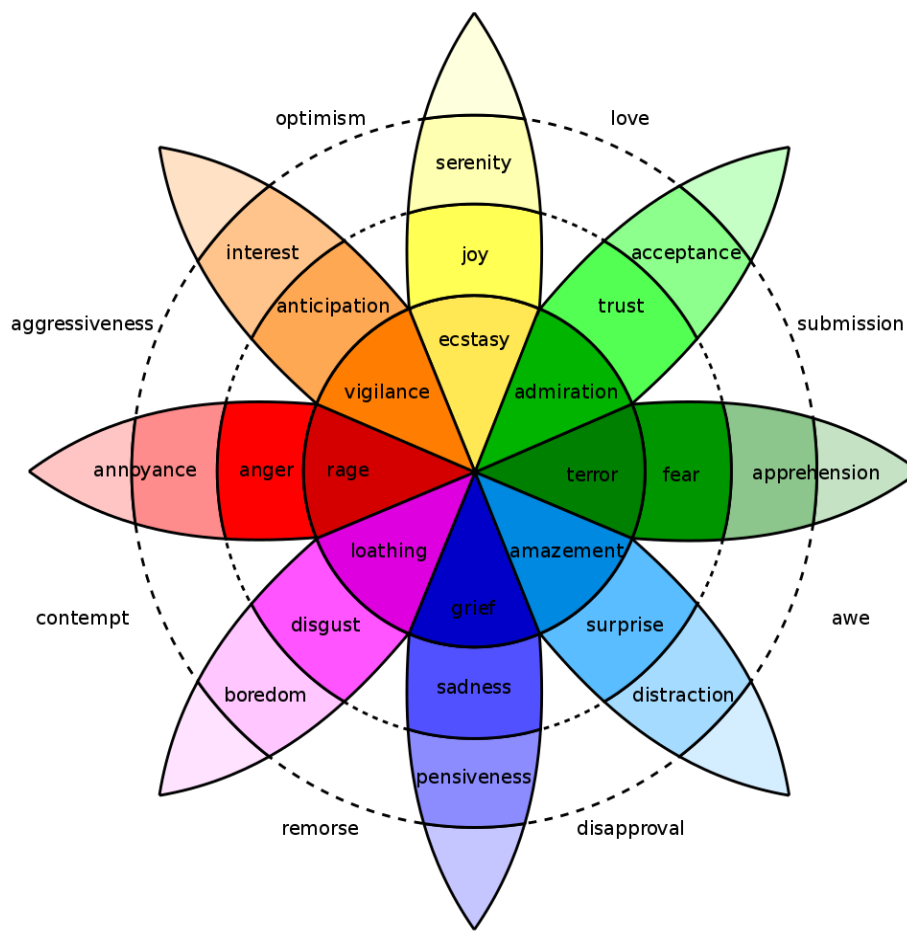
Všechny živé bytosti jsou velmi komplexní, ale nejkompexnější a nejsložitější jsme my, lidské bytosti. I když uvažujeme o základních komponentech (fyzických, sociálních, duchovních, mentálních, emocionálních a racionálních), jsou samy o sobě stále velmi složité. Tato složitost je ještě větší tím, že všechny tyto komponenty se vzájemně ovlivňují a také na sobě závisí. Všichni většinou známe „psychosomatické nemoci“ - tj. kde naše psychologické (mentální) problémy způsobují fyzické onemocnění. Nebo naše socioracionální myšlení, kdy to, co hodnotíme za racionální a co ne, závisí na společnosti, ve které žijeme atd. Díky této vzájemné závislosti a vzájemnému ovlivňování nemůžeme opravdu říci, která složka je důležitější a která je méně.

Komponenty lidské bytosti

Dle Wikipedie¹³ je **emoce** duševní stav různě spojený s myšlenkami, pocity, reakcemi na chování a mírou libosti (potěšení) nebo nelibosti. A i když vědci zkoumají emoce déle než tisíc let, nemůžeme říci, že o nich existuje konsenzuální názor. Emoce jsou nesmírně složité a je velmi obtížné dohodnout se na jednomyslných definicích.

¹³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Emotion>

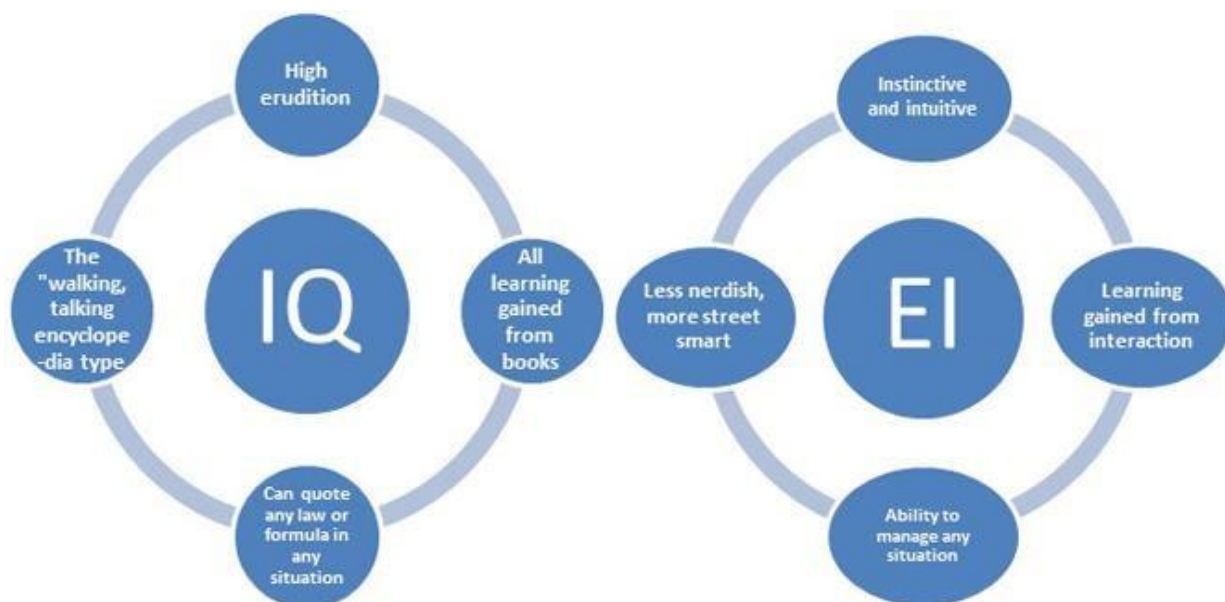
Možná klasifikace emocí

Emoce jsou nezbytnou součástí každé lidské bytosti a není možné emoce nemít. Dále jsou emoce také nevyhnutelným společníkem komunikace, odpovědným také za motivaci. (Komunikace jde ruku v ruce s motivací, a protože nemůžeme nekomunikovat, nemůžeme ani nemotivovat.)

EMOČNÍ INTELIIGENCE

Emoce jsou do velké míry zodpovědné za naši motivaci. Proto je zásadně důležité, abychom dokázali „číst“ emoce druhé osoby, protože nám dávají zpětnou vazbu, jak je vnímána naše motivace. Emoce druhé osoby nám taktéž poskytují (bezvědomí) podporu při motivaci naší osoby. **Naše schopnost číst emoce ostatních lidí (a také rozpoznávat naše vlastní) se nazývá emoční inteligence.**

V obecné rovině a za účelem charakterizace člověka se jako měření používá několik „inteligencí“, přičemž nejznámější je inteligenční kvocient, IQ. (Podobně je také emoční inteligence obvykle charakterizována emocionálním kvocientem, EQ). Ale IQ a EQ jsou zcela odlišné pojmy - IQ měří logiku a faktické znalosti, zatímco EQ (EI) měří schopnost porozumět a řídit naše vlastní emoce a porozumět emocím druhých.

Protože v sociálním kontextu náš úspěch závisí na tom, jak můžeme a dokážeme motivovat ostatní, je vědecky dokázáno, že EQ je důležitější pro úspěšný život než IQ.

EQ (emoční inteligence - EI, nebo také emoční kvocient) závisí na mnoha faktorech. Obvykle jsou faktory rozděleny do dvou velkých skupin: jak chápu a jak zvládám **své vlastní** emoce a jak chápu, spravuji a ovlivňuji emoce **ostatních lidí**. Protože vedoucí pozice znamená vést a řídit ostatní lidi, emoční inteligence je pro vedení nesmírně důležitá. (EQ je stejně tak důležitá pro zdravý život ve společnosti. Proto je název „emoční inteligence“ často rozšířen na název „emoční a sociální inteligence.“)

VLIV DIGITÁLNÍHO VĚKU

K pochopení emocí jiných osob je nutný osobní kontakt. Metakomunikační (nonverbální) kanál, který je zodpovědný za většinu sdělovaných informací, je obvykle hlavním nástrojem k „vycítění“ emocí a / nebo reakcí druhé osoby. Metakomunikace je to, co je elektronickou komunikací do velké míry zničeno, a proto **díky digitální éře jsou efekty a efektivita EQ (vůči ostatním lidem) mnohem méně účinná. Emoční inteligence je nepříznivě ovlivněna elektronickou (neosobní a nepřímou) komunikací.** Většina emocionální části je ztracena v e-mailech nebo na Facebooku, v sms a podobných, široce používaných nástrojích digitální komunikace, proto byly vynalezeny tzv. „smajlíci“, neboť nám v digitální komunikaci chybí příležitost ukázat, že se usmíváme, nebo jsme naštvaní, smutní. Emotikony pomáhají ukazovat alespoň část našich emocí. Problém je ale v tom (a je to obrovský problém; viz moduly B a C), že zatímco metakomunikace (neverbální komunikace) je automatická a vždy pravdivá, v digitální komunikaci můžeme „lhát“ tím, že náš smajlík ukazuje široký úsměv, i když ve skutečnosti jsme od úsměvu velmi daleko. Emotikony nám do jisté míry pomáhají, ale musíme si uvědomit, že nic nemůže nahradit užitečnost a složitost osobní,

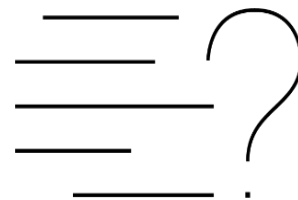
skutečné komunikace. **Metakomunikace je nezbytným nástrojem pro posouzení pravdivosti komunikace.**

Pokud „elektronickou komunikací“ zabíjíme metakomunikaci, otevíráme dveře pro falešné informace, falešné zprávy a manipulaci namísto motivace. I když nám digitální éra přinesla mnoho výhod, přinesla také nebezpečí a hrozby a musíme být opatrní, bystří a o to více pozorní, abychom nespádli do „elektronické pastí“.

Manipulace, fake news, zkreslené informace se dnes staly zásadním tématem a je to výsledek určitého digitálního „potlačení“ naší emoční inteligence, naší přirozené orientace, naší přirozené sebeobrany, která fungovala tisíce let. Je naprosto zásadní, že jedním z nejdůležitějších úkolů je plně rozpoznat nebezpečí a naostřit naše učení v boji proti nim.

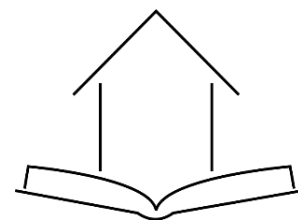
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to emoce?
2. Proč jsou emoce důležité?
3. Jaké jsou další komponenty lidské osobnosti?
4. Co je nazýváno jako emoční (emocionální) inteligence?
5. Jaký je rozdíl mezi IQ a EQ?
6. Jak digitální věk ovlivnil emoční inteligenci a jaké hrozby způsobuje?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Popiš, jaké jsi měl včera emoce a jak byly dávány najevo.
2. Popiš jednoduchou emoci, kterou vidíš na kamarádově obličejí.
3. Zamysli se nad tím, zdali ses v elektronické komunikaci setkal s nějakým nepochopením emocí.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Jak zlepšit emoční inteligenci (EQ)

Klíčové dovednosti pro ovládání vašich emocí a zlepšení vašich vztahů¹⁴

Pokud jde o štěstí a úspěch v životě, záleží na emoční inteligenci (EQ) stejně jako na intelektuálních schopnostech nebo IQ. Emoční inteligence vám pomáhá budovat silnější vztahy, uspět ve škole a v práci a dosáhnout výše ve vaší kariéře a osobních cílech. Budování emoční inteligence vám také může pomoci spojit se s vašimi pocity, zvládat stres, proměnit úmysl v činy a činit informovaná rozhodnutí o tom, na čem vám nejvíce záleží. Zjistěte více o tom, proč je emoční inteligence tak důležitá a jak můžete posílit své vlastní EQ osvojením několika klíčových dovedností.

Co je to emoční inteligence neboli EQ?

Emoční inteligence (jinak známá jako emoční kvocient nebo EQ) je schopnost rozumět, používat a řídit své emoce pozitivním způsobem, zbavovat se stresu, účinně komunikovat, vcítit se do pocitů ostatních, překonávat výzvy a potlačovat konflikty. EQ také umožňuje rozpoznat a pochopit, co ostatní emocionálně prožívají. Většinou se jedná o neverbální proces, který informuje vaše myšlení a ovlivňuje, jak dobře se dokážete spojit s ostatními.

Emoční inteligence je obecně definována čtyřmi atributy:

- 1) **Self-management** (řízení sebe sama) - Jste schopni ovládat impulzivní pocity a chování, ovládat své emoce zdravým způsobem, převzít iniciativu, dodržovat závazky a přizpůsobit se měnícím se okolnostem.
- 2) **Self-awareness** (sebevědomí) – Poznáte své vlastní emoce a to, jakým způsobem ovlivňují vaše myšlenky a chování. Znáte své silné a slabé stránky a máte sebevědomí.
- 3) **Social awareness** (sociální povědomí) – Jste empatičtí. Dokážete porozumět emocím, potřebám a starostem jiných lidí, zaznamenat emocionální signály. Cítíte

¹⁴ <https://www.helpguide.org/articles/mental-health/emotional-intelligence-eq.htm/>

se pohodlně ve společnosti a dokážete rozpoznat dynamiku moci ve skupině nebo organizaci.

- 4) **Relationship management** (řízení vztahů) – Víte, jak rozvíjet a udržovat dobré vztahy, jasně komunikovat, inspirovat a ovlivňovat ostatní, dobře pracovat v týmu a zvládat konflikty.

Proč je emoční inteligence důležitá?

Jak víme, nejsou to vždy nejchytřejší lidé, kteří jsou v životě nejúspěšnější nebo nejvíce naplnění. Pravděpodobně znáte lidi, kteří jsou akademicky brilantní, a přesto jsou sociálně nešťastní a neúspěšní v práci nebo ve svých osobních vztazích. Intelektuální schopnost nebo inteligenční kvocient (IQ) nestačí k dosažení úspěchu v životě. Ano, vaše IQ vám může pomoci dostat se na vysokou školu, ale je to vaše EQ, které vám pomůže zvládnout stres a emoce, když čelíte závěrečným zkouškám. IQ a EQ existují v tandemu a jsou nejúčinnější, když se budují navzájem.

Emocionální inteligence ovlivňuje:

- **Váš výkon ve škole nebo v práci.** Vysoká emoční inteligence vám může pomoci orientovat se v sociálních složitostech na pracovišti, vést a motivovat ostatní a vynikat ve vaší kariéře. Ve skutečnosti, pokud jde o měření důležitých uchazečů o zaměstnání, mnoho společností nyní hodnotí emoční inteligenci stejně důležitě, jako technické schopnosti, a před zahájením najímání používají testování EQ.
- **Vaše fyzické zdraví.** Pokud nedokážete zvládnout své emoce, pravděpodobně také nezvládnete svůj stres. To může vést k vážným zdravotním problémům. Nekontrolovaný stres zvyšuje krevní tlak, potlačuje imunitní systém, zvyšuje riziko infarktu a mrtvice, přispívá k neplodnosti a urychluje proces stárnutí. Prvním krokem ke zlepšení emoční inteligence je naučit se zvládat stres.
- **Vaše duševní zdraví.** Neřízené emoce a stres mohou také ovlivnit vaše duševní zdraví, díky čemuž jste více náchylní k úzkosti a depresím. Pokud nedokážete porozumět svým emocím a zvládat je, nedokážete pravděpodobně navázat silné vztahy. To pak může způsobit, že se budete cítit osamělí a izolovaní a to bude dále zhoršovat všechny vaše duševní problémy.

- **Vaše vztahy.** Když pochopíte své emoce a to, jak je ovládat, můžete lépe vyjádřit, jak se cítíte, a pochopit, jak se ostatní cítí. To vám umožní efektivněji komunikovat a navazovat silnější vztahy, a to jak v práci, tak ve vašem osobním životě.
- **Vaše sociální inteligence.** Být v souladu se svými emocemi slouží společenskému účelu a spojuje vás s ostatními lidmi a okolním světem. Sociální inteligence vám umožňuje poznat přítele od nepřítele, změřit zájem jiné osoby o vás, snížit stres, vyrovnat nervový systém prostřednictvím sociální komunikace a cítit se milovaný a šťastný.

Budování emoční inteligence: 4 klíčové dovednosti ke zvýšení vašeho EQ

Dovednosti, které tvoří emoční inteligenci, je možné se kdykoli naučit. Je však důležité si uvědomit, že existuje rozdíl mezi pouhým poznáváním EQ a aplikováním těchto znalostí do vašeho života. Jen proto, že víte, že byste měli něco dělat, neznamená, že to uděláte, zejména když vás přemůže stres, který může potlačit vaše nejlepší záměry. Chcete-li trvale změnit chování způsobem tak, abyste odolávali tlaku, musíte se naučit, jak překonat stres v určitém okamžiku, ale i ve vašich vztazích, abyste zůstali citově vědomí. Klíčové dovednosti pro budování EQ a zlepšení vaší schopnosti zvládat emoce a dovednosti spojit se s ostatními jsou:

1. Sebeřízení
2. Sebevědomí
3. Sociální vědomí
4. Řízení vztahů

Budování emoční inteligence, klíčová dovednost 1: Sebeřízení

Abyste mohli plně zapojit své EQ, musíte být schopni používat své emoce ke konstruktivnímu rozhodování o svém chování. Když jste příliš vystresovaní, můžete ztratit kontrolu nad svými emocemi a schopností jednat promyšleně a přiměřeně. Přemýšlejte o době, kdy jste se dostali do stresu. Bylo snadné přemýšlet jasně nebo učinit racionální rozhodnutí? Asi ne. Když jste pod velkým stresem, vaše schopnost přemýšlet jasně a přesně posoudit emoce vašich vlastních i ostatních lidí bude

oslabena. Emoce jsou důležité informace, které vám říkají o sobě a ostatních mnohé, ale vzhledem ke stresu, který nás vytáhne z naší komfortní zóny, můžeme být zahlceni a ztratit kontrolu nad sebou. Se schopností **zvládat stres** a zůstat emocionálně přítomní se můžete naučit přijímat znepokojivé informace, aniž byste je nechali potlačit své myšlenky a sebekontrolu. Budete mít možnost volby, které vám umožní ovládat impulzivní pocity a chování, řídit své emoce zdravým způsobem, převzít iniciativu, plnit závazky a přizpůsobit se měnícím se okolnostem.

Klíčová dovednost 2: Sebeuvědomění

Zvládání stresu je jen prvním krokem k budování emoční inteligence. Věda naznačuje, že vaše současná emoční zkušenost je pravděpodobně odrazem vašeho raného života. Vaše schopnost zvládat základní pocity, jako je hněv, smutek, strach a radost, často závisí na kvalitě a konzistenci vašich emočních zážitků z raného života. Pokud ten, který se o vás staral jako první, když jste byly malé děti, pochopil a ocenil vaše emoce, je pravděpodobné, že se vaše emoce staly cenným přínosem v dospělém životě. Pokud však byly vaše emocionální zážitky jako dítěte matoucí, výhružné nebo bolestivé, je pravděpodobné, že jste se pokusili distancovat od svých emocí. Klíčem k pochopení toho, jak emoce ovlivňují vaše myšlenky a činy, je však schopnost propojit se s vašimi emocemi, mít okamžité spojení s měnící se emoční zkušeností.

- **Zažíváte pocity, které plynou**, setkáváte se s tím, jak jde jedna emoce za druhou, když se vaše zážitky mění z okamžiku na okamžik?
- **Jsou vaše emoce doprovázeny fyzickými pocity**, které zažíváte na místech, jako je žaludek, krk nebo hrudník?
- **Zažíváte jednotlivé pocity a emoce**, jako je hněv, smutek, strach a radost, z nichž každý je patrný v jemných výrazech obličeje?
- **Zažíváte intenzivní pocity**, které jsou dostatečně silné, aby upoutaly vaši pozornost i pozornost ostatních?
- **Věnujete pozornost svým emocím?** Mají vliv na vaše rozhodování?

Pokud některá z těchto zkušeností není známa, možná jste „odmítli“ nebo „vypnuli“ své emoce. Abyste mohli budovat EQ a stát se emocionálně zdravými, musíte se znovu připojit ke svým základním emocím a přijmout je. Toho můžete dosáhnout praktikováním všímavosti.

Všímavost je zaměření vaší pozornosti na současný okamžik bez úsudku v praxi. Kultivace všímavosti má kořeny v buddhismu, ale většina náboženství zahrnuje nějaký typ podobné modlitební nebo meditační techniky. Všímavost pomáhá posunout vaše zaujetí myšlenkou směrem k uvědomění si okamžiku, vašich fyzických a emocionálních pocitů a přináší větší pohled na život. Všímavost vás uklidňuje a zaměřuje, díky čemuž se v procesu cítíte sebevědomější.

Je důležité, abyste se nejprve naučili, jak zvládat stres, takže se budete cítit pohodlněji při opětovné reakci se silnou nebo nepříjemnou emocí a změně toho, jak prožíváte a reagujete na své pocity. Svůj emocionální povědomí si můžete rozvinout praktikováním všímavostí meditace v bezplatné sadě Emotional Intelligence Toolkit.

Klíčová dovednost 3: Sociální povědomí

Sociální povědomí vám umožňuje rozpoznat a interpretovat převážně neverbální nářky, které ostatní neustále používají ke komunikaci s vámi. Tyto podněty vás informují o tom, jak se ostatní cítí, jak se jejich emoční stav mění od okamžiku k okamžiku a co je pro ně opravdu důležité. Když skupiny lidí vysílají podobné neverbální nářky, jste schopni číst a porozumět sdíleným emočním zážitkům celé skupiny. Stručně řečeno, jste empatičtí a společensky komfortní.

Všímavost je spojencem emocionálního a sociálního vědomí. Chcete-li vybudovat sociální povědomí, musíte si uvědomit důležitost všímavosti v sociálním procesu. Koneckonců, nemůžete zachytit jemné neverbální nářky, když jste ve své vlastní hlavě, přemýšlíte o jiných věcech nebo jste na svém telefonu. Sociální vědomí vyžaduje v dané chvíli přítomnost vaší mysli. I když se mnozí z nás pyšní schopností multitaskingu, může to vést k tomu, že vám mohou uniknout jemné emoční posuny, které se odehrávají u jiných lidí a které vám pomáhají je plně pochopit. Ve skutečnosti s největší pravděpodobností podpoří své sociální cíle tím, že odložíte jiné myšlenky stranou a soustředíte se na samotnou interakci. Sledování proudu emocionálních reakcí jiné osoby je proces, ve kterém dáváme a přijímáme. Tento proces vyžaduje, abyste vnímali změny svých vlastních emocionálních zážitků. Věnování pozornosti ostatním nesnižuje vaše vlastní vědomí. Investováním času a úsilí, při kterém věnujete pozornost ostatním, získáte skutečný náhled na svůj vlastní emoční stav a na své hodnoty a přesvědčení. Pokud se například cítíte nepohodlně, když ostatní slyší určité názory, dozvěděli jste se něco důležitého o sobě.

Klíčová dovednost 4: Řízení vztahů

Dobrá spolupráce s ostatními je proces, který začíná emocionálním uvědoměním a vaší schopností rozpoznat a pochopit, co ostatní lidé zažívají. Jakmile je emocionální povědomí ve hře, můžete efektivně rozvíjet další sociální / emocionální dovednosti, díky nimž budou vaše vztahy efektivnější, plodnější a naplňující.

Buďte si vědomi toho, jak efektivně používáte neverbální komunikaci. Je nemožné vyhnout se zasílání neverbálních zpráv ostatním o tom, co si myslíte a cítíte. Mnoho svalů v obličeji, zejména ty kolem očí, nosu, úst a čela, vám pomohou beze slov zprostředkovat vaše vlastní emoce a také přečíst emoční úmysly jiných lidí. Emocionální část vašeho mozku je vždy zapnutá a i když ignorujete její zprávy, ostatní to nedělají. Rozpoznání neverbálních zpráv, které posíláte ostatním, může hrát velkou roli při zlepšování vašich vztahů.

K uvolnění stresu použijte humor a hru. Humor, smích a hra jsou přirozenými protilátkami proti stresu. Odlehčují vašim břemenům a pomáhají udržovat věci v určité perspektivě.

Naučte se vidět konflikt jako určitou příležitost přiblížit se ostatním. Konflikty a neshody jsou v lidských vztazích nevyhnutelné. Dva lidé nemohou mít vždy stejné potřeby, názory a očekávání. To však nemusí být špatná věc. Řešení konfliktů zdravými a konstruktivními způsoby může posílit důvěru mezi lidmi. Pokud konflikt není vnímán jako hrozba nebo trest, může to ve vztahu podpořit svobodu, kreativitu a bezpečnost.

B. OSOBNÍ A ELEKTRONICKÁ KOMUNIKACE

Pro prostudování tohoto modulu budou žáci schopni porozumět:

- *co je to informace a co je komunikace;*
- *co je to metakomunikace;*
- *jaký je rozdíl mezi osobní a neosobní komunikací;*
- *jaká jsou specifika „komunikace v digitálním věku“;*
- *jaké jsou následky neosobní komunikace.*

INFORMACE A KOMUNIKACE

Žijeme v prostředí svého okolí, ve světě živém a neživém. Žijeme v rodině, v zemi, v domě u lesa, tam, kde fouká vítr, svítí slunce, štěkají naši psi, atd. Některé součásti přírody jsou nám ku prospěchu, některé jsou pro nás nepříznivé, jiné jsou neutrální. Totéž platí o našich vztazích ke společnosti. Abychom přežili, musíme mít neustálé znalosti o světě kolem nás, jinak se nemůžeme chránit před nepříznivými věcmi a využívat těch přátelských. **Tyto znalosti získáváme prostřednictvím informací. Informací nazýváme jakoukoli věc v jakékoli formě, která nám pomáhá orientovat se v okolním světě.** Žijeme doslova v moři informací, dostáváme všechny druhy informací, přejeme-li si to nebo ne, a chtě nechtě vysíláme informace o sobě. Informace jsou shromažďovány, vyhodnocovány a zasílány nejen lidmi, ale také všemi živými bytostmi. Je nám známo, že pes štěká, ale v poslední době se ukázalo, že rostliny také odesílají a přijímají informace. Jak si vybrat informace, které potřebujeme, z množství informací, kterými jsme bombardováni? Je zřejmé, že pro výběr existují dvě kritéria:

- **Informace je pro nás relevantní.** Teplota na Kamčatce pro mě není zajímavá, takže to není informace pro mě. (Přesněji řečeno je to irelevantní, nezajímavá, zbytečná, neutrální informace. Situace se samozřejmě může změnit, pokud mám v plánu jít lovit na Kamčatku - pak se informace stává relevantní). Co pro nás není relevantní, nejsou informace.

- **Informace musí být nová.** Známá informace pro nás není užitečná, nepomůže nám lépe se orientovat v okolním světě. Jediné použití známé informace je, že upevňují tu předchozí.

Signály (tj. informace) z okolního světa mohou být přenášeny jakýmkoli médiem. Štěkání psa nás informuje např. o jeho hněvu. Pokud se potíme, je to pro nás informace, že je horko. Pokud se stmívá, je to pro nás informace, že se blíží večer. Pokud je obloha brzy ráno červená, znamená to, že brzy bude svítat. Pokud jsou květy na rostlině povadlé, je to pro nás informace, že květ potřebuje vodu. Informace samozřejmě také slyšíme nebo čteme.

Stejně jako u vody proudí informace ze zdroje a dále odtékají, jinými slovy, od zdroje, který má tyto znalosti, k odtoku, který je - pravděpodobně - nemá. To znamená, že informace jsou vždy jednostranné, tj. pocházejí z jedné strany na druhou.

Je obvyklé (zejména u lidí, ale také u vyspělejších zvířat), že osoba, která má informaci (signál), nějak reaguje. S touto reakcí se informace stávají oboustrannými: jdou nejen z bodu A do B, ale také z bodu B k A. **Oboustranná výměna informací se nazývá komunikace.** V komunikaci se strany stávají rovnocennými. Zatímco u prosté informace lze zdroj považovat za „nadřazený“ (ví něco, co druhá strana ne), v komunikaci se pozice stran neustále mění, a proto se strany stávají rovnocennými.

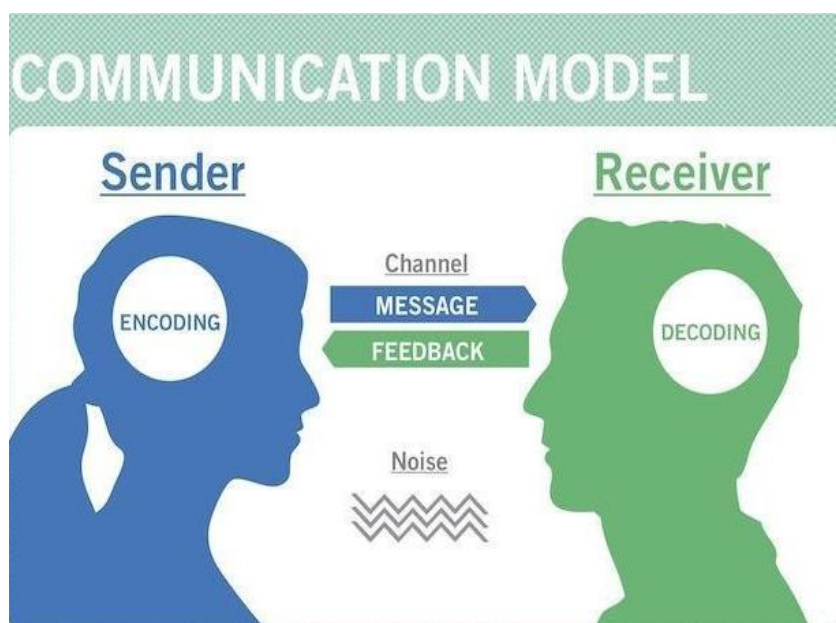
Komunikace

Teoreticky může komunikace (jako informace) používat jakékoli médium. Když mě květina prostřednictvím povadlých listů uvědomí, že jí chybí vláha a já ji zalévám a květina se opět vzpřímí, ve skutečnosti jsme komunikovali. Proto lze komunikaci chápat velmi obecně. **Pro nás je samozřejmě důležitá především lidská komunikace.**

Lidská komunikace může používat také velmi odlišné kanály. Když moje přítelkyně použije oblíbený parfém, který se mi líbí, a já ji za to např. políbím, tak jsme taktéž komunikovali. Beze slov mi řekla, že chce být milována a já jsem jí také beze slov odpověděl, že ji miluji. Komunikace využívá všechny kanály, které se hodí našim smyslovým orgánům: ucho, kůže (hlazení), nos (vůně), jazyk (moje oblíbené jídlo), oči (moje oblíbené šaty). Vědomě nebo nevědomě pravidelně používáme všechny naše smyslové orgány - nejdůležitější smysly jsou uši (to, co slyšíme) a oči (to, co vidíme).

Na první pohled je sluch zřejmě nejdůležitější, neboť je zapotřebí, když spolu mluvíme. Jak se však ukazuje, oči jsou ještě důležitější. Důvodem je tzv. **metakomunikace** (neverbální komunikace). „*Meta*“ znamená koncept, který stojí za jiným konceptem; tj. **metakomunikace znamená druh sekundární komunikace, komunikace o komunikaci.**

Metakomunikace je nesmírně důležitou součástí komunikace. Zprvu vyjadřuje větší význam, než jednoduchá verbální komunikace; za druhé odhaluje skutečné pocity mluvčího.

Na rozdíl od komunikace (kde vyjadřujeme, co chceme), metakomunikace je nevědomá, **a proto ji nelze manipulovat. V komunikaci můžeme úmyslně lhát, ale v metakomunikaci lhát nemůžeme** - proto metakomunikace odhaluje naše skutečné myšlenky; náš pravdivý názor na to, co říkáme; a proto říkáme, že metakomunikace je komunikace o komunikaci.

Nejdůležitějším metakomunikačním kanálem jsou naše oči - to, co vidíme na mluvčím. Výraz jeho obličeje, oční kontakt, gesta, pohyb těla, vzdálenost mluvení, pohyb ruky - dokonce i oblečení. (Pokud se jedná o slavnostní příležitost a mluvčí hovoří o velikosti a důležitosti akce, ale je oblečen ve starých hadrech, nemyslíme si, že je opravdu upřímný). Komunikační a zejména metakomunikační zpětná vazba je nezbytná pro mluvčího, aby bylo dokázáno, že je plně pochopen: v procesu kódování - dekódování (šumu) může být velké množství chyb a zkreslení.

ELEKTRONICKÁ KOMUNIKACE

Elektronická komunikace je v digitální éře každodenním jevem. Mobilní telefony, sms, Facebook, internet, e-maily a mnoho dalších elektronických (digitálních) způsobů jsou v dnešní komunikaci absolutně běžné. Nadcházející generace tráví denně s digitálními komunikačními zařízeními dlouhé hodiny a obvykle čas věnovaný elektronické komunikaci výrazně převyšuje čas přímé osobní komunikaci.

Na jedné straně poskytuje elektronická (digitální) komunikace řadu výhod:

1. Je velmi rychlá: doručit digitální dopis (e-mail), řekněme na Aljašku, trvá stejné krátkou dobu, která je potřeba pro doručení např. našemu kamarádovi bydlícímu vedle nás.
2. Díky možnostem digitální komunikace (a dalším nástrojům digitálního věku) se svět zmenšil: je naprosto snadné vybudovat např. francouzsko-čínsko-americko-namibijsko-tahitsko-brazilský kruh přátelství. Je pravda, že se přátelé doopravdy nikdy nesečkali pohromadě a ani se setkat nemusí - i přesto, společný názor, společné zájmy, společní přátelé nebo stejní oblíbenci (jako fotbalové týmy, hudba) přispívají k velmi snadnému utvoření přátelských vztahů.

3. Díky digitálním zařízením se svět stal malým (říkáme, že žijeme v „globální vesnici“), a proto je snadné najít příznivce nebo charitativní zdroje pro téměř vše. Znamená to, že digitální komunikace dělá uživatele více sociálním. (Je pravda, že tento „typ socializace“ je často pouze virtuální, protože přátelé se často ani nesetkají).
4. Matematicky je dokázáno, že kdokoli může navázat kontakt s kýmkoli jiným na světě pomocí maximálně šesti spojení. Chilský pouliční dělník s papežem v Římě, nebo indický úředník s prezidentem USA. Kdokoliv s kýmkoliv, a to za pomoci maximálně šesti odkazů.

Zároveň však může elektronická (digitální) komunikace také způsobit mnoho škody:

1. Existuje přirozená potřeba společného jazyka. Je nepopíratelné, že tuto funkci *lingua franca* v dnešním světě plní angličtina. I když tento fakt pomáhá v procvičování anglického jazyka, všechny ostatní, menší, místní jazyky se stávají méně významnými.
2. Angličtina pro mezinárodní komunikaci je velmi jednoduchá a někdy používá nepřirozené zkratky (jako 4 U = „for you“ a mnoho dalších podobných zkratek). To znamená, že se uživatelé učí angličtinu, ale většinou ve své nejjednodušší a zkomolené formě. (K tomuto jevu však nedochází pouze kvůli elektronické komunikaci, naše znalost angličtiny nebo jakéhokoli jiného jazyka - včetně našeho mateřského jazyka - je často děsivě špatná, zkomolená, plná chyb, ale napomáhá tento „trend“ rozšiřovat).
3. Mnohem nebezpečnější než výše uvedené dva příklady je to, že mnoho lidí cítí (mylně), že se mohou skrývat za anonymitou, a proto svobodně vyjadřují svůj nebezpečný a mnohdy i nezákonný názor. Šikana, ponižování druhých a podobné činy se staly v prostředí internetu samozřejmostí.
4. V zásadě lze emoce vyjádřit také písemně. Je pravda, že to ve svých dílech dokazují spisovatelé, jako jsou Walter Scott, Heinrich Heine, Balzac, Oscar Wilde a mnoho dalších - ale jsou to vynikající umělci a 99,9% uživatelů internetu

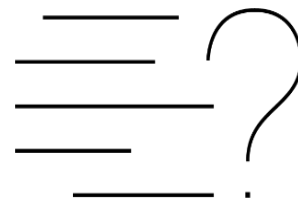
nejsou umělci s podobně vynikajícími schopnostmi. Proto v digitální komunikaci prakticky chybí emoce. Abychom pomohli situaci, byli vynalezeni tzv. emoji - ale je to velmi zjednodušený způsob, jak emoce projevovat.

5. Největším problémem v digitální komunikaci je absence metakomunikace. To znamená, že neexistuje téměř žádný způsob kontroly důvěryhodnosti zdroje informací. Dnes je masová komunikace (hromadné informace) děsivě plná manipulace, fake news, alternativních světových otázek. Jak bojovat proti manipulaci - to je dnes největší problém pro nadcházející generaci, pokud opravdu chceme vychovávat sociálně odpovědné občany.
6. Dlouhé hodiny strávené denně na digitálních zařízeních znamenají, že nadcházející generace žije do velké míry ve virtuálním světě, s virtuálními přáteli, ve virtuálních komunitách. Ztrácí (nebo nezískávají) schopnost přímé komunikace, vstupovat do debat a úspěšně je vést, získávat zkušenosti s veřejným projevem - tj. žít úspěšný život normálního a odpovědného občana. (To samozřejmě neplatí pro všechny - ale počet těch, pro koho toto platí, je bohužel vysoký.)
7. Vzhledem k charakteristice digitální éry se mezi nadcházející generací a jejich rodiči a učiteli objevuje nebezpečná propast. Mladá generace používá digitální nástroje volně, ale ne všichni z nich mají dostatek zkušeností na zvládnutí hrozeb, zatímco předchozí generace má dostatek životní zkušenosti, ale je jí mnohdy cizí používání nástrojů digitálního věku. K takovému rozporu dosud během historie lidstva mezi generacemi nikdy nedošlo.

Řešení výzev digitálního věku (při využití jejich výhod) je nejdůležitějším problémem při výuce a vzdělávání budoucí generace.

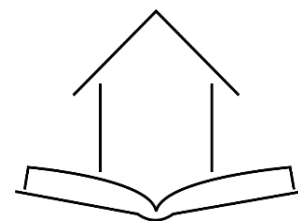
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Objasni pojem informace.
2. Jaké jsou možné kanály komunikace?
3. Co je to komunikace?
4. Jaké jsou vztahy mezi partnery v komunikaci z hlediska informací?
5. Co je to přímá, osobní komunikace?
6. Jaké jsou benefity elektronické (digitální) komunikace?
7. Jaké hrozby digitální komunikace přináší?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Analyzuj dva jednoduché případy komunikace kolem sebe.
2. Popiš komunikační situaci.
3. Narazil jsi na nějaké nebezpečí na síti, např. šikanu? Pokud ano, stručně ji popiš.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Metakomunikace: Co jsem řekl, není to, co jsem myslel.

Marie Hartwell-Walker, Ed.D.¹⁵

„Nekomunikujeme!”

Žena v telefonu si myslí, že mi řekla, proč chce se svým manželem, přijít na terapii.

„Souhlasí váš manžel?” ptám se.

„Myslí si, že komunikujeme v pohodě. Říká, že jsem příliš náročná.”

Na další týden jsme si domluvily schůzku. Když jsme zavěsily, začala jsem přemýšlet o tom, jak velmi se její stížnost stala běžnou. Za posledních 20 let jsem tuto větu pravděpodobně slyšela nejméně 800krát. „Nemluvíme.” I když je to běžné, není snadné pochopit, co probíhá u párů v jejich nejlepším úsilí být spolu. Pravda je, že lidé neustále komunikují. Není možné tomu zabránit. Jako sociální stvoření, kterými jsme, vždy vysíláme signály, které ostatní čtou, interpretují a reagují na ně, zatímco my čteme, interpretujeme a reagujeme na ně. Když se dva lidé, kteří chtějí být blízko sebe, ocitnou v neustálém chaosu, není to proto, že by nekomunikovali. Ve skutečnosti pravděpodobně ve své zběsilé snaze komunikují příliš na to, než aby se pokusili dostat se k sobě navzájem. Problém je v tom, že nerozumí kódu své řeči.

Všichni víme, jak fungují osobní kódy. Zeptejte se někoho, jak se má. Odpovídá: „Dobře.“ Pokud to řekneme jednoduše, myslíme, že je to tak, že je opravdu v pořádku nebo alespoň v pořádku nebo možná, že si nemyslí, že jste ta osoba, které řekne, jak se v jemu/jí v těchto dnech opravdu daří. Není zde vyžadována odpověď a oba prostě pokračujeme. Je to druh výměny, kterou děláme pořád. Jen to udržuje sociální „kola v pohybu.“

Ale představme si rozhovor mezi mladým párem na konci dlouhého a únavného dne.

„Jak jsi se dnes měla?” ptá se on.

¹⁵ <https://psychcentral.com/lib/meta-communication-what-i-said-isnt-what-i-meant/>

„Fajn,“ říká ona s pokrčením ramen a vydechnutím.

Další průběh je rozhodující pro růst a stabilitu páru. Pokud on přijme její „fajn“ jako opravdovou odpověď a bude pokračovat, může se stát, že se ona bude cítit zraněná. Může ho dokonce obvinít, že ji neposlouchal a dostatečně ji nemiluje. Pokud je sám unavený a reagoval jen na běžnou společenskou otázku, bude se cítit nespravedlivě obviněn a může protestovat proti své nevině - což ji přiměje být ještě více našťavaná, aby řekla něco jako: „Neposloucháš“ nebo „prostě mi nikdy nerozumíš.“ Běžná otázka: „Jaký byl tvůj den?“ eskaluje do boje obou členů páru, kteří jsou nakonec zahnaní do svých rohů, z nichž každý má dobrý pocit, že vyhrál, ale i přes své zdánlivé vítězství se oba často cítí nepochopeni a odtržení jeden od druhého.

To je „metakomunikace“ v praxi. Na počátku sedmdesátých let vytvořil Gregory Bateson termín, který popisuje skryté zprávy v tom, co říkáme a děláme. Metakomunikace jsou všechny neverbální narážky (tón hlasu, řeč těla, gesta, výraz obličeje atd.), které mají význam, který buď posiluje, nebo popírá to, co říkáme slovy. Celá konverzace tedy probíhá pod povrchem. V případě našeho mladého páru: její „fajn“ s pokrčením ramen a povzdechem je kód pro: „*Měla jsem bídný den. Potřebuju mluvit s někým, kdo mě miluje. Prosím, obejmi mě a polib a neptej se mě na nic víc, než se uvolním. A co sklenka vína?*“ Pokud již nalévá víno a mile se na ni usmívá, roztaje mu do náruče. Pokud se však on zeptá: „*Mám hlad. Co je k večeři?*“ *pravděpodobně to bude mířit k roztržce.*

Páry, které fungují, jsou páry, které si udělají čas, aby se navzájem naučily neverbálními kódůmi i mluvenému slovu druhé strany. Snaha o skutečné porozumění smyslu opravdové řeči druhého, je jedním z nejdůležitějších aktů lásky. Když oba lidé odložili svou obranu a tvrdě pracovali, aby se navzájem dostali na metaúroveň společné komunikace, pár se stává bezpečnějším. Vědět, jak si navzájem interpretovat signály, je základem důvěry a intimity.

V prvních letech vztahu mohou být rozhovory o tom, co bylo řečeno a o tom, co je tím doopravdy míněno, časté a mohou trvat opravdu dlouho. Jak pár zraje, tyto rozhovory se mohou odehrávat méně často a jsou méně obsáhlé, ale jsou stále důležité. Komunikace o tom, co doopravdy myslíme naší komunikací, je komplikovaná. Naše

životní fáze, nové zkušenosti nebo nové informace mohou tento význam skutečné řeči posunovat.

Jak se naučit metakomunikaci toho druhého

- **Nepředpokládejte, že váš partner myslí to samé, co vyjadřujete stejnými slovy a frázemi, gesty nebo tónem hlasu vy.** Každá rodina má svůj vlastní kód rodiny. Vy jste se naučili ten váš. Váš partner se také naučil ten svůj. Každý z vás považuje za samozřejmé, co znamenají některé věci. Pokud váš partner vypadá zmateně, odolejte pokušení frustrace nebo soudu. Místo toho se zastavte a zeptejte se, co váš partner slyšel, a vysvětlete, co jste tím mysleli.
- **Nedělejte závěry, že váš partner o vás nemá zájem, nemiluje vás, nebo je hloupý, když on nebo ona nepochopí to, co máte doopravdy na mysli.** Problémy s kódy ostatních nemusejí eskalovat do té míry, aby zpochybnilly celý vztah.
- **Zpomalte konverzaci.** Když si lidé nerozumí, mají sklon se znepokojovat. Když jsou lidé znepokojení, mají tendenci zrychlovat. Místo toho se zhluboka nadechněte a požádejte svého partnera, aby řekl, jak pochopil to, co jste měli na mysli vy. Pokud to pochopil špatně, klidně a trpělivě to objasněte.
- **Naslouchejte se zvědavostí a zájmem.** Vysvětlujte pomalu a s péčí. Není to boj. Je to lekce z jazyka toho druhého. Naslouchání nemusí vždy přijít přirozeně, ale nedělejte si starosti, je to dovednost, která se dá naučit.
- **Odložte přílišnou sebeobranu.** Pokud jste obviněni s neporozumění, přijměte, že to může být pravda. S pochopením kódu vašeho partnera jej/ji požádejte o pomoc.

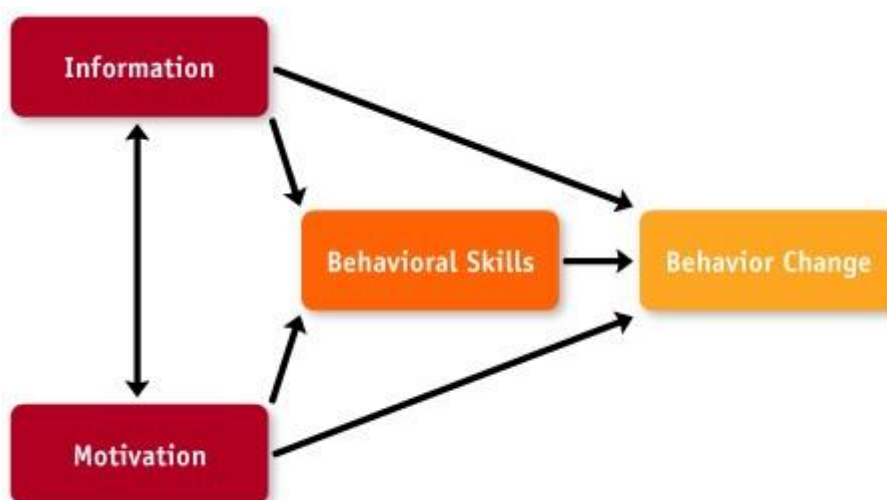
C. MOTIVACE A MANIPULACE V DIGITÁLNÍM VĚKU

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- co to je „informačně – motivační“ dvojice;
- jaký je nejdůležitější faktor při motivaci;
- co je manipulace;
- jak rozpoznat, že je s vámi manipulováno;
- jak proti manipulaci bojovat.

INFORMACE A MOTIVACE

V předchozích modulech jsme viděli, že „plaveme“ v oceánu informací zasílaných po celém světě - lidmi, ale také jinými živými tvory a také přírodou. Ale proč kolem nás „létá“ tolik informací? Jen náhodně, takový je prostě život...?! Podle nás nikoliv. Z filozofie víme, že všechno má svůj účel, nikdy neděláme nic bez účelu. Ne vždy rozpoznáme účel, ale ve všech informačních událostech existuje důvod. (Pokud nic jiného, nevědomky si přejeme upozornit ostatní na naši osobu. „Hej, jsem tady!!!“ Vyzýváme ostatní, aby něco udělali, v tomto případě věnovali pozornost naší existenci. **Účel, kdy ostatní nutíme, aby dělali něco, co je spojeno s naší informací, se nazývá motivace.** Informace vždy nevyhnutelně jde ruku v ruce s motivací. Jsou vnímány informace a motivace, reagujeme na ně podle našich behaviorálních dovedností.

Informace a motivace > akční řetěz

Na rozdíl od informací, které jsou ve většině případů vědomé, je motivace často nevědomá. Samozřejmě je také možné, že někoho přímo požádáme, aby něco udělal, ale toto otevřené jednání se obvykle nazývá „žádost“ nebo „objednávka“, nikoli motivace. Motivace je ve většině případů skrytá a dokonce ani motivátor si vždy neuvědomuje, co by chtěl, aby udělala druhá strana - tj. motivace zůstává skrytá i pro motivátora.

Protože motivace je ve většině případů skrytá, existuje prostor pro její nepochopení. Účel, cíl sám o sobě může být nepochopen, ale i dobře rozpoznaná motivace prochází našimi behaviorálními dovednostmi a behaviorálními charakteristikami. Všichni máme různé behaviorální dovednosti a tyto dovednosti se také mění v závislosti na konkrétní situaci. Někteří z nás jsou pomalí a na vše reagujeme stylem „dej si čas na rozmyšlenou, nespěchej“. Někteří naopak skákalí do všeho bez váhání a také bez přemýšlení. Původní motivační cíl a výsledek motivace se mohou velmi často lišit. Proto je komunikace, tj. obousměrná výměna informací, tak důležitá: motivátor dostane okamžitou zpětnou vazbu a ví, že „cíl dostal danou informaci přesně, nebo nikoliv. Pokud ne, musí být motivační zpráva zopakována nebo upravena. (Když malé dítě pláče, je to velmi jasný znak motivace: „*Prosím, postarej se o mě.*“ Pokud dítě nedostane náležitou zpětnou vazbu, začne plakat hlasitěji.)

Protože motivace pochází od motivátora, může být i sobecká. (Je tomu tak často u velmi malých dětí. V tom případě to není skutečná sobecká motivace, je to prostě informace: „*Bolí mě břicho, prosím, pomozte mi.*“) Jak se objevují a rozvíjejí schopnosti verbální komunikace, tato čistě sobecká motivace obvykle mizí a je nahrazena slovy „*udělejme něco společně*“, nebo „*prosím, udělejte to, je to pro vás dobré*“. **To znamená, že motivace je obvykle neutrální, objektivní a odráží také zájmy motivované osoby.** Motivace zůstává částečně nevědomá, ale vědomá část se s naším růstem samozřejmě zvyšuje.

Hlavním kanálem pro zprostředkování naší motivace je metakomunikace. Naše gesta zprostředkují naše pocity a je známo, že můžeme zprostředkovat pouze naši vlastní motivaci. Je nemožné někoho motivovat, aby něco udělal, pokud my sami pro to motivováni nejsme. Uvědomit si toto, je nesmírně důležité především pro vůdčí osoby, pokud nejsou sami motivováni, nemohou motivovat ostatní. Proto je metakomunikace nezbytným nástrojem motivace.

Je důležité si uvědomit, že k **motivaci patří emoce a motivace je pocit**. Nemůžeme to udělat jednoduše tím, že druhé straně vysvětlíme, co bychom po ní chtěli. Pokud se o to pokusíme tímto způsobem, **motivace je pryč a jednoduše vysvětlujeme**, proč je něco tak dobrého nebo užitečného tímto či onakým způsobem. **Racionální motivace zde chybí**, je to pak pouhé vysvětlení, jasné přání, rozkaz.

MOTIVACE A MANIPULACE

Charakteristiky motivace se v digitální éře příliš nezměnily. Je pravda, že s obrovským nárůstem elektronické komunikace (prakticky mizí prostor pro metakomunikaci) jsou skutečné nástroje motivace mnohem menší. Základní nástroje a cíle se však nezměnily. Snížení (nebo zničení) metakomunikace v **digitální komunikaci však umožnilo vznik brutální motivace: manipulace**.

Obecně a v základech je motivace a manipulace stejná: obě si přejí, aby druhá strana jednala žádoucím způsobem. Rozdíl je v etice použití: **motivace je etická, manipulace je naprosto neetická**. Představme si příklad vycházkové hole: když je někdo nemocný, pomáhá mu hůl při chůzi. Pokud ji však někdo použije k bezdůvodnému bití jiné osoby, je situace naprosto odlišná.

Existují dva důvody obrovského nárůstu manipulace:

1. Obrovské množství informací, výskyt hromadné komunikace (spíše: hromadných informací). Náš mozek dokáže optimálně zpracovat určité množství informací, a pokud jsme zaplaveni množstvím, které je mnohem větší, účinnost našeho mozku prudce klesá, účinek je podobný tomu, jako bychom informace nedostali vůbec. Množství informací se díky technologiím digitálního věku prudce zvýšilo.
2. Jak již bylo řečeno, elektronická (digitální) komunikace nedává prostor pro metakomunikaci. Ta se vyskytuje pouze při osobní komunikaci. Metakomunikace je nástrojem kontroly důvěryhodnosti motivátora, ale dnes existuje volný prostor pro manipulaci. V digitálním světě není žádný způsob, jak se spolehnout na metakomunikaci.

Manipulace se od motivace liší v několika aspektech:

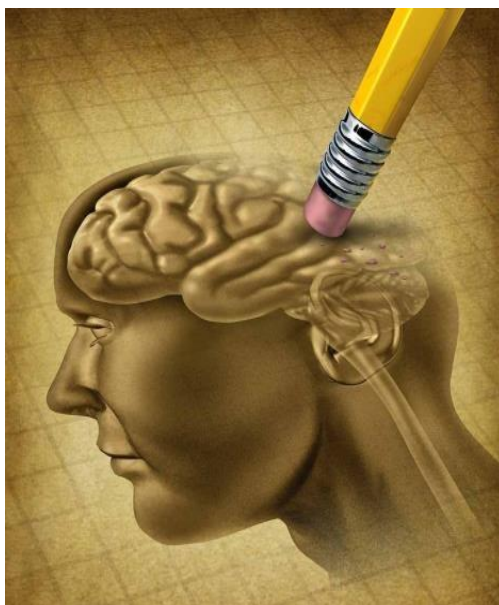
1. Zatímco motivace je většinou nevědomá, manipulace je vždy plně vědomá.
2. Zatímco motivace je prakticky benevolentní a neutrální, manipulace je plně egoistická a zaujatá.
3. Zatímco motivace užívá většinou „jemných“ metod (protože je často nevědomá), manipulace používá brutální a otevřeně nátlakové nástroje.
4. Zatímco u motivace se nechává konečné rozhodnutí na druhé straně, manipulátoři tlačí druhou stranu akceptovat, že navrhované řešení je to „jediné správné“.

Manipulace je úmyslné a egoistické, neetické jednání, kdy se někdo chová právě tak, jak chce motivátor (manipulátor). Je obrovsky rozšířená v politice, v menší míře v obchodní sféře a sporadicky i v osobním životě. (To se však nazývá spíše jako vydírání). Manipulace používá několik nástrojů. V politice je to umlčování opačných informačních zdrojů, úmyslné vybírání pozitivních zpráv (informací) pouze pro jednu stranu a pouze negativní na jiné strany, preference příznivců strany, zatímco oponenti jsou utlačováni, atd. Není divu, že první požadavek na demokracii je svobodný tisk - člověk však musí připustit, že není téměř žádná země, kde by tisk byl skutečně a úplně nezaujatý, neutrální a upřímně informativní.

V obchodní sféře je to zveličování pozitivních vlastností „daného“ produktu, negativních charakteristika a zkušenost s konkurencí atd. Není divu, že „negativní marketing“ a klamavá reklama jsou zákonem zakázány prakticky ve všech vyspělých zemích světa.

Nejbrutálnější a nejnepříjemnější způsob manipulace se nazývá „vymývání mozků“. Používá takové psychologické metody, při které se celá „mentalita“ člověka mění a je nahrazena tou, která je pro manipulátora příznivá. Je to oblíbená metoda všech diktátorů, jako byli Hitler nebo Stalin, ale v dnešní době ji teroristé také často používají.

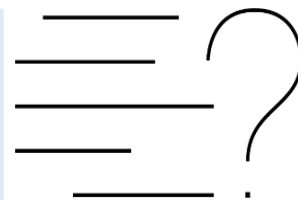
Člověk si musí připustit, že v dnešní době se lidstvo jen stěží dokáže chránit před manipulací. V tomto smyslu je lidstvo v digitálním věku stále dítětem, žádná životní zkušenost, žádné schválené metodiky, žádná masa vzdělaných učitelů, žádní zkušení rodiče - natož prarodiče! Před manipulací není snadné se zcela ochránit. Je to naopak těžké a pracné. Člověk by měl úmyslně shromažďovat informace z různých zdrojů, hodnotit je, zjišťovat možnou pravdu, objektivnost atd. Člověk musí být **mediálně gramotný** - a tato gramotnost se stává stejně důležitá jako je pro člověka čtení, psaní, počítání.

Nedovol, aby se to stalo!

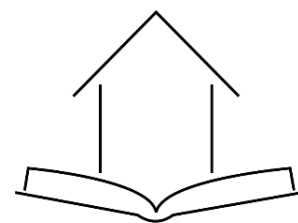
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co je to motivace?
2. Jaká je hlavní charakteristika motivace?
3. Jak obvykle motivujeme?
4. Co je to manipulace?
5. Proč je manipulace neetická?
6. Co můžeme/máme dělat, abychom se vyhnuli manipulaci?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Vysvětli, co je to motivace.
2. Vyber jeden příklad tvé úspěšné motivace.
3. Všiml/a sis někdy, že je s tebou manipulováno. Zkus popsat, co tě k tomuto zjištění vedlo.
4. Popiš neetický charakter manipulace.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Definování mediální gramotnosti ¹⁶

(NAMLE = National Association for Media Literacy Education)

ZÁKLADNÍ DEFINICE

Mediální gramotnost je schopnost **PŘISTUPOVAT, ANALYZOVAT, HODNOTIT, VYTVÁŘET A JEDNAT** za použití všech forem komunikace. Ve své nejjednodušší podobě se mediální gramotnost opírá o základy tradiční gramotnosti a nabízí nové formy čtení a psaní. Mediální gramotnost umožňuje lidem být kritickými mysliteli a tvůrci, účinnými komunikátory a aktivními občany.

Termín „mediální gramotnost“ se často zaměňuje s jinými pojmy souvisejícími s médii a mediálními technologiemi. K objasnění toho, co máme na mysli, když mluvíme o mediální gramotnosti, nabízí NAMLE tyto definice:

- Médiem se rozumí všechny elektronické nebo digitální prostředky a tištěné nebo umělecké vizuální prostředky používané k přenosu zpráv.
- Gramotností se rozumí schopnost kódovat a dekódovat symboly a syntetizovat a analyzovat zprávy.
- Mediální gramotnost je schopnost kódovat a dekódovat symboly přenášené prostřednictvím médií a schopnost syntetizovat, analyzovat a vytvářet zprostředkované zprávy.
- Mediální vzdělávání je studium médií, včetně „praktických“ zkušeností a mediální produkce.
- Výuka mediální gramotnosti je vzdělávací oblast věnovaná výuce dovedností spojených s mediální gramotností.

¹⁶ <https://namle.net/publications/media-literacy-definitions/>

Mediální gramotnost: schopnost PŘÍSTUPOVAT, ANALÝZOVAT, VYHODNOCOVAL, VYTVÁŘET a JEDNAT s využitím všech forem komunikace, je svou povahou interdisciplinární. Mediální gramotnost představuje nezbytnou, nevyhnutelnou a realistickou reakci na složité, neustále se měnící elektronické prostředí a komunikační hojnosti, které nás obklopují. Aby se jednotlivci stali úspěšným studentem, odpovědným občanem, produktivním pracovníkem nebo kompetentním a svědomitým spotřebitelem, potřebují rozvíjet odborné znalosti se stále sofistikovanějšími informačními a zábavními médii, která nás oslovují na více smyslové úrovni, což ovlivňuje způsob, jakým myslíme, cítíme a chováme se.

Dnešní informační a zábavní technologie s námi komunikují prostřednictvím silné kombinace slov, obrázků a zvuků. Proto musíme vyvinout širší soubor dovedností v oblasti gramotnosti, které nám pomohou pochopit zprávy, které dostáváme a efektivně využívat tyto nástroje k navrhování a distribuci vlastních zpráv. Být gramotný v mediálním věku vyžaduje kritické myšlení, které nás zmocňuje při rozhodování, ať už ve třídě, v obývacím pokoji, na pracovišti, v zasedací či volební místnosti.

A konečně, zatímco mediální gramotnost vyvolává kritické otázky týkající se dopadu médií a technologií, nejedná se o hnutí zaměřené proti médiím. Představuje spíše koalici dotčených jednotlivců a organizací, včetně pedagogů, náboženských skupin, poskytovatelů zdravotní péče a občanských a spotřebitelských skupin, kteří hledají osvícenější způsob porozumění našemu mediálnímu prostředí.

VI. ZNALOST A POROZUMĚNÍ GLOBÁLNÍM PROBLÉMŮM V DIGITÁLNÍM VĚKU

A. SVĚT DŘÍVE A NYNÍ

Po prostudování tohoto modulu budou žáci schopni porozumět:

- *co znamená pojem globalizace;*
- *proč je pochopení globalizace nezbytné;*
- *jaké následky globalizace přináší;*
- *jak je globalizace a komunikace propojená.*

Tato úvaha o světových změnách ve vztahu ke komunikaci a informacím vychází z předpokladu, že komunikační technologie a informační zdroje jsou nástroje, které by se uživatelé měli naučit chápat a řídit kvůli stále rostoucímu množství zdrojů, které jsou často nejasné. Pro zlepšení požadovaných znalostí je užitečné pochopit, co vedlo k současné situaci. Tento modul chce prozkoumat dynamiku komunikace a informací před globalizací a po ní prostřednictvím historického výzkumu.

GLOBALIZACE A KOMUNIKACE

Globalizace je současný jev, který lze definovat jako prohloubení globálních sociálních vztahů propojujících vzdálená místa navzájem a přetvářející místní události na události, které se odehrávají tisíce kilometrů daleko a naopak. (Giddens, 1994, s. 70) Zatímco na začátku byla globalizace především ekonomický fenomén, dnes se dotýká každého aspektu našeho života: sociálního, kulturního, politického a technologického. Pochopení toho, že/jak je globalizace výsledkem komunikace, je bezpochyby nutné. Koncept „globální vesnice“, který poprvé představil Marshall McLuhan v roce 1962, je spojen s myšlenkou globalizace a působí na mnoha úrovních, od geopolitické po ekonomickou, od sociální po kulturní.

McLuhhanovu teorii lze shrnout do jeho slavné citace „*médium je zpráva*“. Rádio, telegraf, telefon, televize, počítače jsou podle jeho názoru nositeli stejné zprávy. Od 80. let do 90. let se běžně používal pojem „globální vesnice“ jako vzájemné propojení kultur z různých oblastí světa. Mobilní telefon, kabelové a satelitní televizní vysílání, počítač, e-mail a internet se rozšířily a staly se běžnými, což vedlo k novému vnímání světa a vzdáleností.

Na konci šedesátých let americká armáda díky své široké distribuci superpočítačů naplánovala nepřekonatelný systém komunikace, což znamenalo zrod světové sítě www (world wide web). Na začátku devadesátých let se informace dostupné na internetu staly přístupné zvyšujícímu se počtu uživatelů. Na konci 20. století byl internet kvalifikován ideálním místem pro „virtuální náměstí“, kde lze komunikovat, pracovat a bavit se; World Wide Web tedy byla technickou realizací „globální vesnice“.

S cílem vybudovat historickou chronologii mediálních zkušeností rozdělil McLuhan historii do tří fází odpovídajících různým fázím komunikačního pokroku:

1. *Kmenový věk*: charakterizovaný uchem jako dominantním smyslovým orgánem, zaměřeným na ústní slovo.
2. *Mechanický věk*: charakterizovaný vědou a analytikou. Vyznačený vynálezem tiskařského lisu, kdy zvuky jsou přeměněny na viditelné objekty a dochází k posunu od ucha k oku.
3. *Elektronický věk*: éra okamžité komunikace a návrat do prostředí kmenové sociální dynamiky, v globálním měřítku, kde jsou znovu použity všechny smysly, zejména dotyk.

V postindustriální společnosti se v současné době přesouváme z *informační společnosti* (ve které masmédiá přenášejí zprávy ze zdroje k příjemcům) do *komunikační společnosti* (kde je subjekt zároveň příjemcem a zdrojem zpráv).

EVOLUCE INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ SÍTĚ

Informační a komunikační sítě nemají v minulosti žádné podobné záznamy o množství dostupných nástrojů, přičemž byly přístupné téměř každému, ačkoli statistiky odhalují významné nerovnosti: hojnost a nedostatek informací a komunikace mezi „bohatšími a „méně privilegovanými“. Problém přetížení informacemi a komunikací způsobuje, že je obtížné rozlišovat mezi tím, co je užitečné a co je jen rozptylující nebo matoucí (G. Livraghi, 2004).

V takovém komplexním náhledu může být užitečné vystopovat kroky, které vedly k současné situaci, analyzovat rychlý vývoj některých trendů ve srovnání s pomalým vývojem ostatních, ale především úplné odloučení od minulosti. Malá historická analýza může pomoci k lepšímu porozumění tohoto fenoménu.

Ústní tradice

Lidská kultura nemůže existovat bez komunikace a jedním ze základních rysů lidstva je bohatství a složitost jeho jazyků, kterými je v podstatě „mluvený jazyk“. Neustálé a nekonečné osobní dialogy jsou stále hlavním pilířem komunikačních systémů a bylo by nepopíratelně vážnou chybou zanedbat jejich účinnost a sílu.

Komunikace pravěku z doby kamenné, která byla původně pouze pomocí gest, se postupně vyvinula do mluveného jazyka, který je zodpovědný za globální evoluci člověka. Sochařská, obrazová a rytinová tvorba spojená s ústní komunikací byla nyní interpretována učenci jako první krok k písemným projevům.

Starověké písmo

Vynález písma je přičítán Sumerům (cca. 3500 př. n. l), ačkoli bylo široce prokázáno, že i lidé před vynalezením písma zaznamenávali různé obchodní záležitosti a ekonomický rozvoj na terakotových cihlách. Šlo o ilustrace podobné „ideogramům“, které neměly žádnou ikonickou souvislost s tím, co reprezentovaly.

První písemný systém se vyvinul kolem roku 3500 př. n. l v Mezopotámii a byl založen na ideogramech. Později se stal skutečnou mezinárodně sdílenou metodou psaní. Symboly představovaly myšlenky, objekty, děje, ale ne zvuky. Později, ve starověkém Egyptě a Babylonu, se psaní vyvinulo v akustickou dimenzi: hieroglyfy reprezentovaly nejen objekt, ale také zvuk používaný k vyjádření slova samotného objektu.

Na konci roku 1500 př. n. l. vyvinuli Féničané abecedu tvořenou 22 znaky. Tento psací systém reprezentovaly slabiky, ve které byly zastoupeny pouze souhlásky. Když se Féničané setkali s Řeky, upravili určité souhláskové symboly tak, aby reprezentovaly jejich samohlásky. Tento nový způsob psaní a čtení se brzy stal předkem všech následných psacích systémů v západním světě.

Pokud byla ústní kultura zaměřena na paměť, chirografická kultura mohla existovat bez ní. Kniha je ve skutečnosti považována za umělou paměť, rozšíření mysli. Knihy ve starověku měly často podobu svitku. První knihy byly tvořeny obtáčením papyrusu kolem hůlky. To vše umožnilo zrod skutečných knihkupectví a vydavatelů, kteří se při vydávání jednotlivých spisů spoléhali na písaře. Zrodily se první knihovny, z nichž největší byly knihovny Pergamum a Alexandrie.

Během středověku bohužel zanikla velká literární a filozofická tradice starověkého Řecka a Říma. V Evropě byla gramotnost téměř výhradně vyhrazena církvi, kláštery se staly nejdůležitějšími kulturními centry a dokumenty byly psány latinou na pergamenech.

První nenáboženské dokumenty lze vysledovat až do 13. století díky zavedení papíru, který byl levnější než pergamen. V průběhu středověku hrála ústní tradice i přes mnoho psaných textů zásadní roli v předávání informací a znalostí, což je úloha, která se má s vynálezem knihtisku změnit.

Typografická kultura

Někteří vědci se domnívají, že knihtisk byl největší technologicko-kulturní transformací v dějinách Evropy. Tento vynález, který znamenal konec středověku a začátek moderní éry, lze považovat za „primární historický motor“, který

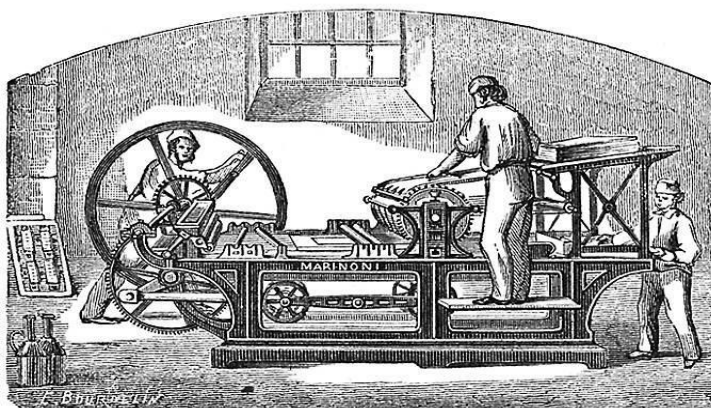

Fig. 3. Machine simple.

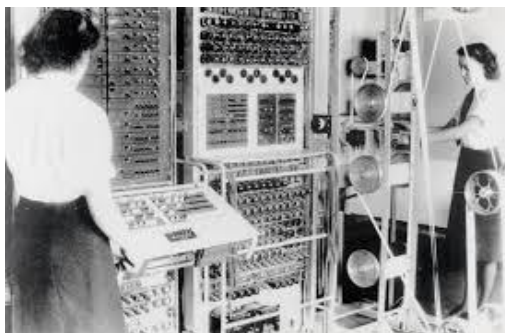
oldbookillustrations.com

ovlivnil vývoj dalších technologií hromadných sdělovacích prostředků. Moderní Evropa měla všechny potřebné požadavky pro rychlý růst této nové metody: zrození lidové řeči spolu s latinským jazykem, zavedení papíru místo pergamenu a přijetí arabských číslic, které nahradily římský číselný systém.

Kultura mechanických a elektronických médií

Informace v tištěných knihách se mohly snadno předávat z ruky do ruky, ale s příchodem telegrafu mohly zprávy cestovat ještě rychleji než posel, protože dálková komunikace již nezávisela na použitém dopravním prostředku. Krátce řečeno, telegraf a telefon představovaly další revoluci v komunikačním systému.

Telegraf je dálkový komunikační systém koncipovaný pro přenos dat (písmena, čísla a interpunkční znaménka) pomocí specifických kódů. Slova jsou transformována do elektrických impulsů (Morseův kód) schopných být přenášeny sítí kabelů. Před koncem 19. století Guglielmo Marconi úspěšně přenášel zprávy v Morseově kódu bez použití kabelů. Poté v druhé polovině 19. století přišel vynález telefonu, který přenášel hlas a nebyl omezen pouze na psané dokumenty.

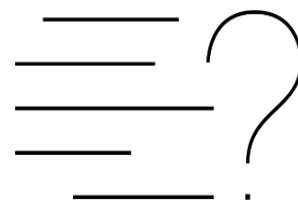

Na počátku dvacátých let byli lidé svědky zrození prvních velkých rozhlasových stanic, které vysílaly pravidelné pořady, a poslech se stal zdrojem zábavy. S příchodem televize bylo prvenství rádia (jako média) vážně zpochybněno. První televizní vysílání se uskutečnilo v roce 1939, ale teprve po druhé světové válce se televize začala prosazovat jako masová médium.

A konečně, vývoj počítače pomocí mikroprocesorové technologie v 70. letech, vývoj snadno použitelného softwaru a rychlé rozšiřování internetu v 90. letech, upravily všechny ostatní komunikační technologie a transformovaly počítač na přístupný nástroj pro všechny, což z něj činí nejvýznamnější médium 21. století.

KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Jaká je definice globalizace.
2. Co je charakteristické pro ústní tradici?
3. Co je charakteristické pro rukopisné tradice nebo chirografii?
4. Co je myšleno typografickou kulturou?
5. Co charakterizuje kulturu mechanických a elektronických médií?

B. GLOBALIZOVANÁ DIGITÁLNÍ SPOLEČNOST

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *proč je digitální společnost globalizovaná;*
- *proč a jak sociální média mění náš život;*
- *jaké jsou vlastnosti digitální komunikace;*
- *jak může digitální komunikace měnit náš mozek;*
- *jak se navzájem ovlivňuje vzdělání a komunikace.*

Vývoj technologií přinesl mnoho změn v lidském životě a mnoho dalších se objeví v budoucnosti. Cílem tohoto modulu je analyzovat intenzivně diskutovanou problematiku, zejména ve světě vzdělávání: komunikaci v digitálním věku a propojení mezi technologií a mezilidskými vztahy.

Nové formy komunikace, e-maily, textové zprávy, chat, sociální média, které doslova nahradily tradiční dopisy a pohlednice, očividně zaujaly především mladé lidi. Tyto způsoby komunikace se používají tak často, že jsou kritizovány: mnozí tvrdí, že mladí lidé riskují ohrožení vztahů mezi vrstevníky a ostatními, protože technologie jsou někdy považovány za překážky mezi jednotlivci. Na druhé straně vývoj technologie umožnil kontakt s mnoha kulturami, překonání nemožnosti fyzického pohybu, poznávání vzdálených světů, řízení vztahů v reálném čase s lidmi ve vzdálených zemích a být vždy online. Z tohoto pohledu se zdá, že komunikace se stala neomezenou a bez bariér.

Ve skutečnosti za zdánlivou izolaci chlapce hledícího na jeho mobilní telefon se může skrývat jeho sklon ke komunikaci a vztahům: možná píše své matce nebo organizuje večer s přáteli, prohlíží univerzitní web nebo čte dobrou knihu. Je proto nesprávné tvrdit, že technologie ruší komunikaci a vztahy, mnohem vhodnější je zvážit možnost, zda zvyhodňuje její rozvoj.

SOCIÁLNÍ MÉDIA A INTERPERSONÁLNÍ VZTAHY

Sociální média mají na rozvoj mezilidských vztahů stále větší vliv. Mnoho párů prohlašuje, že sociální média mají pozitivní vliv, protože mají díky neustálé možnosti výměny zpráv neustálý pocit blízkosti. Existují však také ti, kteří tvrdí, že i když jsou spolu, je jejich partner rozptýlen mobilním telefonem.

Na jedné straně by proto mohlo být užitečné vyškolit lidi v pokročilých věkových skupinách, aby lépe využívali technologie k využívání svých možností; na druhé straně je nutná stejná potřeba odborné přípravy, především pro mládež a mladší skupiny, aby z technologie učinili příležitost a ne omezení: vzdělávat a informovat, aby porozuměli roli technologie jako nástroje, který umožňuje zlepšit a rozšířit vztahy. Nepochybně nemůžeme ignorovat dopady technologického rozvoje na naše životy, ani podceňovat jeho důsledky.

KOMUNIKACE A VÝUKA

Komunikační revoluce, kterou jsme svědky, klade velké nároky na svět vzdělávání a úvahy o antropologickém smyslu této transformace jsou naléhavější než kdy jindy. Pochybnosti vyvolané digitální komunikací spočívají v tom, že ústní příběhy ztrácejí své bohatství. Tyto pochybnosti by nás však neměly vést k tomu, abychom věřili, že už neexistují žádné příběhy, které bychom měli vyprávět, neměli bychom věřit tomu, že upadneme do pastí „my“ (dospělí) a „oni“ (děti internetu a mobilních telefonů).

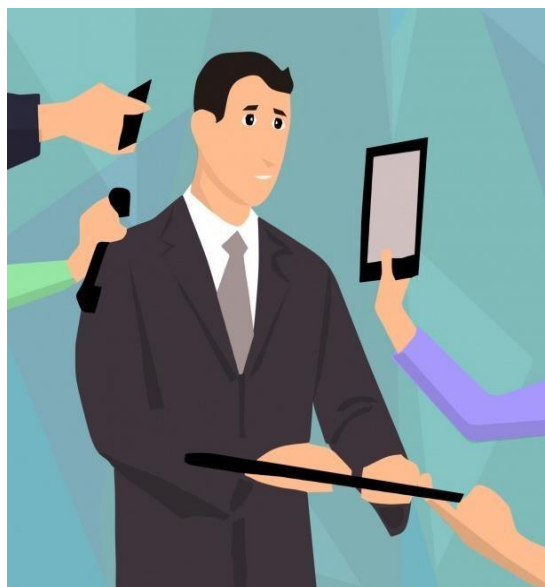
Dnešní komunikační dynamika je obrácena: centralizace médií podporovaná McLuhanem (viz téma 6, modul A), je nahrazena centrálností subjektů. Tradiční divák, který byl v době televize více méně jen pasivní příjemce, se v současném scénáři - kde má komunikace silnou interaktivní strukturu - stává uživatelem, ale zároveň i tvůrcem služeb.

Vzdělávání pro kritické použití a informované využívání mediálních sdělení, které je nyní součástí základního vzdělávání, musí být proto doprovázeno vzděláváním pro zodpovědnou tvorbu samotných sdělení. To vše samozřejmě zahrnuje samotný způsob porozumění mediální výchově a otevírá nové obzory pro vzdělávání pedagogů a učitelů.

VLASTNOSTI DIGITÁLNÍ KOMUNIKACE

Pojďme se podívat na analýzu vlastností digitální komunikace podle syntézy italské univerzitní profesorky Teresy Donì (*Comunicazione digitale e nuovi media: una sfida per l'educazione*).

To, co okamžitě upoutá pozornost je její všudypřítomnost spolu s obnovovací rychlostí. Neustálé a někdy nekontrolované používání počítačů, tabletů a chytrých telefonů neustále mění náš vztah k okolnímu světu a sobě samým. Snadný přístup k informacím a jejich tok vyžaduje průběžné „aktualizace“ myšlení a mobility charakterizované rychlostí a schopností přístupu k více zařízením současně. Jde o takzvaný multitaskingový fenomén, který spočívá v provádění více simultánních činností pomocí různých nástrojů. Pier Cesare Rivoltella, přední italský učenec, poukazuje na to, že ačkoli schopnost dělat několik věcí najednou může být v některých ohledech interpretována pozitivně, představuje i nebezpečí ztráty koncentrace a pozornosti kvůli nepřetržitému posunu od jednoho objektu k druhému. Na tento druhý přístup upozorňuje i neurovědec Daniele J Levitinem, ředitel Laboratoře hudby, poznávání a odborných znalostí na McGillovi University a autor knihy *The Organized Mind: Straightening in Age of Information Overload*, který tvrdí, že multitasking snižuje efektivitu lidí a dokonce snižuje úroveň IQ o 10 bodů.

Další funkcí nových digitálních médií je přenositelnost. Ve skutečnosti stále menší velikost zařízení umožňuje soustředit mnoho různých činností do jediného mobilního telefonu. Je zřejmé, že takový snadný přístup umožňuje větší „soukromou“ spotřebu a pokud jde o děti menší kontrolu rodičů a učitelů. Nová média jsou také interaktivní a participativní. Tradiční komunikační schéma (zdroj – zpráva – pasivní příjemce) je nahrazeno novým schématem, ve kterém se příjemce stává také výrobcem multimediálního obsahu, s neomezenými možnostmi interakcemi a výměnami, což má za následek explozi individuální kreativity, kterou lze sdílet se zbytkem světa.

S ohledem na výše uvedené je globalizace rysem nových médií, jejichž obsah přesahuje hranice. Tento inkluzivní potenciál však znamená odmítnutí účasti těch, kteří unikají „pokrytí“ sítě. Nová média ve skutečnosti paradoxně zdůrazňují generační mezeru a nerovnosti mezi těmi, kteří jsou propojeni a těmi, kteří nejsou. Dále však také mezi těmi, kteří jsou digitálně gramotní, a těmi, kteří nejsou. Naléhavým problémem se proto stává mediální gramotnost dospělých a vzdělávání dětí k jejich vědomému a odpovědnému používání médií.

PERSPEKTIVA: PŘIZPŮSOBIVOST MOZKU

Lidský mozek má mimořádnou schopnost navázat nová propojení mezi svými fyzickými strukturami a být formován zkušenostmi a zážitky. Z tohoto předpokladu vzniká velmi zajímavá reflexe neurovědkyně Maryanne Wolf (*Proust e il calamaro. Storia e scienza del pensiero che legge*): člověk se nenarodil ke čtení a vynález čtení a psaní měl rozhodující roli v reorganizaci lidského mozku, rozšiřující hranice našeho způsobu myšlení a měnící se intelektuální vývoj našeho druhu.

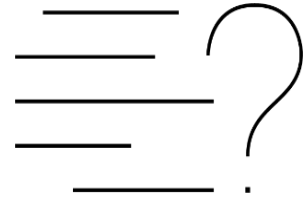
V průběhu let prošel náš mozek neustálými proměnami, které pokračují i v současné digitální fázi. Mnoho lidí se obává nebezpečí z nových technologií a jejich použití. Předpokládají, že používání internetu nahradí tradiční knihy a čtení a vystaví se riziku nezískání hlubších znalostí. To, co nyní zažíváme, je přechod od psané kultury ke kultuře digitální a vizuální, s generacemi čelícími jedna druhé, ve více či méně nutkavém používání nových forem čtení a aktivace mozku při získávání, organizaci a ukládání nových znalostí. Obecně je vnímáno, že se situace vymkla kontrole a nejsme schopni sledovat, co a jak se budou příští generace učit. To je jistě způsobeno obtížemi pochopit nové jevy a také tím, že nemáme potřebnou objektivitu, abychom je mohli analyzovat.

Co tedy dělat? Poučit se z minulosti tomu, jak čelit budoucnosti vhodným způsobem. Evoluce psaní vytvořila kognitivní platformu schopnou zdůraznit právě ty důležité dovednosti (dokumentace, kódování, klasifikace, organizace, internacionalizace jazyka, soběstačnost a jinakost). Stejně jako zrod systémů psaní představoval psychologickou a pedagogickou revoluci, i dnes jsme v pozici, abychom si mohli myslet, že digitální revoluce může osvobodit bezprecedentní síly při vytváření nových myšlenek a při konstrukci našeho budoucího mozku. Děti by neměly mít možnost volby mezi knihami a monitory, mezi tištěným papírem a jinými digitálními médii. My

dospělí bychom měli využít kritickou kapacitu našeho mozku, výsledek naší kultury čtení, vypracovat užitečnou reflexi a připravit se na novinky, které přijdou. Přitom musíme „*vyvinout veškeré úsilí, aby ponoření do digitálních zdrojů nepoškodilo schopnost dětí hodnotit, analyzovat, určovat priority a přemýšlet o tom, co se skrývá v jakýchkoli informacích*“ (M. Wolf, Proust and the Squid: the Story and science of the Reading Brain). Stejně jako by bylo dobré přimět děti, aby si zvykly na přepínání jazykových kódů mezi dvěma nebo více mluvenými jazyky, stejným způsobem by se děti měly učit bi-textuálním a multitextuálním.

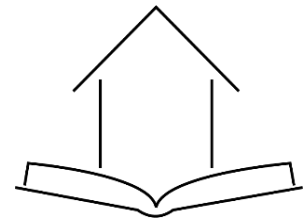
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Představují nové technologie z pohledu mezilidských vztahů bariéry, nebo umožňují jejich překonání?
2. Jaká je dnes role vzdělávání?
3. Pokud v minulosti byla středem komunikační dynamiky média, kdo/co je to dnes?
4. Jaká je charakteristika nových médií?
5. Jaká může být perspektiva čtení v komunikační revoluci, které jsme svědky?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Napiš esej na jednu stranu o znacích globalizace.
2. Zkus najít nějaké informace o tom, jak se v současnosti mění náš mozek.

C. GLOBALNÍ SMÝŠLENÍ, GLOBALNÍ OBČANSTVÍ

Po prostudování tohoto modulu budete schopni porozumět:

- *co je to globální smýšlení;*
- *co je to globální občanství;*
- *jaký je rozdíl mezi nepravdivými a škodlivými informacemi;*
- *jak kontrolovat zdroje informací.*

Definice „globálního smýšlení“ se týká schopnosti jednotlivců porozumět světu, ve kterém žijí a tomu, jak do něj zapadají, jakož i jejich ochoty jednat v globálních otázkách. „Globální občanství je způsob, jakým myslí a chová se aktivní člen globální komunity, který má globální smýšlení a globální kompetence.“

Globální občanství získalo v moderní debatě tak významné místo, neboť mnoho mezinárodních organizací a několik vlád jej přijalo jako strategický cíl ve svých politických programech. Myšlenka globálního občanství se zrodila na konci druhé světové války jako reakce na zvěrstva válečného konfliktu. Svět by ve skutečnosti neměl v budoucnu projít jinou podobnou zkušeností. V důsledku toho se mír mezi národy stal cílem, kterého se má dosáhnout, spolu s uznáním, že lidem musí být zaručena práva bez rasové nebo etnické diskriminace, a tato práva byla proto označována jako lidská práva.

Zrození globálního občanství je spojeno se zabezpečením lidských práv jako statusu, ve kterém má osoba práva nikoli z hlediska státního občanství, jak tomu bývalo, ale jednoduše proto, že patří k lidské rase, a proto se pojem občanství rozšiřuje a začíná být univerzální v celosvětovém měřítku. Inovačním smyslem globálního občanství, a tedy i jeho programu, je umožnit mužům a ženám z celého světa naplnit jejich lidský potenciál, uspokojit jejich základní potřeby a přiznat jejich neodcizitelná práva, zároveň však také plnit jejich globální závazky.

Obsah a cíle globálního občanství se mění s tím, jak se vyvíjí a mění historický, ekonomický a politický světový kontext: v současné době je možné lokalizovat, kterým výzvám bude čelit v nejbližší budoucnosti. Jedna z nejdůležitějších výzev má co dočinění s rostoucí úlohou a přítomností internetu a digitálního světa v našich životech.

Digital

Digital is the...
a computer handling
electronic circuits
media that store
fast electric pu'
roduc

Internet změnil postoje a chování: několik operací, které byly dříve prováděny v režimu offline, se dnes provádí hlavně prostřednictvím sítě. Tím se však vytváří určitá propast mezi lidmi, kteří k ní mají přístup a používají digitální technologii, a ostatními, kteří z ekonomických, sociálních, geografických nebo jiných důvodů jednoduše tuto příležitost nemají. Tento jev se nazývá *digitální propast* nebo *fragmentace*. Tímto výrazem se míní, že ne všichni lidé mají stejné zdroje pro přístup k internetu a ke všem souvisejícím informačním a komunikačním technologiím. Tato propast by se mohla objevit na globální úrovni mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi nebo na místní úrovni - v rámci stejné populace vzhledem k pohlaví nebo věkové skupině. V kontextu celosvětově rostoucí společnosti *založené na technologiích* se informace a komunikace spolu se vztahem mezi občany a veřejnými orgány a způsobem práce přesunuli na web: být outsider znamená méně šancí uplatnit vlastní ústavní práva, a proto stojí za to zvážit tento aspekt.

Shromažďování informací a údajů týkajících se naší osoby, které sdělují něco osobního, nahrané buď námi, nebo někým jiným, se nazývá *digitální identita*. Na jedné straně máme právo znát informace o sobě, které vlastní stát nebo soukromé společnosti, ale na druhé straně jsme odpovědní za to, co my sami uvádíme, a musíme respektovat digitální identitu ostatních lidí a jejich *soukromí*. Ochrana osobních údajů znamená právo na soukromý život a kontrolu osobních údajů.

Zpracování osobních údajů musí dodržovat základní práva a svobody. Prvním krokem k tomu, abychom byli pozorní světoví občané, kteří surfují po internetu, je tedy naučit se to, jak nakládat s vlastním soukromím a soukromím jiných lidí. Všechno, co nahrajeme, vytváří představu o nás, která je definována jako *reputace na webu*: zahrnuje veškeré informace a data týkající se osob, společnosti nebo produktu nalezeného na internetu, ať si toho jsou vědomi či nikoli. Obrázky nebo komentáře mohou mít poškozující efekt i o několik let později, nebo by mohly být nesprávně interpretovány a mohou podmiňovat naše pracovní předpoklady, protože je do značné míry známo, náboroví pracovníci používají tento druh dat tak, aby měli ucelenější údaje o profilu člověka, kterého hodlají zaměstnat.

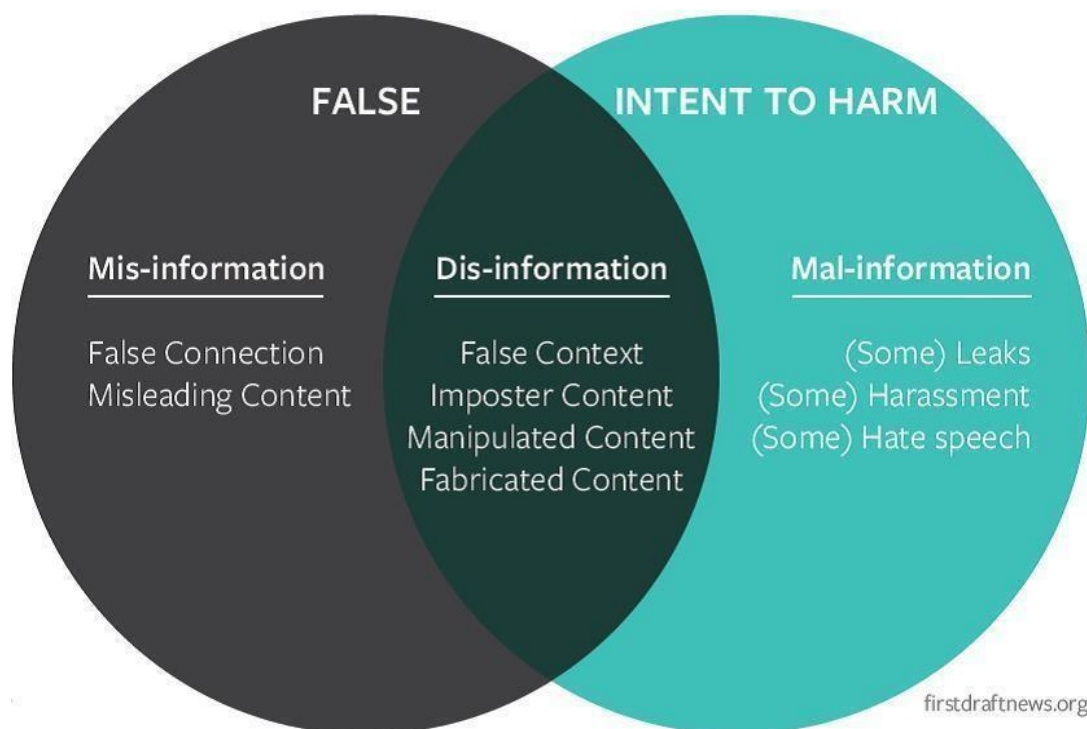
INFORMACE A INTERNET

Pokud jde o informace, globálně smýšlející občan digitální éry si musí být vědom jak řady rizik spojených s obsahem nalezeným na internetu, tak způsobem jeho fungování. Když přecházíme z jednoho webu na druhý, pracují algoritmy na zpracování uživatelského profilu, který spojuje naše data s koupeným zbožím, myšlenkami a kulturou a případnými uživateli sdílející stejné preference, a vytvářejí tak tzv. *filtrační bublinu*. V této bublině najdeme lidi, kteří myslí stejným způsobem a posilují tak často zpřísňování extremismů, ve kterých je těžší otevřeně diskutovat o nalezení řešení. Systémy přizpůsobení ukazují uživatelům, co je koherentní s jejich výběrem. Tím často posilují víru uživatele místo toho, aby pomáhali uživatelům být otevření při tom, kdy čelí různým myšlenkám a názorům. Navíc by tento postoj mohl eskalovat až k *nenávisným příspěvkům a projevům*, které vyjadřují nenávist nebo podporují násilí vůči člověku nebo skupině kvůli negativním stereotypům nebo předsudkům.

V našem každodenním „informačním jídelníčku“ se vždy najde prostor pro video natočené pomocí smartphonu, nahrané uživatelem, protože lidé dnes vytvářejí, vyměňují a sdílejí různé obsahy související s různými předměty: toto se nazývá *obsah generovaný uživatelem* a většinou se liší od toho, co má konkrétní informativní cíl, nazývané jako *občanská žurnalistika*. Občané spolupracují na vytváření a šíření informací bez nutnosti kupovat noviny nebo sledovat jiná média. To však vyvolává důležitou otázku: pokud neexistuje žádná zpravodajská organizace, která by filtrovala obsah, jak je možné se ujistit, že jsou tyto informace pravdivé? To je zásadní argument, který souvisí s hrozbou falešných zpráv (fake news), což je hlavní problém pro vlády na celém světě.

Fake news jsou složitým a komplexním jevem, který ve svém nejběžnějším smyslu odkazuje na vymyšlené zprávy o historických událostech, vědeckých objevech nebo skutečnostech psaných se zvláštním účelem, který nemá říkat pravdu, ale zprostředkovat myšlenku nebo vzbudit reakci. Nicméně protože mnoho jiných druhů falešných informací lze označit za fake news, definice *informační zmatek (information disorder)* se používá k zahrnutí nepřetržitého a chaotického toku obsahu, který může být nepravdivý, či úmyslně i neúmyslně manipulovaný. Lze ji rozdělit do tří tříd: *dis-information, mal-information a mis-information*. Česky se tyto skupiny většinou nazývají souhrnným názvem dezinformace. První skupina se zabývá informacemi úmyslně nepravdivými, které využívají silných pocitů čtenáře. Často to jsou různé informace, které se sdílením dostávají k velké skupině lidí a na jejich šíření vydělávají

peníze různé reklamní společnosti. Druhá se týká manipulace s informacemi, které přímo poškozují osobu nebo celou skupinu lidí. Třetím je neúmyslné šíření dezinformací. To se může stát každému, kdo nekontroluje pravdivost sdílených informací a sdílí je.

Jak je tedy možné odlišit spolehlivý zdroj od falešného? Často se říká, že nejlepším způsobem je procházet pouze weby oficiálních zpravodajských služeb, ale to by mohlo omezit množství znalostí, a proto je lepší se naučit, jak používat vlastní kritické uvažování pro zvažování informací a údajů za účelem identifikace zdrojů. Prvním nástrojem, který lze použít, je *rychlá kontrola faktů (fast checking)*: obsah musí být rozebrán a každé jednotlivé prohlášení musí být analyzováno a poté ověřeno pomocí jiných zdrojů, o nichž je známo, že jsou spolehlivé. Toto je hlavním nástrojem, ale každý občan si může ověřit informace pomocí určitého kontrolního seznamu pro online obsah takto:

1. Odkud informace pochází?
2. Je autentická, nebo zkopírovaná?
3. Kým byla nahrána?
4. Kdy byla vytvořena?

5. Kde byla vytvořena?

Podrobnějším nástrojem je test používaný k řízení spolehlivosti zdrojů zvaný *CRAAP test*. Byl vyvinut Sarah Blakeslee z Kalifornské státní univerzity a skládá se z řady otázek, na které je třeba odpovědět, aby bylo zjištěno, zda je zdroj důvěryhodný. CRAAP je zkratka pro Currency (rozšířenost), Relevance (relevanci), Authority (oprávnění), Accuracy (přesnost) a Purpose (účel).

Currency: včasnost informací

- Kdy byla informace zveřejněna?
- Byla informace revidována nebo aktualizována?
- Je informace pro nás stále aktuální, či ne?
- Jsou odkazy funkční?

Relevance: důležitost informací pro naše potřeby.

- Týká se informace vašeho tématu nebo odpovědi na vaši otázku?
- Kdo jsou zamýšlení čtenáři?
- Mají informace vhodnou úroveň (tj. nejsou příliš jednoduché, či naopak složité pro naše potřeby)?
- Zkontrolovali jste různé zdroje před tím, než jste se rozhodli pro tu, kterou použijete?
- Je možné použít tuto informaci k výzkumným účelům?

Authority: zdroj informací

- Kdo je autor/vydavatel/zdroj/sponzor?
- Jsou uvedeny autorovy iniciály nebo členství v organizaci?
- Jaká je autorova kvalifikace psát na příslušné téma?
- Je zde kontaktní adresa, jako je vydavatelství nebo e-mailová adresa?
- Odkazuje adresa URL na něco o autorovi nebo zdroji? Příklady: com (komerční), edu (vzdělávací), .gov (vláda USA), .org (nezisková organizace), nebo net (sít')

Accuracy: spolehlivost, pravdivost a správnost obsahu

- Odkud informace pochází?
- Je informace podpořena důkazy?
- Byla informace zkontrolována nebo schválena?
- Můžete informaci ověřit i u jiného zdroje, nebo z vlastních znalostí?
- Je psáno nezaujatým pohledem bez emocí?
- Jsou v textu pravopisné či gramatické chyby?

Purpose: důvod, proč informace existuje

- Jaký je účel informace? Informovat? Vyučovat? Prodat? Pobavit? Přesvědčit?
- Dávají autoři/sponzoři jasně najevo své záměry nebo účel?
- Je informace fakt? Náзор? Propaganda?
- Je pohled objektivní a nestranný?
- Existují politické, ideologické, kulturní, náboženské, institucionální, osobní předpojatosti?

Existuje dvacet pět otázek rozdělených podle toho, na které z pěti položek se vztahují, a každé otázce musí být přiřazena známka podle této stupnice:

- 0 = žádná informace, vše špatně, nerelevantní nebo zastaralá informace
- 1 = nekompletní informace, která není jasná, jen mírně relevantní
- 2 = komplexní informace, relevantní, aktualizovaná

Celkové skóre dává představu o spolehlivosti zdroje:

- **50** = spolehlivě důvěryhodný;
- 45 - 49 = excelentní;
- 40 - 44 = dobrý;
- 35 - 39 = platný;
- 30 - 34 = dostatečný;
- méně než 30 = neakceptovatelný.

Abychom mohli provést výše uvedenou nezbytnou kontrolu, musíme být mediálně gramotní!!!

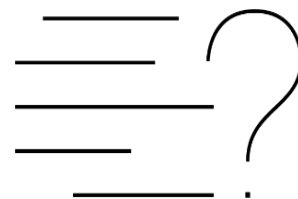
SHRNUTÍ

Globální občanství, jak již bylo řečeno, znamená myslet a chovat se jako aktivní člen globální komunity, a proto je v digitální éře nutné globální smýšlení občanů na takové úrovni, aby dokázali čelit výzvám nového světa, v němž vypuknutí digitální proměnila téměř vše.

Aby mohli občané jednat v globálních otázkách, musí inovovat svůj způsob interakce a naučit se správně používat své kritické myšlení: je to způsob, jak se jen pasivně nepodrobit změnám, ale být vědomými „hráči“ této doby.

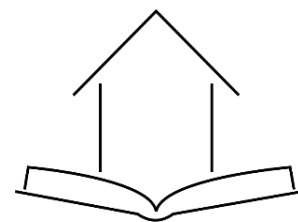
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co znamená pojem *globální smýšlení*?
2. Jak tvoříme naši *digitální identitu*?
3. Co je to *informační zmatek*?
4. Co znamená pojem *kontrola faktů*?
5. Co je to CRAAP test?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Zkontroluj neutrální článek na internetu za pomoci CRAAP testu.
2. Za použití CRAAP testu zkontroluj článek o politice.

VII. OCEŇOVÁNÍ LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI A PRÁV V DIGITÁLNÍM VĚKU

A. RESPEKT K ROZDÍLNOSTI; TOLERANCE

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamená pojem rozdílnost (diverzita);*
- *co je to tolerance;*
- *co znamená pozitivní právo;*
- *jak rozlišovat mezi pozitivním právem a přirozeným právem.*

Společnost je seskupení jednotlivců patřících do skupiny nebo několika skupin, které sdílí stejné hodnoty. Seskupení těchto různých skupin je společnost. Hodnoty se mění od společnosti ke společnosti a často vymezují rozdíly, které jsou obtížné k pochopení pro ty, kteří nepatří do té stejné skupiny: respekt je základ a vyžaduje toleranci.

Tolerance, jeden z hlavních pojmů v politických studiích, má kořeny v latinském slovesu *tolerare* („tolerovat, snášet“), a má jak negativní, tak pozitivní význam: ten první význam vyjadřuje myšlenku, kdy v lidských vztazích by měly být myšlenky a činy tolerované, i když jsou chybné nebo škodlivé; druhý význam se vztahuje k přijetí názorů a chování, které naopak nejsou spojeny s žádným trestným úsudkem.

Ten první význam se vztahuje k víře směřující k mírumilovnému soužití všech náboženských přesvědčení, neboť tolerance reformace se stala klíčovým elementem v občanské výchově a mnoho filozofů o tom diskutovalo. Ve Francii skupina myslitelů, zvaných politici, přijímá myšlenku, že politická sféra musí být oddělena od té náboženské, aby znovu spojila náboženský rozpor s mírumilovným soužitím chráněným politickou autoritou (Michel de l'Hôpital). Michel de Montaigne považoval toleranci za užitečný politický nástroj k udržení míru a vyhnutí se nesprávných myšlenek. Jean Bodin dodal, že pozitivní a racionální náboženské přesvědčení mají společné základy zajišťující vyhnutí se konfliktům.

V roce 1685 John Locke, jeden z nejcitovanějších autorů a filozofů 17. století, napsal *Dopis o toleranci*, v němž tvrdí, že občanské zákony nemohou stanovovat náboženské přesvědčení a státy mohou překazit občanský neklid s přístupy tolerance k různým církvím. Také Voltaire, důležitý filosof osvícenství, vydal *Pojednání o toleranci* (1763), ve kterém tvrdil, že tolerance vychází z našeho lidského stavu: „*děláme chyby, takže musíme odpouštět jeden druhému, abychom žili v harmonii.*“ Od osvícenství byla myšlenka tolerance často spjata se svobodou a rozdělením mezi rozvoj lidských práv a pozitivní právo.

ROZDÍLNOST

Všichni lidé jsou rozdílní, i ti kteří žijí v jedné komunitě – dokonce členové jedné rodiny, se mohou hodně lišit. Tyto rozdílnosti dělají skupinu lidí barevnější. Ze slova „rozdílný“ odvozujeme podstatné jméno **rozdílnost**.

Rozdílnost je velmi pozitivní charakteristika jakékoli lidské skupiny, velké i malé. Rozdílnost je charakteristická také pro všechny živé organismy: živočichy i rostliny. Tato rozdílnost je předpokladem udržitelnosti života na Zemi, neboť neexistují žádné naprosto perfektní struktury, skupina jakýchkoli živých tvorů, které chybují na stejném místě, by znamenalo, že ta skupina je zranitelná, slabá. Rozdíly (což znamená rozdílnost) mají za následek daleko odolnější strukturu, základ pro přežití. (Darwinův princip: „*přežití nejsilnějšího*“ se opírá také o princip, že živí tvorové jsou rozdílní). Přijetí a tolerance rozdílů (rozdílnosti) je jeden ze základních principů každé moderní společnosti.

HODNOTY A ZÁKON

Fakt, že člověk by nebyl schopen žít v neregulované společnosti, vysvětluje, jakou roli hraje zákon v lidských podmínkách a v hodnotě bytí. Vztah daný zákonem je považován za vztah rovnosti, kterou udává zákon. Avšak nemůžeme tvrdit, že každá hodnota je zároveň zákon. Navíc zákon sám o sobě nemůže být považován za hodnotu, ale umožňuje vymezovat dobře identifikované sociální hodnoty v právní formě.

Zákon je systém pravidel, který odráží systém sociálních hodnot. Hodnota neformálně vyjádřená ve formě zákona by neměla žádnou efektivitu v komunitě, stejně jako zákon, který není spjatý se sociálními hodnotami, by nebyl nic než obrovský podvod. Proto zákon je předmětem politické vůle, která ho tvoří, a sociálních hodnot, které následují politickou vůli.

Právní systém a pozitivní právo

Každá skupina potřebuje pravidla, aby řídila vztahy mezi členy komunity samotné; systém pravidel, forem a strategií, skrz které je komunita organizovaná, se nazývá právní systém a jeho cílem je „regulovat“ komunitu. Žádný právní systém není nikdy považován za fixní, ale je výsledkem chování členů samotné komunity, jejich problémů, shod a interpretací vládnoucích tříd.

Právní systém komunity je její zákon tvořený ze systému pravidel, zásad, směřující k regulování organizovaného života komunity. Jsou dané autoritou a vytvořené podle kritérií vytvořených každým právním systémem. Systém pravidel, kterým je každý právní systém vytvořen, reprezentuje pozitivní právo dané komunity.

Právní měřítko by nikdy nemělo být zaměnitelné s morální normou: morální norma je absolutní, autonomní a vlivná pouze v případě, že svědomí jednotlivců akceptuje rozkaz. Právní měřítko má na druhou stranu závaznou sílu, protože je vydané právním systémem.

PŘIROZENÉ PRÁVO

V průběhu historie zde byla vždy myšlenka přirozeného práva interpretována jako řídící síla různých pozitivních práv a systém univerzálních principů. Na rozdíl od pozitivního práva je přirozené právo obecně známé všem, jelikož se týká systému univerzálních hodnot spravedlnosti. Vychází z přirozenosti člověka, což umožňuje poznat skrz intelekt, co má být považováno za správné, a proto platné a závazné.

Přirozené právo vzniká před pozitivním právem daným politickými autoritami, které nemohou nedodržet jeho základy tím, že vytvoří opačná pravidla. Lidská práva patří celému lidstvu a jsou důležitým krokem k míru. Jsou založena na lidské přirozenosti, a jsou proto definována jako přirozená práva, jsou také správně označována za univerzální, protože patří jakémukoli jednotlivci a sahají až za kulturní, ideologické a politické bariéry.

Svoboda a důstojnost lidského bytí jsou považovány za základní hodnoty v občanské společnosti a všechny země se musí zavázat k jejich zabezpečení. Z toho důvodu jsou neporušitelná práva zabezpečena ve Světové deklaraci lidských práv stejně tak jako v Listině základních práv Evropské Unie.

PRÁVO A ETIKA

Podle Aristotela: „ *Etika je větev filosofie, která studuje chování lidského bytí a hodnotící kritéria těchto chování a voleb.*“

Ústavy jsou založeny na základních principech, jako jsou svoboda, rovnost a solidarita. Lidské bytí musí být respektováno v jeho důstojnosti, z toho důvodu je vztah mezi právem a etikou velmi silný. Pokud interpretujeme některé základní etické principy, právo je silně spjato s obecným úsudkem: to je etické chování jednotlivce, které by měl mít každý možnost ukázat. Etické a morální principy jsou inspirující zdroje pro mnohé právní systémy. Ve skutečnosti je mnoho principů daných ve specifické legislativě. Právní systém je založený na sankcích a pokutách v případě neřízení se zákony, zároveň však musí být schopen respektovat lidskou důstojnost skrz soulad s lidskými a občanskými právy.

EVROPSKÁ UNIE: OSVÍCENSTVÍ PRO DIGITÁLNÍ ETIKU

Jaké limity zajišťují v době, která se vyznačuje rostoucím významem digitálních identit, dodržování základních hodnot uznávaných pro lidské bytosti? Ochrana osobních dat na digitálním poli hraje momentálně důležitou roli, jak v celosvětové debatě o občanských právech, tak pro Evropskou unii. Každý jedinec může prožít svou vlastní existenci tak, jak sám preferuje, a může si vybrat, které informace jsou pro něj důležité a které ne. Každý má osobní život, jiný od toho sociálního a veřejného, což musí být respektováno ostatními a zajištěno státem (právo na soukromí). Soukromí se stává nejlepším obranou informačního organismu, který se nachází v info-sféře.

Je samozřejmé, že se etické myšlení v digitální době stává nutností. Evropa dláždí cestu diskuzi na ochranu osobních dat, které určují cestu, kterou je třeba následovat všem zemím na světě.

EVROPA A PRÁVO OCHRANY DAT

Osobní ochrana dat je v dnešní společnosti velmi důležitá a musí být zajištěna, proto je potřeba nařízení k ochraně občanského práva na jejich ochranu nezbytná. Podle legislativy, která reguluje toto právo, může každý jednotlivec tvrdit, že jeho osobní data jsou sbírána a zpracována třetími stranami pouze v souladu s pravidly a principy nastavenými zákony Evropské unie a země odkud daná osoba pochází. Ochrana osobních dat je uchovávaná v různých mezinárodních regulovaných směrnicih Evropské unie a jednotlivými státy EU.

Článek 8 EU Listiny práv zmiňuje právo na ochranu osobních dat:

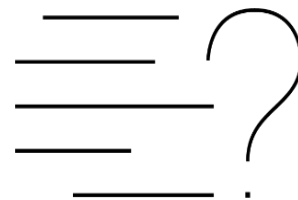
1. Každý má právo na ochranu osobních dat, které se ho týkají.
2. Taková data musí být zpracována přímo pro specifické účely a na základě souhlasu osoby, které se to týká nebo na jiném legitimním základě daným zákonem. Každý má právo na přístup k datům, které jsou o něm nasbírány, a má právo je upravit.
3. Soulad s těmito pravidly by měl být předmětem kontroly nezávislou autoritou.

Díky Lisabonské dohodě se toto právo stalo samostatným základním právem.

Nové evropské nařízení týkající se ochrany jednotlivců ohledně zpracování osobních dat, stejně tak jako volného oběhu dat, bylo vydáno 2016 a vstoupilo v platnost pro státy EU v květnu 2018.

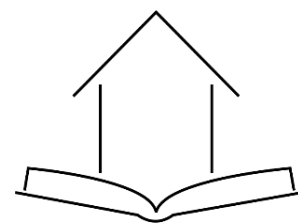
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Co znamená pojem *tolerance*?
2. Co politikové schválili?
3. Definuj pojem *právní systém*.
4. Uveď rozdíly mezi *pozitivním právem a přirozeným právem*.
5. Jak jedná EU, aby chránila právo ochrany osobních dat?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Napiš jednostránkovou esej o tom, jak se tolerance a kritikové navzájem vylučují.
2. Napiš maximálně jednostránkové vysvětlení, proč by měla být osobní data chráněna.

B. OSOBNÍ, SKUPINOVÉ, NÁRODNÍ HODNOTY

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamená pojem hodnota;*
- *co je to hodnotový systém;*
- *jaká jsou základní lidská práva;*
- *co máme na mysli pod pojmem generace lidských práv.*

HODNOTY

Hodnoty jsou soubory principů, činů, prvků chování, pravidel nebo skupinových měřítek a jejich směrnic. Jako vždy jsou hodnoty sestaveny z pozitivních prvků, ale plný soubor hodnot může obsahovat také negativní komponenty (jako „nezabij“, „nelži“, „nekrad“ atd.) Hodnoty se mohou lišit z osoby na osobu a ze skupiny na skupinu. Pouze ty nejzákladnější hodnoty zůstávají stejné po dlouhou dobu, jako např. Desatero přikázání pro křesťany.

Hodnoty (běžné hodnoty nebo sdílené hodnoty) jsou nejsilnějším pojítkem, které drží skupinu, malou či velkou, pohromadě. Jsou zde sdílené hodnoty v rodině, v komunitě, v zemi, v Evropě – a sdílené jsou i všeobecné celosvětové hodnoty. Takové běžně sdílené hodnoty jsou mimo jiné demokracie, zákon a lidská práva. V následující části si objasníme princip lidských práv.

Je důležité poznamenat, že nejen lidská práva patří ke sdíleným hodnotám, ale zařazujeme sem také závazky nebo odpovědnosti. (Závazky – nebo povinnosti – jsou dané zákonem a mohou být vynuceny; odpovědnosti jsou dané morálkou dané komunity, a ačkoli nejsou vynutitelné, může být „potřeba komunity = společnosti“ dokonce silnější než zákon. Ve starověké řecké tragédii „Antigona“ od Sofokla, nepsané právo pohřbit mrtvé bylo chápáno Antigonou jako silnější než zákon krále nechat mrtvého nepohřbeného. Porušením tohoto zákona musela zaplatit životem.)

V únoru 2019 UN generální sekretář Antonio Guterres měl proslov na Ženevském soudě v zahajovací den 40. zasedání Rady pro lidská práva. Řekl, že navzdory faktu, že lidská práva jsou pod palbou „v mnoha částech planety“, neztrácel naději díky

pokroku silných hnutí bojujících za společenské právo. „*Program pro lidská práva ztrácí vliv na mnoha částech planety, ale já neztrácím naději. Vidíme problémové trendy, ale také silné hnutí pro lidská práva a společenské právo.*“ Na co poukazoval? Jeho zájem se týkal aktuální situace lidských práv, pokračujících změn jak pro, tak proti ochraně lidských práv. Ale co je lidské právo? Vraťme se o krok dozadu, abychom tomu lépe porozuměli.

LIDSKÁ PRÁVA

Lidská práva jsou základní práva a svobody, které patří každému člověku: jde o historickou „realitu“, ačkoli v minulosti nebyla vždy uznávána a změnila se v průběhu času. Jak italský filosof práva a politických věd Norberto Bobbio řekl, lidská práva jsou práva „historická“: jsou přirozená a uznávána politickou autoritou, patří všem, ale nebyla vždy rozšířena všem. Obvykle jsou lidská práva zrozena z výzvy k autoritě, která je popírá, ale pak musí být obhájena státem, aby mohla být dopřána všem.

Jak napsal J. Maritain: „*Dohodneme se na právech za předpokladu, že se nás neptají proč.*“ Tvrdí, že i když je důležité poskytnout rozumný podklad pro lidská práva, musíme nalézt praktickou shodu mezi lidmi různých idejí a filosofií.

Mezi nejvýznamnější dokumenty v ustanovení lidských práv zařazujeme Magnu Chartu podepsanou roku 1215 králem Johnem z Anglie, ve které musel akceptovat hranice své síly, Americkou deklaraci nezávislosti z roku 1776 a Francouzskou deklaraci práv člověka a občana z roku 1789.

IN CONGRESS, JULY 4, 1776.
A DECLARATION
 BY THE REPRESENTATIVES OF THE
UNITED STATES OF AMERICA,
 IN GENERAL CONGRESS ASSEMBLED.

WHEN in the Course of human Events, it becomes necessary for one People "to dissolve the Political Bands which have connected them with another," and to assume among the Powers of the Earth, the separate and equal Station "to which the Laws of Nature and of Nature's God entitle them," a decent Respect to the Opinions of Mankind requires "that they should declare the causes which impel them to the Separation.
 We hold these Truths to be self-evident, "that all Men are created equal," "that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights," that among these are Life, Liberty, and the Pursuit of Happiness--That to secure these Rights, Governments are instituted among Men, "deriving their just Powers from the Consent of the Governed," that whenever any Form of Government becomes destructive of these Ends, "it is the Right of the People to alter or to abolish it, and to institute a new Government, laying its Foundation on such Principles, and organizing its Powers in such Form, as to them shall seem most likely to effect their Safety and Happiness." Prudence, indeed, will dictate that Governments long established should not be changed for light and transient Causes; and accordingly all Experience hath shewn, that Mankind are more disposed to suffer, while Evils are sufferable, than to right themselves by abolishing the Forms to which they are accustomed. But when a long Train of Abuses and Usurpations, successively have fallen upon a People, such a Course of Unjust Actions, evinces a Design to reduce them under absolute Despotism, it is their Right, it is their Duty, to throw off such a Government, and to institute new Legislation, by which a firm and reasonable Foundation may be laid for the future Peace and Security of the People.

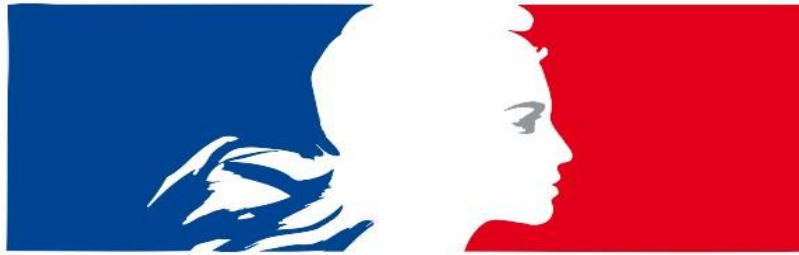
Moderní koncept občanství může být odvozený z těchto dokumentů jako pouto mezi státem a lidmi, kteří žijí s právy a povinnostmi (držitel práva a nositel povinností). Až do 2. světové války byli lidé považováni za občany státu, a proto jim byla dopřána práva, zatímco po této hrozné události bylo obecně akceptováno, že jednotlivec má nějaká práva jako lidská bytost s důstojností, jak je psáno ve Všeobecné deklaraci lidských práv přijaté Valným shromážděním Spojených států v roce 1948.

Eleanor Rooseveltová s anglickou verzí Všeobecné deklarace lidských práv

ČTYŘI GENERACE LIDSKÝCH PRÁV

Po Všeobecné deklaraci uplynulo třicet let a téma lidských práv už nebylo řešeno. Koncem 70. let vzrostl o tuto otázku nový zájem. V roce 1977 Karel Vasak, v České republice narozený francouzský právník, publikoval esej, ve které navrhl rozdělení lidských práv do tří generací, opakující strojek hodinek francouzské revoluce: Liberté (svoboda, „občanská a politická“ nebo práva „první generace“), Egalité (rovnost, „socio-ekonomická“ nebo práva „druhé generace“) a Fraternité (bratrství, „kolektivní“ nebo práva „třetí generace“).

Liberté • Égalité • Fraternité

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

První generace lidských práv, neboli občanských a politických, má kořeny v problémech 18. a 19. století směřujících k osvobození od autoritativního utlačování prosazovanému jak buržoazií odkazující na liberální ideologii, tak hnutím pracujících požadujících více důkladného zapojení do státní vlády. Práva jsou považována za negativní svobody, protože poskytují jistý druh ochrany od státního zásahu do soukromé sféry občanů a je omezeno množství akcí, které občan může vykonat uvnitř svého státu. Proto mezi práva první generace patří právo na život a spravedlivý soud, svobodu projevu, náboženství, rovnost před zákonem a volební práva.

Druhá generace lidských práv řeší socio-ekonomickou sféru občanského života (jak žít a pracovat společně). Stala se mnohem jasněji definovanou mezi koncem I. světové války a Velkou krizí roku 1929, neboť měla pomoci většímu množství lidí trpícímu ekonomickými nerovnostmi. Tato práva vyžadují, aby stát garantoval rovné podmínky a zacházení všem členům společnosti. Obsahovalo právo být zaměstnaný ve spravedlivých a příznivých podmínkách, právo na jídlo, bydlení a zdravotní péči, stejně tak jako sociální bezpečnost a dávky nezaměstnanosti. Přijetí těchto sociálních práv určuje zrození nového modelu státu: státu blahobytu, ve kterém je garantován minimální standard na žití pro všechny občany, zahrnující zdravotnictví, vzdělání a služby sociálního zabezpečení.

Extrémní chudoba lidí v některých zemích světa, války, ekologické a přírodní katastrofy zvýšily povědomí a zájem o globální problémy. Hlubší pochopení různých druhů překážek, které narušují naplnění první a druhé generace práv, vedlo k takzvané

třetí generaci práv. Říká se jim také práva solidarity, neboť zahrnují právo na rozvoj, mír, zdravé životní prostředí a sebeurčení. Ne jednotlivé státy, ale mezinárodní komunita se snaží chránit tato práva, a to se projevilo na konci 2. světové války.

Od druhé poloviny 21. století, se začala objevovat nová generace práv, daleko různorodější než ta předchozí. Byla spojená s rozvojem nových technologií či s takzvanou čtvrtou průmyslovou revolucí. Mluvíme o **čtvrté generace práv.** Odráží zde rizika spojená s novými schopnostmi v digitální době jako je problém soukromí, problematika emocionální umělé inteligence nebo jádro biomedicínské technologie jako je genetické inženýrství. Zařazujeme sem právo na neznečištěné prostředí, soukromí, ne-geneticky upravené dědictví, bezpečný síťový přístup a daleko víc: obecně řečeno, právo na trvale udržitelný rozvoj budoucích generací.

GLOBÁLNÍ OBČANSTVÍ

Neexistuje přesná definice pro tento výraz, neboť jde o práci v procesu, která navazuje na rozvoj telekomunikačních technologií. Globální občanství není novým typem občanství, ale různými způsoby zapojení, interakce nebo uplatnění práv občanů digitální doby.

VÝZVY

Náplň a cíle globálního občanství se vyvíjí, protože se mění světově historický, politický a ekonomický kontext, tedy nové výzvy, kterým je třeba čelit v blízké budoucnosti. Můžeme třeba požadovat právo na vodu a vhodný potravinový přísun, digitální propast a přístup k síti, právo na trvale udržitelný rozvoj.

V roce 2016 Spojené národy prosadili agendu 2030 pro trvale udržitelný rozvoj s následujícími 17 cíli:

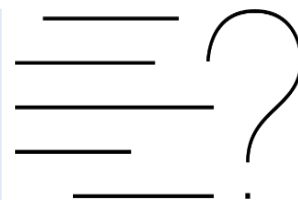
- Cíl 1 : Konec chudoby ve všech formách a všude.
- Cíl 2: Konec hladu, dosáhnoutí potravinového bezpečí a zlepšené stravy a podpora trvale udržitelného zemědělství.
- Cíl 3: Zajistit pro všechny v každém věku zdravý život a poskytnout blahobyt.
- Cíl 4: Zajistit pro všechny všeobecnou a slušnou kvalitu vzdělání a podpořit celoživotní vzdělávací příležitosti.
- Cíl 5: Dosáhnout genderové vyváženosti a zplnomocnit všechny ženy a dívky.
- Cíl 6: Zajistit pro všechny dostupnost a udržitelné hospodaření s vodou a zdravotnictví.
- Cíl 7: Zajistit pro všechny přístup k dostupné, spolehlivé, udržitelné a moderní energii.
- Cíl 8: Podporovat pro všechny trvalý, všeobecný a udržitelný ekonomický růst, plnou a produktivní zaměstnanost a slušnou práci.
- Cíl 9: Vystavět pevnou infrastrukturu, podpořit všeobecnou a udržitelnou industrializaci a inovaci.
- Cíl 10: Zredukovat nerovnost uvnitř a mezi zeměmi.
- Cíl 11: Učinit města a lidské osady všeobecné, bezpečné, odolné a udržitelné.
- Cíl 12: Zajistit udržitelnou spotřebu a produktivní strukturu.
- Cíl 13: Okamžitě reagovat na boj s klimatickými změnami a jejich dopady.
- Cíl 14: Udržet a udržitelně používat oceány, moře, námořní zdroje pro udržitelný rozvoj.
- Cíl 15: Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využití pozemských ekosystémů, udržitelně vést lesy, bojovat proti desertifikaci a zastavit a zrušit ztrátu biologické různosti.
- Cíl 16: Poskytnout pro všechny klidnou a všeobecnou společnost pro udržitelný rozvoj, poskytnout přístup ke spravedlnosti a vystavět efektivní, právně odpovědné a všeobecné instituce ve všech stupních.
- Cíl 17: Posílit prostředky realizace a oživit globální partnerství pro trvale udržitelný rozvoj.

Sustainable Development Goals

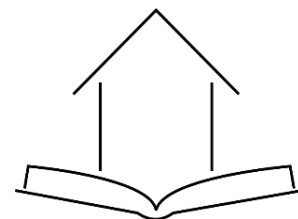
KONTROLNÍ OTÁZKY:

1. Co je lidské právo?
2. Jaká je první generace lidských práv?
3. Jaká jsou práva druhé generace?
4. Co je mimořádného na třetí generaci lidských práv?
5. Jaké jsou hlavní cíle, které mají být naplněny do roku 2030?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Obecně popiš termíny svého vlastního systému hodnot.
2. Zkus obecně zformulovat termíny práv studentů ve škole.

C. EVROPSKÉ A SVĚTOVÉ HODNOTY

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *jaké jsou Evropské hodnoty;*
- *co znamená pojem světové hodnoty;*
- *jaký je rozdíl mezi evropskými a světovými hodnotami;*
- *proč byla Římská dohoda, podepsaná v roce 1957, tak důležitá.*

Myšlenka samostatného evropského státu byla předmětem úvahy filosofů, jako je Kant, spisovatelů jako je V. Hugo nebo politiků jako je G. Mazzini. Počátky systematizace unie evropských států nalezneme v poválečném období. Rozdíly mezi národy a politické soupeření vždy bránily jeho konkrétnímu uskutečnění. Globální konflikty uvrhly i vítězné země ekonomicky i politicky do chudoby, takže byly stále více závislé na amerických a asijských silách. Po 2. světové válce lidé začali chápat, že Evropa už nebude schopna řešit další podobné tragédie, proto bylo nezbytné začít pracovat na evropské jednotě.

Z kulturního, náboženského, sociálního a politického hlediska je Evropa, kterou dnes známe, výsledkem dlouhého a komplexního historického řetězce událostí. 9. května 1950 francouzský ministr zahraničí Robert Schuman pronesl řeč, která byla zapsána v historii jako „*Shumanova deklarace*“. Předpovídala nadcházející rivalitu mezi Francií a Německem. Potřeba spojit zdroje byla podtržena průmyslovými a hornickými společnostmi dvou zemí, jedním z důvodů, které je vedly k válce. Kdyby se Schuman domníval, že byla odebrána výlučná kontrola nad těmito zdroji, bylo by možné vyhnout se dalším válkám v Evropě.

EUOS (Evropské uhelné a ocelové společenství), **zrozené v roce 1951**, ke kterému se připojila nejen Francie a Německo, ale také Benelux a Itálie, je komunita, která měla hrát dominantní ekonomickou roli a měla garantovat stabilní růst zemí, které se k ní připojí. V praxi nejdůležitějším opatřením v této dohodě byla eliminace celních povinností mezi členy států.

S Římskou dohodou v roce 1957 bylo založeno Evropské hospodářské společenství. Dohodu podepsaly stejné země, které se předtím spojili při vzniku EUOS. Jeho založení mělo podpořit rozvoj ekonomie členských států, zlepšit standard života populace a rozvinout vztahy mezi státy, volný pohyb lidí, služeb a podnikatelů.

Podepsání Římské dohody

Evropské hospodářské společenství se se vstupem nových zemí postupně rozšířilo. Výhod pro občany je mnoho: mohou si vybrat místo bydliště i zaměstnání v jednom ze spojeneckých států; vzdělávací a profesionální kvalifikace jsou platné ve všech zemích společenství; platba daní za převoz zboží z jednoho státu do druhého není povinná.

Členské země jsou také zavázány ustálit pracovní podmínky s určitým závazkem ochrany a obrany životního prostředí, rozšířit spolupráci na vědeckém poli a technologickém výzkumu.

Dalším důležitým krokem k politickému zapojení bylo podepsání **Maastrichtského paktu v roce 1992**, se kterým se zrodila **Evropská unie**. Souhlasy umožnily pro ekonomickou a monetární unii společnou zahraniční politiku a perspektivní společnou obranu, větší závazek ke spolupráci na poli práva a vnitřní politiky a zavedení evropského občanství pro všechny obyvatele Unie. Důležitou částí Maastrichtského paktu je Shengenská dohoda, která poskytuje zrušení kontrol na vnitřních hraničních přechodech, aby usnadnila volný pohyb osob mezi státy.

S Maastrichtským paktem byla zřízena také Monetární dohoda, s přijetím společné evropské měny od roku 1999, eura, které plně nahradilo měny jednotlivých států. Její zavedení se potýkalo s několika překážkami politického a ekonomického charakteru. Pro jednotlivé země nebylo jednoduché vzdát se své měny, symbolu suverenity svého vlastního státu. Kvůli tomu ne všechny státy patřící do Unie přijaly jednotnou měnu (Velká Británie, Dánsko, Švédsko a některé další země EU stále ještě nepřijali euro.)

V květnu 2004 se 10 zemí, téměř všechny z východní Evropy, staly součástí EU. Aby se mohly připojit k Unii, musely tyto země ukázat, že mají fungující tržní politiku, že mají stabilní demokracii a že garantují svým občanům respektování lidských práv a ochranu menšin.

CHARTA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE

Se zvětšením Evropské unie byla silně pocíťována potřeba jasně definovat práva a povinnosti evropských občanů. Znamenalo to definovat evropské občanství. **V červnu 1999 Kolínská evropská rada** uznala za vhodné dát dohromady v Chartě základních práv uznaných EU práva na úrovni EU. Aby jim dala větší viditelnost, zahrnula Evropská rada do Charty základní principy uchované v Evropské úmluvě práv z 50. let 20. století, jež vyplývala z konstitučních tradic společných zemím EU. **Charta byla sestavena Úmluvou a byla uvedena v platnost 7. 12. 2000 v Nice.**

V prosinci 2009, s nástupem Lisabonské dohody, byly Chartě dány stejné zavazující právní vlivy jako mezinárodním dohodám. Charta nedává EU obecné právo zasahovat do všech případů porušení základních práv národními autoritami: to se připisuje členským státům, a to výhradně v realizaci zákona Unie. Členské státy mají velmi širokou národní regulaci základních práv, což je zaručeno národní jurisdikcí.

OBSAH CHARTY ZÁKLADNÍCH PRÁV

Charta obsahuje úvodní předmluvu a 54 článků seskupených do 7 kapitol:

- Kapitola I: **důstojnost**. Chrání právo na život a zakazuje mučení, otroctví, trest smrti, eugenické praktiky a klonování lidí.
- Kapitola II: **svoboda**. Mimo jiné zahrnuje právo na svobodu a bezpečnost, respekt soukromého a rodinného života, svobodu myšlení, vědomí a náboženství, svobodu vyjádření a informací, začlenění osob, ochranu osobních dat a právo na azyl.
- Kapitola III: **rovnost**. Potvrzuje právo na rovnost před zákonem, zákaz jakékoli formy diskriminace, včetně sexuální, rasové, etnické nebo sociálního původu, politických nebo jiných názorů. Zahrnuje také dětská práva a práva starších.
- Kapitola IV: **solidarita**. Zahrnuje sociální práva a práva pracujících, včetně práva na spravedlivé a vyrovnané pracovní podmínky, ochranu v případě nespravedlivé výpovědi, právo na zdraví, sociální a domácí asistence.
- Kapitola V: **státní příslušnost**. Rozumí se tím různá administrativní práva jako je právo na dobrou administrativu a přístup k dokumentům.

- Kapitola VI: **spravedlnost**. Zahrnuje právo na efektivní léky a nestranný soud, presumpci nevinny a právo na obhajobu, to vše navíc k principům zákonitosti a úměrně zločinům a trestům.
- Kapitola VII: **obecné zaopatření řídicí ztvárnění a aplikaci Charty**. Zahrnuje články interpretace a rozsah aplikace Charty.

Ze všech tragédií, které Evropu potkaly, se EU naučila hodnotám přijetí, míru, rovnosti a koexistence. Je mnoho lidí, kteří věří, že EU je tvořena mosty, ne hradbami, mírem a ne válkou, rovností a sociální inkluzí. Země práv, blahobytu, kultury a inovace.

EVROPSKÉ KULTURNÍ DĚDICTVÍ

Přemýšlíme o dědictví jako o něčem, co patří minulosti, ale vyvíjí se vlastně skrz náš způsob vázání se k němu. Kulturní dědictví je soubor krajin, názorů, předmětů a uměleckých děl, činů, myšlenek, to vše vytváří kulturu a zdroje. Kulturní dědictví jednotlivého státu hraje důležitou roli ve výstavbě budoucnosti Evropy. Tím, že se staráme o kulturní dědictví, můžeme objevit naše odlišnosti a začít mezikulturní rozhovor o tom, co máme společné.

Lisabonská dohoda klade velkou důležitost na kulturu: v předmluvě dohody o EU je jasný odkaz na přání být inspirován „kulturním, náboženským a humanistickým dědictvím Evropy“. Mezi prioritními cíli EU je závazek respektovat „bohatství její kulturní a lingvistické rozdílnosti a sledovat ochranu a rozvoj Evropského kulturního dědictví“ (Článek 3 EU dohody).

Možnost dát život evropskému občanství také závisí na uznání kulturního dědictví společného pro Evropany, v možnosti stimulovat smysl sounáležitosti, který sahá až za národy a může nabídnout základ pro nové formy identity a občanství. Vzestup a

přenos dědictví vytváří paměť komunity s ohledem na přírodní, sociální a kulturní prostředí, ve kterém žije. Kulturní bohatství Evropy leží v oblasti jejich projevů na různých náboženských stupních, které ji tvoří a kterých si je evropský zákonodárce plně vědom. Mělo by se pamatovat také na stejnou Chartu práv z Nice 2000, která znovu potvrzuje, že rozvoj hodnot Unie nemůže být na úkor „*kultur a tradic lidí Evropy*“.

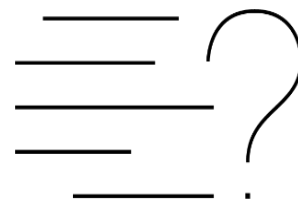

Ochrana kulturního dědictví je základním předpokladem pro zachování sociální identity různých lidí. Kulturní rozdílnost může být chráněna a podporována pouze pokud lidská práva a základní svobody jako je svoboda vyjádření, informací a komunikace, uznání rovné důstojnosti a respektu všech kultur, včetně těch minorit, budou garantovány.

Se vznikem globálního občanství byl také vyzdvižen problém globálních hodnot. Ve skutečnosti existence zájmů, které jsou sdíleny všemi lidmi a národy na světě, ukázala globální zájmy (jako jsou klimatické problémy, komunikační pravidla a síťová etika Digitální doby, světová lidská práva, atd.). To se podílelo na vytvoření globálních hodnot a později dalo vznik „globálnímu občanství“. Tyto globální problémy se zabývají každou lidskou bytostí, a ačkoli ne každé lidstvo je jednotné v interpretaci a následování globálních hodnot, ukázali se dostačující k přínosu globalizace a globálních hodnot, globálnímu občanství.

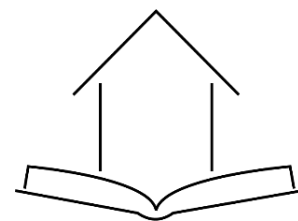
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Jaký byl první milník v rozvoji Evropské unie.
2. Jaké dohody byly očekávány s podpisem Maastrichtského paktu?
3. Co je Charta základních práv EU?
4. Co znamená kulturní dědictví?
5. Jak může být evropské kulturní dědictví chráněno?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Napiš krátkou esej o tom, jaká by byla Evropa bez Římské dohody.
2. Napiš krátkou esej o tom, jaká by byla Evropa bez Maastrichtského paktu.

VIII. DEMOKRACIE, PRÁVO, SPRAVEDLNOST, ROVNOST, PRÁVNÍ STÁT

A. DEMOCRACIE - BRZDY A ROVNOVÁHY

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co znamená demokracie;*
- *co jsou tzv. brzdy a rovnováha demokracie;*
- *proč se objevují a jak důležité jsou.*

HODNOTY

Každý z nás je součástí společenství lidí, nikdo není na světě sám. Abychom však mohli jako společnost fungovat, je potřeba řídit se podle určitých pravidel. Ta mohou být psaná (zákony), ale také nepsaná. V průběhu staletí se společnosti (zejména západní civilizace) domluvily na určitých hodnotách, které by měly řídit naše jednání doma, ve škole i ve veřejném životě a v konečném důsledku vést k tomu, abychom byli platnými členy společnosti a dokázali vycházet s druhými, ale také abychom se mohli aktivně účastnit veřejného života, což je jeden z podstatných rysů demokracie.

Mezi tyto hodnoty patří svoboda jednotlivce, rovnost všech lidí (před zákonem, v práci, atd.), vzájemný respekt, tolerance, zodpovědnost, právní stát a principy demokracie.

Důraz na tyto hodnoty musíme klást samozřejmě také v současnosti, kdy jsme díky technologiím a hlavně sociálním sítím v kontaktu s ostatními více než kdy dříve.

Aktivita: Ke každé hodnotě zkus uvést konkrétní příklad ze života.

DEMOKRACIE

Demokracie je forma vlády, v níž *veškerá moc náleží lidu*, který se buď přímo, nebo prostřednictvím zástupců, podílí na navrhování a přijímání zákonů, jimiž se řídí společnost. V současnosti se s tímto státním zřízením můžeme setkat ve většině vyspělých zemí světa, včetně téměř všech států Evropy.

Významný britský státník Winston Churchill s oblibou říkával, že demokracie zdaleka není dokonalá a má spoustu chyb, ale ze všech způsobů vlády, které lidstvo zatím vymyslelo, je ten nejlepší. Demokracie skutečně není systém, který by fungoval sám od sebe automaticky a bez chyb. Jsou k ní zapotřebí lidé, a ti by měli vědět, na jakých principech je demokracie založena.

K tomu, aby mohl nějaký stát fungovat, potřebuje mimo jiné disponovat určitou mocí. Patrně jste již slyšeli o tom, že státní moc se skládá ze tří součástí – legislativy (zákonodárná moc), exekutivy (výkonná moc) a justice (soudní moc).

Aktivita: spoj jednotlivé složky státní moci s pojmy, které s nimi souvisí:

- 1. LEGISLATIVA**
 - a) nestrannost a nezávislost
 - b) řízení státního aparátu
 - c) právní ochrana
- 2. EXEKUTIVA**
 - d) systém soudů
 - e) vykonává ji parlament volený občany
 - f) řízení státní administrativy
- 3. JUSTICE**
 - g) hlava státu a vláda

Každá z těchto tří složek má určitou působnost, která by měla být přesně vymezená a zároveň určitým způsobem omezená. Je totiž potřeba zabránit situaci, kdy jedna z těchto složek získá výsadní postavení, což by znamenalo ohrožení celého demokratického zřízení.

Aktivita: Tento systém si můžete představit jako most, který podpírají 3 sloupy (pilíře). Pokud bude jeden z těchto sloupů vyšší a ostatní nižší, most nebude rovný a bude hrozit jeho pád. Zkuste si tuto situaci nakreslit.

Aby bylo zabráněno situaci, kdy moc ve státě získá jeden státní orgán (navíc obtížně kontrolovatelný), vyvinul se postupem času mechanismus, který nazýváme *brzdy a rovnováhy* (či protiváhy). Díky němu například legislativa může vydávat zákony, avšak pouze takové, které se vztahují na celou společnost a nediskriminují jednotlivce. Stejně tak parlament (vrcholný orgán zákonodárné moci) může určitým způsobem zasahovat do chodu vlády (vrcholného orgánu výkonné moci), avšak nemůže její členy

závazně úkolovat a v některých případech ji ani nemůže odvolat. A exekutiva zajišťuje provoz soudů, jejich rozhodování však ovlivňovat nesmí.

Aktivita: Na následujících třech grafech je znázorněna vzájemná kontrola jednotlivých složek státní moci. Pokuste se správně přiřadit níže vypsane pravomoci (tučná písmena) do prázdných okének tak, aby bylo jasné, jak se složky státní moci navzájem kontrolují.

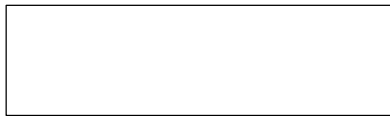
EXEKUTIVA

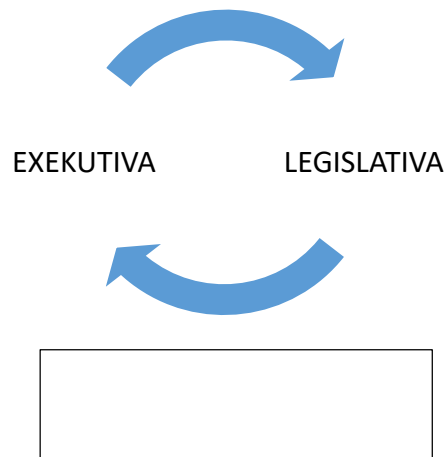
JUSTICE

JUSTICE

LEGISLATIVA

Možnosti:

právo udělit milost	A
parlament přijímá zákon o ústavním soudu	B
prezident může vrátit schválený zákon některé z komor parlamentu	C
právo zrušit nezákonná nařízení a vyhlášky	D
sněmovna vyjadřuje důvěru vládě	E
ústavní soud může zrušit protiústavní zákon	F

Zamyšlení: Vzpomeň si na hodiny dějepisu a zkus uvést historický příklad selhání rovnováhy státní moci, jehož důsledkem byla diskriminace určité skupiny obyvatelstva. O jednotlivých příkladech zkuste diskutovat se spolužáky.

Obecně o krizi demokracii slyšíme nejčastěji v souvislosti s meziválečným obdobím. Tehdy se na několika místech v Evropě začali k moci dostávat v podstatě legitimním (demokratickým) způsobem politici, kteří nakonec znamenali pro demokracii zkázu.

Aktivita: Poznáš osobu na obrázku? Tento francouzský filosof a spisovatel je autorem dělby návrhu státní moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zkus na internetu dohledat jeho jméno.

Problematika teorie demokracie není jednoduchá, proto si zkusíme selhání principu brzd a protiváh ukázat na historickém příkladu: Zhruba v polovině září roku 1935 přijalo Německo, v němž byl již dva roky u moci Adolf Hitler, dva ústavní zákony, pro které se vžilo označení „Norimberské rasové zákony“. Jejich prostřednictvím nacisté perzekuovali osoby židovské národnosti, které od okamžiku přijetí těchto nařízení, přestávaly být říšskými občany (jako „čistokrevní“ Němci), ale staly se pouze jakýmsi státními příslušníky. S tím souviselo významné omezení jejich práv. Nesměli například uzavírat sňatky s osobami německé národnosti, zastávat veřejné funkce, vyvěšovat německou vlajku ani zaměstnávat osoby jiné, než židovské národnosti.¹⁷ To je jasný příklad zneužití státní moci ve prospěch jedné skupiny obyvatelstva a také selhání vzájemné kontroly složek státní moci.

¹⁷HLAVAČKA, Milan a Petr ČORNEJ. *Dějepis pro gymnázia a střední školy*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2001.

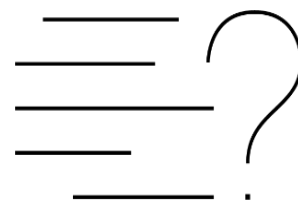

Nacistická strana prostřednictvím letáků vyzívá k bojkotu židovských prodejen.

Aktivita: Jaké pocity ve vás vzbuzuje tento obrázek? Jak se podle vás cítili jednotliví účastníci (Žid, člen NSDAP, běžný Němec, atd.)?

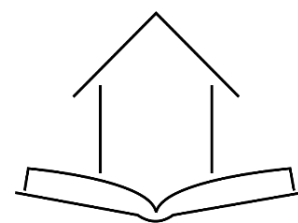
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Jaké jsou naše hodnoty?
2. Co je to demokracie?
3. Co je to legislativa?
4. Co je to exekutiva?
5. Co znamená v demokracii pojem brzdy a rovnováhy?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Pojmenuj ekvivalent legislativní a výkonné moci ve vaší menší komunitě.

B. SPRAVEDLNOST A ROVNOST

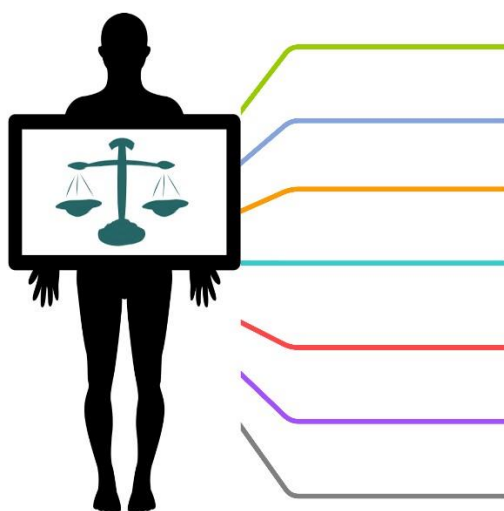
Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

- *co je to spravedlnost;*
- *proč je spravedlnost důležitá;*
- *proč je rovnost jednou ze základních lidských hodnot;*
- *proč je důležité vnímat spravedlnost a rovnost.*

SPRAVEDLNOST A ROVNOST

Ve škole se učíme nejenom novým poznatkům. Smyslem vzdělávání je i osvojení si určitých postojů a hodnot, které společnost vnímá jako důležité. Mezi ně patří také rovnost a spravedlnost. Jen si zkuste představit, jak by to na světě vypadalo, kdyby neexistovala spravedlnost. Pravděpodobně bychom velmi často cítili pocit křivdy či nespravedlnosti. A co se týče rovnosti, možná to tak často nevnímáme, ale i tato hodnota je důležitá. Příkladně by každý z nás měl mít stejná práva, ovšem rovnost se dá stejně tak jako spravedlnost použít v nejrůznějších životních situacích.

Aktivita: Popiš člověka, o kterém můžeme prohlásit, že je spravedlivý.

S požadavky na rovnost a spravedlnost ve společnosti se setkáváme již od starověku. Například římský právník Ulpian definoval spravedlnost jako snahu „*poctivě žít, nikomu neškodit, každému dávat, co mu patří.*“. Podle Aristotela je to nejdůležitější z ctností, protože se vztahuje ke druhému a můžeme ji také označit jako „*dobro pro druhé*“. Na rozdíl od hodnoty, jako je např. zdraví, je spravedlnost relativní, protože je nutné ji posuzovat v souvislosti s jinou hodnotou nebo hodnotami. Nelze na ni pohlížet izolovaně, je potřeba vložit ji do určitého prostředí. Hodnoty spravedlnosti nelze direktivně zakotvit. Vnímání nespravedlivého je intuitivní, bezprostřední a zcela individuální, co je spravedlivé pocítujeme bez ohledu na právní normy.

Rozdílnosti ve vnímání toho, co je spravedlivé, si můžeme ukázat na příkladu tzv. Chamurapiho zákoníku, který pochází až z 2. tisíciletí př. n. l. V něm se mimo jiné píše: „*Pokud stavitel postaví dům, ale nepostaví ho správně a dům spadne a zabije syna majitele, měl by být stavitel odsouzen k smrti.*“

Aktivita: Pokus se odůvodnit, zda ti přijde takový trest adekvátní (spravedlivý). A co může hrát roli ve vnímání toho, co nám přijde fér.

Ovšem ani to, jestli je člověk vinen, nebo nevinen, nemusí být vždy úplně jednoduché určit. Německý filozof Karl Jaspers napsal v roce 1946 svou patrně nejvýznamnější knihu - *Otázka viny*. Jejím prostřednictvím chtěl jednak umožnit Němcům vyrovnat se s jejich totalitní minulostí (vždyť jen rok předtím skončila nejhorší válka v dějinách a Němci byli hlavními viníky), ale zároveň se autor snažil postihnout vinu ve všech jejích aspektech. Z tohoto důvodu rozdělil vinu do následujících kategorií:

- a) **kriminální** - týká se porušení platných zákonů. O tom, zda došlo ke zločinu, rozhoduje soud.
- b) **politická** - všichni jsme občany nějakého státu, proto všichni neseme zodpovědnost za činy, kterých se dopustili jeho představitelé. Sami jsme totiž ve volbách rozhodli, kdo bude u moci.¹⁸
- c) **morální** - týká se všech činů, které provádíme jakožto jednotlivci. Nelze se schovat za tvrzení, že jsme jednali z něčí vůle, protože vždy máme možnost

¹⁸ A že jsme nešli volit? To byla přece taky naše volba.

volby.¹⁹ Měřítkem viny je zde naše svědomí, tzn., že se zodpovídáme sami sobě, nikdo jiný nás nemá právo soudit.²⁰

- d) **metafyzická** - Jaspers tvrdí, že my jako lidé neseme zodpovědnost, za všechny nespravedlnosti, k nimž docházelo s naším vědomím, aniž bychom s tím cokoliv udělali. Tuto vinu nelze postihnout žádným z výše zmíněných způsobů, soudit nás může jedině Bůh.²¹

Aktivita: Ke každému druhu viny vymyslete jeden konkrétní případ, jakým se vůči ní člověk může provinít. Z výše popsaných informací zkuste odvodit, jaký druh viny nesou Němci jako národ za hrůzy 2. světové války (podle Jasperse).

A jaká je vlastně míra formulování kritéria spravedlnosti? Často se vedou spory o to, zdali se má člověku platit dle jeho zásluh nebo podle jeho pozice ve společnosti. Můžeme proto rozlišovat spravedlnost vyrovnávací a spravedlnost rozdělovací (sociální). Vyrovnávací spravedlnost se uplatňuje především v oblasti práva soukromého a trestního. Odráží se v samotném lidském chování, neboť stanovenými právy vymezuje hranice člověka ve vztahu k druhému člověku. Spravedlnost rozdělovací v sobě skýtá problém neexistujícího objektivního kritéria, podle něhož by mohla být posuzována. Středem jejího zájmu je vlastnost stavu věcí. Podle této teorie je např. nespravedlivé, když se člověk narodí do chudé rodiny. Původ sociální nespravedlnosti nelze přesně určit, společnost se však může na základě solidarity pokusit o změnu podmínek sociálně slabých jedinců.

¹⁹ Z tohoto pohledu může být volbou i smrt.

²⁰ Protože nikdo jiný nebyl v daný moment v naší situaci.

²¹ Za předpokladu že v nějakého věříme. Jinak se patrně zodpovídáme zase jen sami sobě.

V antice byla spravedlnost vyobrazována jako tzv. alegorie spravedlnosti.

Aktivita: Viděli jste někdy podobné znázornění spravedlnosti? Jak byste popsali alegorii spravedlnosti a co podle vás vyjadřuje?

Socha spravedlnosti je znázorňována s páskou přes oči, aby byl zdůrazněn princip nestrannosti. Ale není někdy opravdu slepá? Je vždy viník řádně potrestán? Bohužel, ani v 21. století nedokážeme odpovědět: „ANO!“. Otázka nepotrestané viny se stala námětem knihy Agathy Christii, ve které se zločinci stávají obětí zločinu.

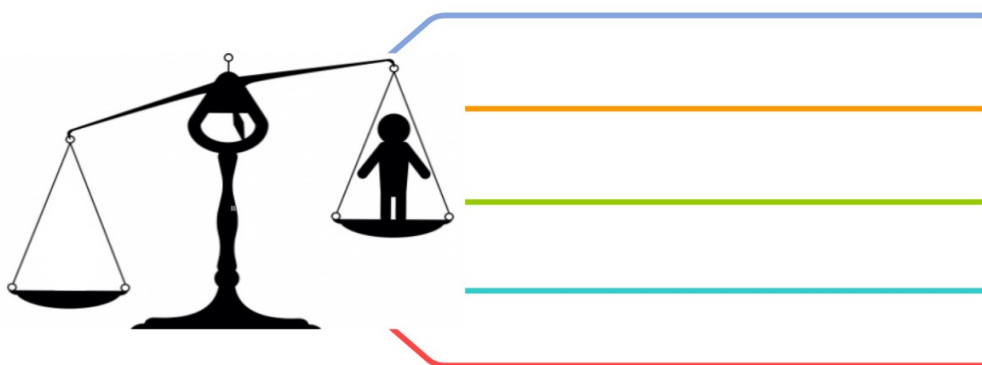
...

„Od útlého věku jsem znal touhu zabít... Ale vždy jsem měl zároveň protichůdný a velmi silný smysl pro spravedlnost. Je mi odporné, že by nevinný člověk nebo tvor měl trpět nebo zemřít jakýmkoli mým činem. Vždy jsem silně cítil, že by mělo převládat právo (...) Já chtěl zabít. Ano, chtěl jsem zabít. Ale ve shodě s tím, jak by se mohlo některým zdát, byl jsem zdrženlivý, protože mi bránil můj vrozený smysl pro spravedlnost. Nevinní nesmí trpět. A pak, najednou, přišel nápad - začal náhodnou poznámkou vyslovenou během obyčejného rozhovoru. Byl to doktor, kterému jsem svěřoval některé problémy. Nedbale zmínil, jak často je spáchána vražda, které se zákon nemohl dotknout. A to byl začátek. Najednou jsem svou cestu viděl jasně. A rozhodl jsem se nespáchat jednu vraždu, ale vraždu ve velkém měřítku. Do mé mysli

se vrátil rým mého dětství - rým deseti malých černoušků. *Fascinoval mě už jako dítě - smysl nevyhnutelnosti. Tajně jsem začal sbírat oběti...*“

Agatha Christie – *Až nezbyl žádný*²²

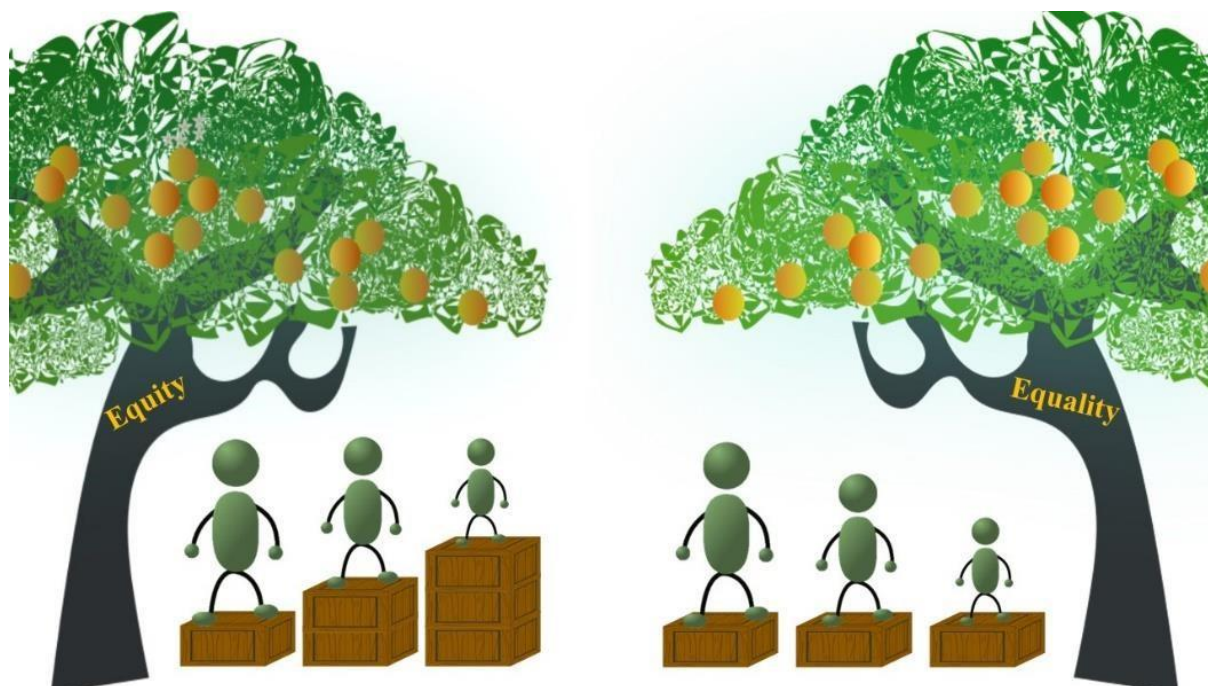
Aktivita: Jaké oběti (= kriminálníky) bys vybral? Nemusí to být jen vrazi. Zkus vyjmenovat ty, kteří porušují zákon a nejsou za to potrestání.

Alegorie spravedlnosti, symbol nestranného rozhodce, představuje zároveň princip rovnosti. Díky pásce přes oči neví, kdo před ní stojí, a proto může hodnotit bez emocí, spravedlivě tak, aby misky vah byly v rovnováze, a bez použití donucovacích prostředků. Přesto však mezi pojmy spravedlnost a rovnost existuje rozdíl.

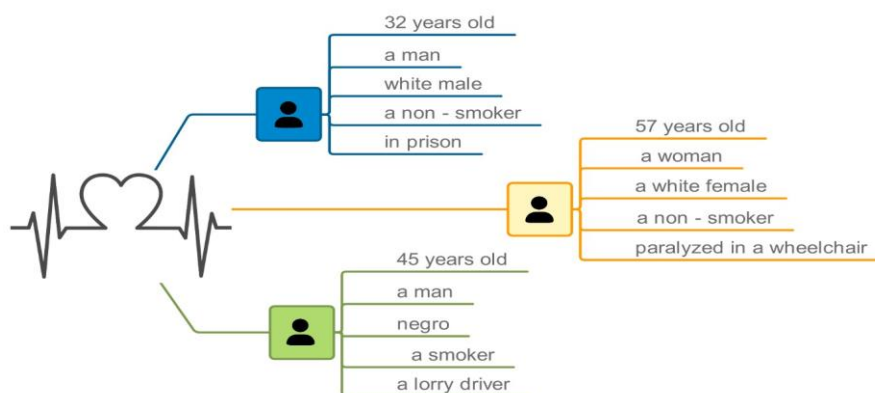
²²CHRISTIE, Agatha. *And then There Were None*. Harper Collins, 2016. ISBN 978-0-00-812320-8. s. 239 – 242.

Aktivita: Podívej se na obrázek a objasni oba pojmy.

Rovnost patří mezi další pilíře demokracie. Je třeba si uvědomit, že lidé si nejsou rovni. Liší se věkem, pohlavím, barvou pleti, postavením ve společnosti, různou prestiží apod. Z právního hlediska můžeme rozlišovat mezi rovností právní (*de jure*), kdy pro všechny občany platí stejné zákony a všichni mají stejná práva, a rovností skutečnou. Mimo to můžeme definovat i rovnost politickou, která je založena na právu volit a být volen. Ve společnosti se objevuje požadavek rovnosti příležitostí, který si nárokuje stejné výchozí podmínky pro získání postavení a uplatnění se ve společnosti.

Aktivita: Představ si, že jsi členem transplantační komise a máš k dispozici srdce, které je vhodné pro 3 příjemce. Koho zvolíš? Své rozhodnutí zdůvodni.

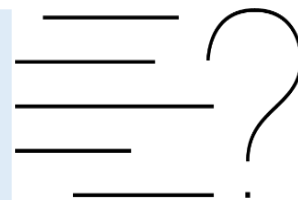
Lidé jsou si od přirozenosti rovni ve své možnosti přístupu ke svobodě, k Bohu, k trhu, k právu a ve své lidské důstojnosti. V dalších oblastech lidského života je jen na nás, zdali budeme na lidi kolem nás pohlížet bez předsudků a budeme je považovat za sobě rovné.

No matter your **social status** or how powerful you feel you are, we are **all EQUAL**. We came here by **birth** and will leave in **death**.

Aktivita: Vymysli svůj vlastní citát týkající se rovnosti.

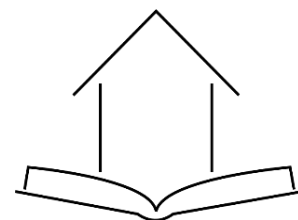
KONTROLNÍ OTÁZKY:

1. Co je to *spravedlnost*?
2. Proč je důležitá?
3. Co rozumíme pod pojmem *rovnost*?
4. Kdo/co je to *právnícká osoba*?
5. Jaký je rozdíl mezi osobou a právníkou osobou?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Najdi pojem „právnícká osoba” (or legal entity) na internetu!
2. Najdi důvody, proč tento pojem používáme.

C. PRÁVNÍ STÁT

Po prostudování tohoto modulu budou studenti schopni porozumět:

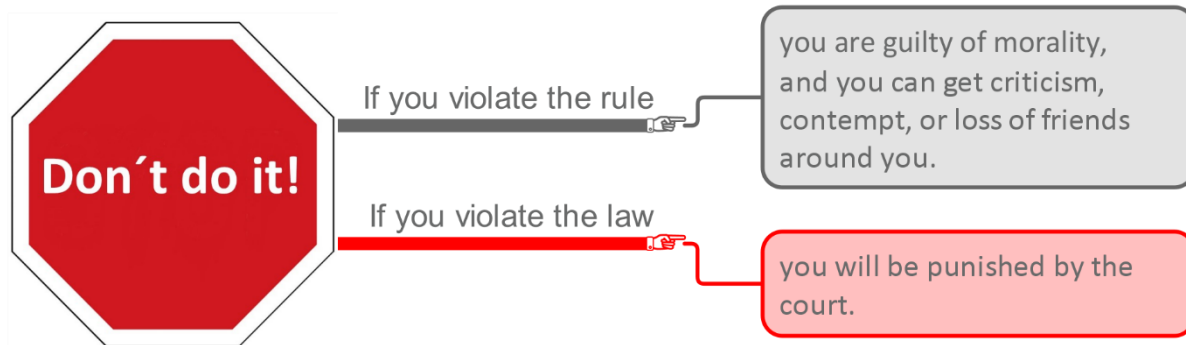
- co znamená pravidlo, právo a právní stát;
- jaká jsou pravidla, na nichž by měl být založen vztah mezi občanem a státem;
- jaké jsou pilíře, které udržují právní stát na vrcholu pyramidy;

Pravidlo a zákon, zdánlivě podobné pojmy, mezi kterými je však nutné rozlišovat:

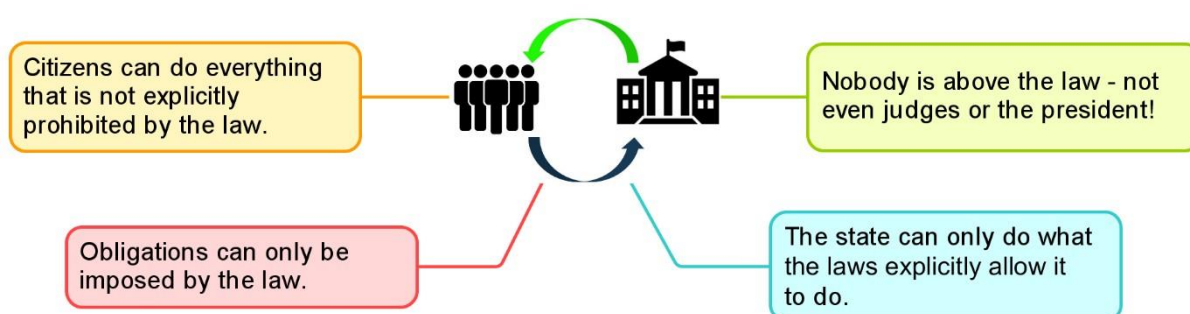
Aktivita: Které z následujících ustanovení je pravidlo (R) a které zákon (L)?

	R	L
Neskákej jinému člověku do řeči.	☐	☐
Neber, co není tvé.	☐	☐
Pokud na semaforu svítí červená, zastav.	☐	☐
Chovej se k lidem tak, jak bys chtěl, aby se chovali k tobě.	☐	☐
Neomezuj svobodu druhých lidí.	☐	☐

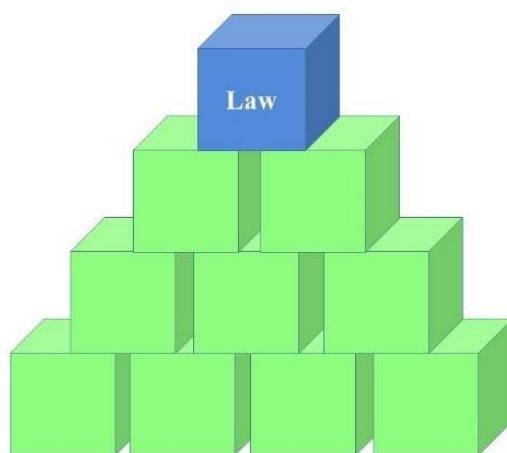
Na počátku práva stála nepsaná pravidla založená na zvykovém právu. Fungování demokratického státu je však podmíněno existencí právního řádu, prostřednictvím něhož takové státy charakterizujeme jako právní. Právní stát je přesně to místo, kde lidé věří, že se mohou spolehnout na soubor pravidel, která jsou prosazována. Je to také místo, kde má každý svůj hlas a pokládá tento systém za férový. Úlohou každého státu je pomocí práva vymezit vztah mezi občanem a státem a prosazovat vládu práva. To znamená, že stát je vázán právem a má vždy sloužit občanům, nikoliv naopak. Má vždy respektovat lidská a občanská práva a umožnit všem občanům účastnit se politického života.

Vztah mezi občany a státem by měl být založen na těchto pravidlech:

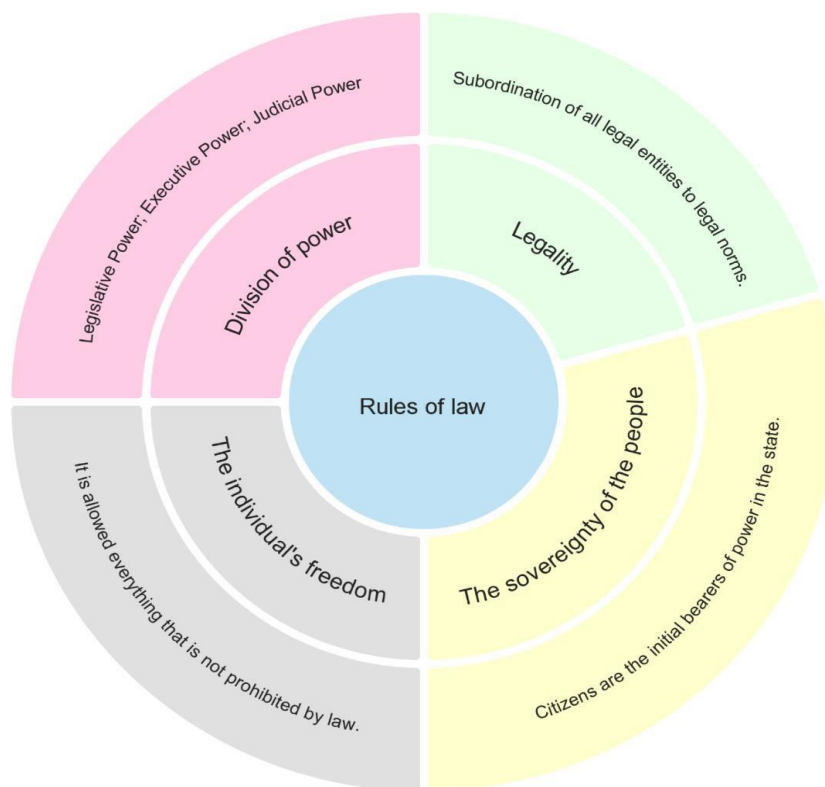

Představme si právní stát jako pyramidu z kostek, na jehož vrcholu se nachází hlavní princip, který je podepřen pilíři. Hlavním principem právního státu je rovnost před zákonem a zákon nadřazený vládcům. To znamená, že nejvyšším vládcem je zákon a všichni jej musí akceptovat, občané i vládcí. Všichni jsme si před zákonem rovni a pro všechny platí jedny a ty samé zákony. Aby daný princip fungoval, potřebuje pilíře, které jej udrží na vrcholu pyramidy.

Aktivita: Které pilíře podle tebe udržují zákon na vrcholu pyramidy?

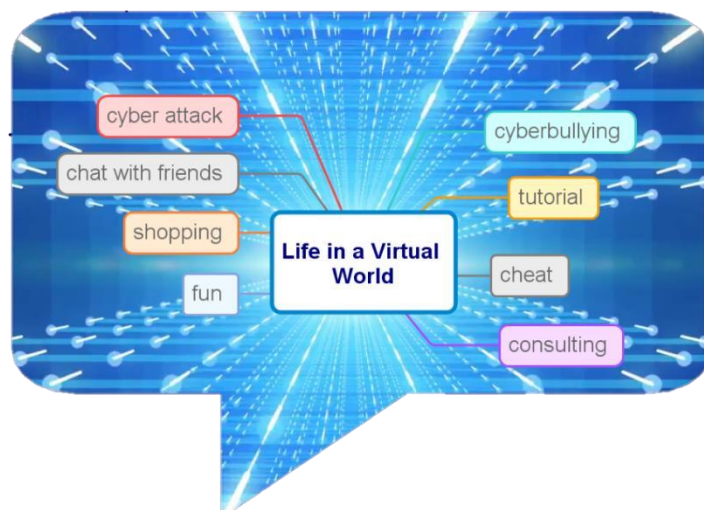
Každý stát by měl usilovat o jednotnou, spravedlivou a srozumitelnou strukturu právních norem, jež by měla vycházet z těchto zásad:

Naneštěstí, ne všechny státy na světě jsou státy právními. Mnoho států ve světě má problémy se zkorumpovanými vládními úředníky a omezováním lidských práv.

Aktivita: Zkus vyjmenovat některé země, které nejsou právním státem.

Absenci pevného právního řádu však můžeme vnímat i ve světě virtuálním. Rozmach digitálních technologií či sociálních médií potřebuje ke svému správnému fungování nastavení srozumitelných pravidel. Téměř každý uživatel sociálních médií je zároveň i autorem či vydavatelem a mnoho z nich publikují, aniž by respektovali autorská práva. Velká část uživatelů nakupuje přes e-shopy, vzdělává se pomocí nejrůznějších tutoriálů či se udržuje fit pomocí lekcí cvičení. Lidé ve virtuálním světě hledají přátele, porozumění, budoucí partnery, je to prostor, ve kterém tráví svůj volný čas. Virtuální svět však v sobě ukrývá velké nebezpečí v podobě kyberšikany a kyberútoků, proto je třeba mít se vždy na pozoru.

Aktivita: Na základě předloženého schématu vytvoř listinu základních lidských práv ve virtuálním světě.

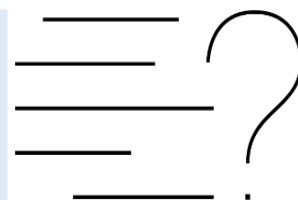
CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE VIRTUAL WORLD
PREAMBLE
TITLE I. Dignity
TITLE II. Freedom
TITLE III. Equality
TITLE IV. Solidarity
TITLE V. Citizens' rights
TITLE VI. General provisions

PRÁVNÍ STÁT (RULE OF LAW) VS PRAVIDLA A ZÁKON (RULE AND LAWS)

Výše jsme popsali vztah mezi pravidly a zákony. „Právní stát“ (Rule of Law) je něco jiného než „pravidla a zákony“ (rule and law). Termín právní stát je tedy používán jinak, než jen pravidla a zákony. Právním státem je myšlena společnost, která je spravována zákony. V takové společnosti jsme si před zákonem všichni rovni, ať už se jedná o dělníka, ředitele nebo premiéra. Právní stát je jiná možnost jak říci *“my občané jsme si všichni rovni a máme stejná práva a povinnosti.”* Právní stát je také projevem rovnosti občanů: nejsou to přátelé nebo nepřátelé soudě podle něčího skutku, ale před zákonem jsou si rovni. (Zákon je samozřejmě vymáhán soudem, takže je naprosto nezbytné, aby byli soudci nestranní a nezáviseli na legislativních nebo výkonných orgánech. Viz výše modul Brzdy a rovnováhy).

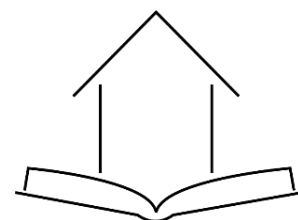
KONTROLNÍ OTÁZKY

1. Jaký je význam “pravidel”?
2. Jaký je rozdíl mezi pravidly a zákony?
3. Co znamená “právní stát”?
4. Proč je důležité, že je společnost vedena zákony?

DOMÁCÍ ÚKOL

1. Zkus vyhledat společnosti (státy), kde vládne právo a kde se tomu tak neděje.

INDIVIDUÁLNÍ ČETBA

Co je to právní stát?²³

Čtyři univerzální principy

Právní stát je trvalý systém zákonů, institucí a komunitního závazku, který přináší čtyři univerzální principy:

Odpovědnost

Vláda, stejně jako soukromý sektor jsou odpovědné podle zákona.

Spravedlivé zákony

Zákony jsou jasné, zveřejněné a stabilní; jsou aplikovány rovnoměrně; mají za úkol chránit základní práva, včetně bezpečnosti osob a smluv, majetku a lidských práv.

²³ <https://worldjusticeproject.org/about-us/overview/what-rule-law>

Veřejná vláda

Procesy, kterými jsou zákony přijímány, spravovány a vymáhány, jsou přístupné, spravedlivé a efektivní.

Přístupné a nestranné řešení sporů

Spravedlnost je poskytována včas kompetentními, etickými a nezávislými zástupci a neutrálními osobami, kteří jsou přístupní, mají odpovídající zdroje a odrážejí složení komunit, jimž slouží.

Tyto čtyři univerzální zásady představují funkční definici právního státu. Byly vyvinuty v souladu s mezinárodně uznávanými standardy a normami a byly testovány a vylepšovány po konzultaci s celou řadou odborníků z celého světa.

Index WJP Rule of Law

Čtyři univerzální principy jsou dále rozvíjeny v následujících devíti faktorech ročního indexu WJP. Poslední vydání Indexu se opírá o více než 120 000 průzkumů v domácnosti a 3 800 odborných průzkumů, které měří, jak veřejnost po celém světě zažívá a vnímá právní stát v praktických každodenních situacích. Zjištění indexu byla citována hlavami států, hlavními soudci, vedoucími podniků a veřejnými činiteli, včetně pokrytí více než 1 000 médií po celém světě.

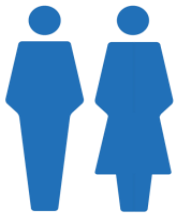
Omezení pravomocí vlády (Faktor 1)

Absence korupce (Faktor 2)

Otevřená vláda (Faktor 3)

Základní práva (Faktor 4)

Pořádek a bezpečnost (Faktor 5)

Prosazování předpisů (Faktor 6)

Občanská spravedlnost (Faktor 7)

Kriminální spravedlnost (Faktor 8)

Neformální justice (Faktor 9)

PŘÍLOHA

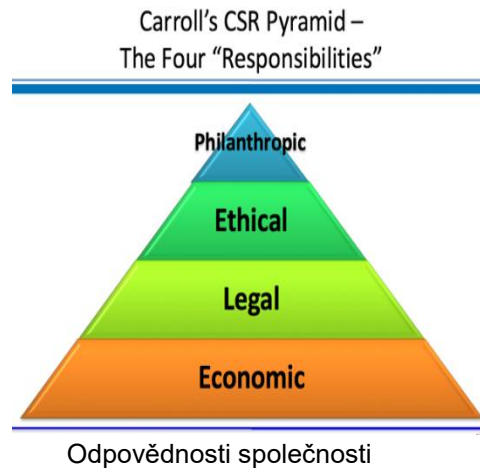
OBČANSKÁ SOCIÁLNÍ ODPOVĚDNOST – CSR

My všichni žijeme ve společnosti – v malé jako je např. naše rodina, třída, komunita, nebo ve větší, jako je naše země nebo Evropa. Dnes díky výhodám a charakteristice digitální doby se svět stal malým – můžeme mít snadno přátele na Aljašce, Tahiti nebo v Indii. Říkáme, že žijeme v „globální vesnici“, kde každý zná každého – a skutečně není potřeba kliknout na víc jak šest odkazů, abychom se spojili s kýmkoli ve světě. Od dělníka v Japonsku nebo sestřičky na Novém Zélandu k papeži v Římě nebo prezidentu Spojených států. Maximálně 6 odkazů ... – a každý s každým ... Ano, svět se stává malým. Jsme světový spoluobčané, naší největší společností je lidstvo.

Společenská odpovědnost firem; CSR.

Žijeme ve společnosti, takže jsme také odpovědní za společnost a společnost je odpovědná za nás. Tato společenská odpovědnost byla nejprve identifikována a formulována pro obchodní společnosti. Byla zaznamenána už v 60. letech minulého století. Dříve liberální teorie tvrdila, že jediným úkolem obchodní společnosti je vytvořit zisk, vše ostatní není její věcí. Společnost platí daně a z těchto daní by se měl stát starat o sociální záležitosti. To znamená: jedinou odpovědností a cílem společnosti je maximalizovat její zisk. Není to společnost, ale stát, který je odpovědný za sociální záležitosti.

Již v 60. letech 20. století si více a více lidí, manažerů a vlastníků uvědomovalo, že obchodní společnost je odpovědná za víc než jen vytvořit zisk. Hlavním důvodem pro toto širší chápání společenských odpovědností byl vznik potřeby ochrany životního prostředí. Nejdříve si uvědomili, že jde o globální problém; znečištění ovzduší se nezastavuje u bran společností, natož u národních hranic. Druhým zjištěním bylo, že zatím největším znečišťovatelem jsou společnosti (korporace). Tato dvě zjištění otevřela problematiku toho, že obchodní společnost je odpovědná za víc než jen vytvořit zisk za každou cenu.

Podle tohoto radikálního nového přístupu mají společnosti 4 pole odpovědnosti:

1. **Ekonomická (Economic)** – Jde o původní úlohu: být prospěšný jak jen společnost může. Ale na rozdíl od dřívějšího čistě liberálního přístupu „za každou cenu“ bylo nahrazeno „jak legální, etické a dobročinné okolnosti dovolí“.
2. **Právní (Legal)** – Společnost musí dodržovat všechna pravidla a právní požadavky, což znamená – pracovat podle zákona. Dříve zákon dovozoval společnostem prakticky vše od práce přes čas zaměstnanců po zabíjení a týrání svých bližních, zvláště – soupeřů, zákon se stal více vyváženým a zakázal dřívější nepřiměřenosti.
3. **Etická (Ethical)** – To bylo úplně nové hledisko. „Za každou cenu“ bylo také nahrazeno „z hlediska etiky“; což znamená dřívější pravidlo „ve válce a lásce je vše možné“ a podnikání bylo chápáno jako válka proti soupeřům, ne všechno „bylo čestné“. Bylo vytvořeno více a více etických pravidel, jako je zákaz zaměstnávání dětí, zákaz nepřírozně nízkých cen z důvodu nízkých nákladů (vycházející z práce vězňů, kde pracující nedostávali plat; což znamená, že mzdové náklady byly prakticky nulové) atd. Etika podnikání nabývala více a více důležitosti.
4. **Dobročinná (Philanthropic)** – Ano, společnosti by se měly starat o speciální skupiny lidí a materiálně jim pomoci. Takže některé společnosti pomáhají

zdravotně postiženým financovat vozíčky; jiné pomáhají mladým muzikantům nebo další nabízejí stipendia pro menšiny, atd.

CSR se stalo důležitým tématem v mezinárodním podnikání a čím dál více expertů začalo pracovat na zmezinárodnění a standardizaci. Na konci tohoto procesu, Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO) uveřejnila mezinárodní normu pro CSR: **ISO26000:2010**. (26000 je “název a číslo” CSR jako ISO14000 je pro ochranu životního prostředí nebo ISO27000 informační zabezpečení; a 2010 je rok tohoto uveřejnění a mezinárodního uznání.) Od té doby ISO26000:2010 je přijato také jako národní norma ve více než 100 zemích světa. (ISO nemá daleko od 200 členských zemí.) Což je více než 90% světové ekonomiky (společností) řídicí se (nebo aspoň znající) požadavky Společenské odpovědnosti firem (CSR). Všechny partnerské země přijali ISO26000:2010 CSR mezinárodní normu a pravidla.

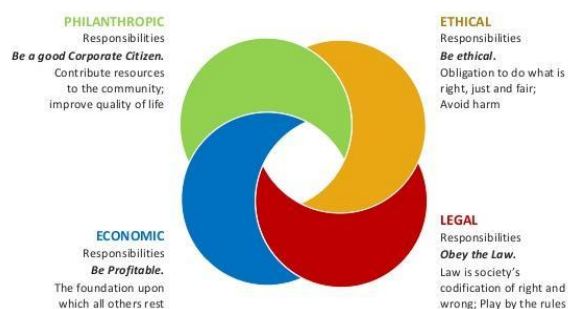
Společenská odpovědnost firem; CSR.

Ačkoli je “CSR” zkratka pro “Společenskou odpovědnost firem”, můžeme sestoupit od firem (což je od větších nebo menších skupin) k jednotlivcům, což znamená k občanům. Dále můžeme chápat občana (jednotlivce) jako nejmenší jednotku firmy (v mnoha zemích společnosti jednotlivců jsou opravdu povoleny...!), takže můžeme použít období od “původního CSR” a použít stejný přístup jako u firem.

Pokud tak učiníme, můžeme formulovat podobné odpovědnosti pro občany jako pro společnosti: občané mohou mít (a mají) ekonomickou, právní, etickou a dobročinnou odpovědnost.

Takže můžeme použít stejný model pro občany jako pro firmy:

Models of Corporate Social Responsibility *Intersecting Circles (IC) Model*

Ekonomická odpovědnost (Economic)

Dle firem platí: „mít výnos“. To samé však platí i pro jednotlivce: každý má nějaké osobní výdaje a osobní příjem a **každý jednatel je odpovědný za příjem k pokrytí všech svých osobních výdajů**. Což znamená, že všichni občané musí dělat vše možné, aby vydělali dost peněz, tak aby pokryli své osobní výdaje: učit se, studovat, hledat vhodnou práci a dokonale splňovat pracovní požadavky.

Ovšem existují přijatelné výjimky. Děti nemůžou a starší lidé nemusí vydělávat dostatek peněz pro své živobytí. Naše děti jsou naše investice do budoucnosti, a proto určité „svazky“ musejí zasáhnout a pomoci financovat jejich výdaje spojené s nadcházející generací. Nejdříve ze všeho to je rodina, ale také společnost. Poslední jmenovaný tak činí s využitím našich daní – což znamená skutečná „nosná“ generace je vždy ta pracující generace mezi 25 a 65 lety. Nadcházející generace bude tedy nosnou na další roky – takže jde skutečně o investici právě do jejich budoucích příležitostí. Ovšem největší odpovědnost leží na rodině – příjem členů rodiny musí (měl by) být dost velký, aby pokryl všechny výdaje rodiny – samozřejmě včetně těch spojených s dětmi.

Tato situace je jiná u starších lidí. Když jsou lidé v aktivním (pracujícím) věku (obvykle mezi 25 až 65 lety), platí si podporu na důchod. Což je spoření jednotlivce na své důchodové výdaje: obecně lidé nedostávají důchod z milosrdenství společnosti – pracovali na to, odkládali si peníze na to, plně si zaslouží důchod, který dostávají. (Částka důchodu je něco jiného; ta záleží na několika faktorech.) Dále, důchodový systém obvykle není zařízen způsobem “spoření”; což znamená, že důchodová podpora není uložena v bance a starší lidé dostanou jejich úspory přímo – vláda obvykle používá důchodový fond, aby pokryla důchod starších lidí. Může být otázkou kolik pracujících lidí “financuje” určitý počet starších lidí. Jelikož společnost stále stárne (délka života se prodlužuje), pracující generace narůstá (což znamená poměr důchodců/aktivních lidí se stále zvyšuje).

Nezaměstnanost je jiný případ. Nezaměstnaný člověk nemá příjem, aby pokryl všechny své výdaje, natož dětí nebo na péči o starší lidi. Namísto přispívání na naše výdaje, výdaje spojené s dětmi a důchodci, nezaměstnaný člověk nedokáže pokrýt ani své vlastní výdaje. **Proto by bylo velmi dobré, aby se občané pokusili udělat vše, co je v jejich silách, aby našli práci a přidali se k vydělávající generaci.**

Pokud tomu tak není, společnost musí udržet nezaměstnané lidi naživu – a také jejich děti.

Právní odpovědnost (Legal)

Právní systém (zákon) určuje, co je správné a co je špatné. Osoby (občané, jednotlivci) jsou povinni dodržovat zákon, což znamená dodržovat pravidla.

V některých případech se „právní očekávání“ společnosti a zákon plně nepřekrývají. Zákon a skutečný stav (pravda) nejsou vždy překryté. Je-li tomu tak, občané mohou cítit, že právní systém (soudy) chrání zákonnost, ale ne pravdu. To může vést ke konfliktům. V dobře pracující společnosti se zákon a pravda překrývají. Pokud ne, lidé (občané) jsou nuceni dodržovat zákon (být poslušní, dodržující zákon) a okamžitě informují příslušné instance o tom, že pocítují, že zákonnost a společný úsudek o pravdivosti se nepřekrývají, takže se musí: buď změnit zákon, nebo „poučit“ společnost, proč jejich pocit pravdivosti není správný. (Je tomu tak často u trestu smrti; společnost často cítí, že zločinec si zaslouží trest smrti, ale zákon to nedovoluje. V tomto případě, se společnost mylí a musí být „poučena“.)

Etická odpovědnost (Ethical)

Etika je představa o správném a špatném chování. Snaží se vyřešit otázky lidské morálky tím, že definuje představy jako je dobro nebo zlo, to co je správné a co špatné, ctnost a nectnost, spravedlnost a zločin. Etické odpovědnosti mají vyšší hodnotu než právní odpovědnosti, protože existuje mnoho problémů týkajících se chování, které jsou posuzovány jako neetické, ale neregulované zákonem. (Například: nemluvit s respektem s druhými lidmi, zvláště se staršími; nebýt zdvořilý a nerespektovat ženy, nebýt k nim slušný, atd.)

Etika je většinou nepsaná, vychází z toho, co daná společnost respektuje a hodnotí jako etické. Splňovat etické odpovědnosti proto jednoduše znamená dodržovat pravidla a očekávání společnosti, ve které žijeme. **Etické chování je odpovědností všech občanů.**

Dobročinná odpovědnost (Philanthropic).

Dobročinnost (filantropie) doslova znamená „láska lidstva“. Je to obvykle dobrovolná osobní iniciativa dělat něco pro veřejné blaho. Má to blízko k charitě, ale charita se vztahuje spíše k jednotlivci, jednorázové akci, zatímco dobročinnost je spíše něco

pro veřejné blaho. Nejde jen o něco materiálního, podmíněno penězi; může to být cokoli, co pomůže společnosti (jako zajištění péče o děti v sobotu, kdy musí rodiče na nákup nebo schůzku nebo dělat něco, kde nemůžou děti.)

Společenská odpovědnost firem; CSR.

Když řekneme, že občanská odpovědnost firem je “zmenšení” původního CSR, Společenská odpovědnost firem je jasné „rozšíření”. „Společnost“ může být tak malá, jako rodina a tak velká, jako je lidstvo, „světová rodina.” Společenské odpovědnosti mohou být považovány stejně jako ty ostatní CSR: ekonomické, právní, etické a dobročinné.

Tak jak osoby (jednotlivci, občané) jsou odpovědní ke své společnosti a musí dodržovat všechna pravidla života ve společnosti, tak i společnost má svou odpovědnost vůči svým občanům. Společnost slouží jako rámec života jednotlivců nebo menších skupin, jako jsou rodiny, a dobře fungující společnost poskytuje ochranu a podporu svým členům.

Ekonomická odpovědnost

Společenská odpovědnost firem říká: „buď prospěšný” – a my můžeme říct něco podobného také o společnosti. Společnost má různé druhy společenských výdajů, a proto musí mít společenský příjem, aby je pokryla.

V zásadě, společnost může mít také svůj vlastní autentický příjem. Většinou jde o příjem firem, které vlastní společnost, kde zisk může být využit libovolně jejím vlastníkem, což je společnost. Poněvadž zisk je také užíván ke společenským výhodám (a firmy samy mohou také naplnit podobné úkoly), takové firmy se obvykle nazývají **nevýdělečné firmy**. V podstatě takové firmy se moc neliší od „obvyklých” firem: produkují něco (možná také služby), jsou zde výdaje vzniklé během výroby, firmy platí mzdu svým zaměstnancům, uvědomují si zisk jakožto rozdíl mezi příjmem a výdaji, platí daň ze zisku, s použitím tohoto zisku rozvíjí firmu – jediný rozdíl je, že neposkytují podíl na zisku jejím vlastníkům. (Ve skutečnosti, jelikož je vlastníkem společnost, neplatí podíly na zisku vlastníkovi – tedy společnosti – ale společnost využívá tyto podíly na zisku pro obecné blaho.)

Ziskové firmy, které by vlastnila společnost, jsou výjimkou. Obvykle firmy, které vlastní společnost, poskytují společenské služby svým členům jako je veřejná doprava, zdravotnická péče, policie, atd. Takové firmy mají výdaje, ale obvykle

nemají dostatek příjmu k pokrytí těchto výdajů, což znamená, že nejsou ziskové. (Je to pochopitelné. Například aby byla společnost veřejné dopravy zisková, musí občané platit vysoké jízdné. Což znamená – občané platí peníze firmě, kterou vlastní společnost, aby měla zisk, které tyto občané potom dostanou zpátky jinými druhy služeb, jako je policie nebo nemocnice. Takže **ekonomika společnosti je obvykle přerozdělováním příjmu mezi členy společnosti**. Občané platí daně a dostanou tyto daně zpět ve zdravotnických službách nebo vzdělání.

Někdo se může zeptat: „*Proč je toto přerozdělování nezbytné?*“ Pravda, lidé by mohli dostat méně, ale měli by také platit nižší daně. Za prvé, protože existují funkce a služby, které nepřinášejí příjem, jako jsou školy nebo hasiči, ale které jsou nezbytné pro dobře fungující společnost. Ale je zde ještě důležitější důvod: přerozdělování. Daně nejsou stejné pro všechny. Ti, kteří vydělají více, platí více – což znamená příspěvek na veřejné služby (veřejné výdaje) je vyšší pro ty, kteří si mohou dovést více. Říká se tomu společenská solidarita. **Bohatí a schopnější přispívají do veřejného blaha více než chudí.**

Ačkoli toto přerozdělování musí mít hranice. Pokud jsou daně příliš vysoké pro ty, kteří vydělávají více, tyto lidé by mohli potom ztratit zájem usilovat o vyšší příjem a zisk. Takže „veřejný rozpočet“ musí být v rovnováze v obou smyslech: podnikatelské zájmy vs. „příděl centralizace a přerozdělování“ a také rovnováha mezi příjmy a výdaji. Pokud výdaje jsou vyšší, říkáme, že je zde „manko ve veřejných výdajích“ (nebo veřejném rozpočtu) a tento rozdíl může být financován pouze úvěry – nebo materiální pomocí ještě větších společností. (Řekněme podpora místní samosprávy – což znamená společnosti - ze státního rozpočtu.)

Právní odpovědnost

Zdá se být poněkud vtipná, protože tato právní nařízení jsou vymezena samotnou společností. Jak to že – komunity nedodržují pravidla ustanovené těmi stejnými komunitami ...?! Ano, takové rozpory mohou nastat. Je důležité vědět, že pravidla a zákon jsou povinné pro komunity (a jejich obvyklé, volební orgány: místní vedení) a rovnoměrně pro jejich členy. Známe mnoho případů, kdy občan šel k soudu proti místnímu vedení (nebo dokonce národní vládě) a vyhrál tento proces. Komunity by měly být příkladem jak dodržovat komunitní pravidla.

Etická odpovědnost

Zde je opět rozpor, protože je to právě určitá komunita, která stanovuje etické pravidla a odpovědnosti, tak jak se může stát, že je nedodržuje?! Ačkoli to se může stát; ale je časté, že ne celá komunita, ale někteří členové (řekněme, členové místního vedení) nedodržují tyto etické pravidla. Protože etické pravidla nejsou vždy regulovány zákonem (etika je nad tím, širší než zákon), takové případy nemohou být vždy potrestány. Jediným trestem je názor místní komunity, který může být směrodatný pak v příštích volbách.

Dobročinná odpovědnost

Pokud definujeme dobročinnost jako akci pro veřejné blaho, všechny akce místního vedení by měly/mohly být chápány jako dobročinné akce komunit. Komunity by se měly starat o chudé, o zdravotně znevýhodněné, nezaměstnané, o všechny co to potřebují. Komunity také mohou vytvořit speciální způsoby (jako stipendia, speciální podporu, úvěry a další speciální akce) pro tuto nebo tamtu skupinu, která to potřebuje. Takové akce jsou prakticky v každé společnosti a zemi; řekněme například cestování zdarma pro starší lidi, což je přesně takovouto akcí.